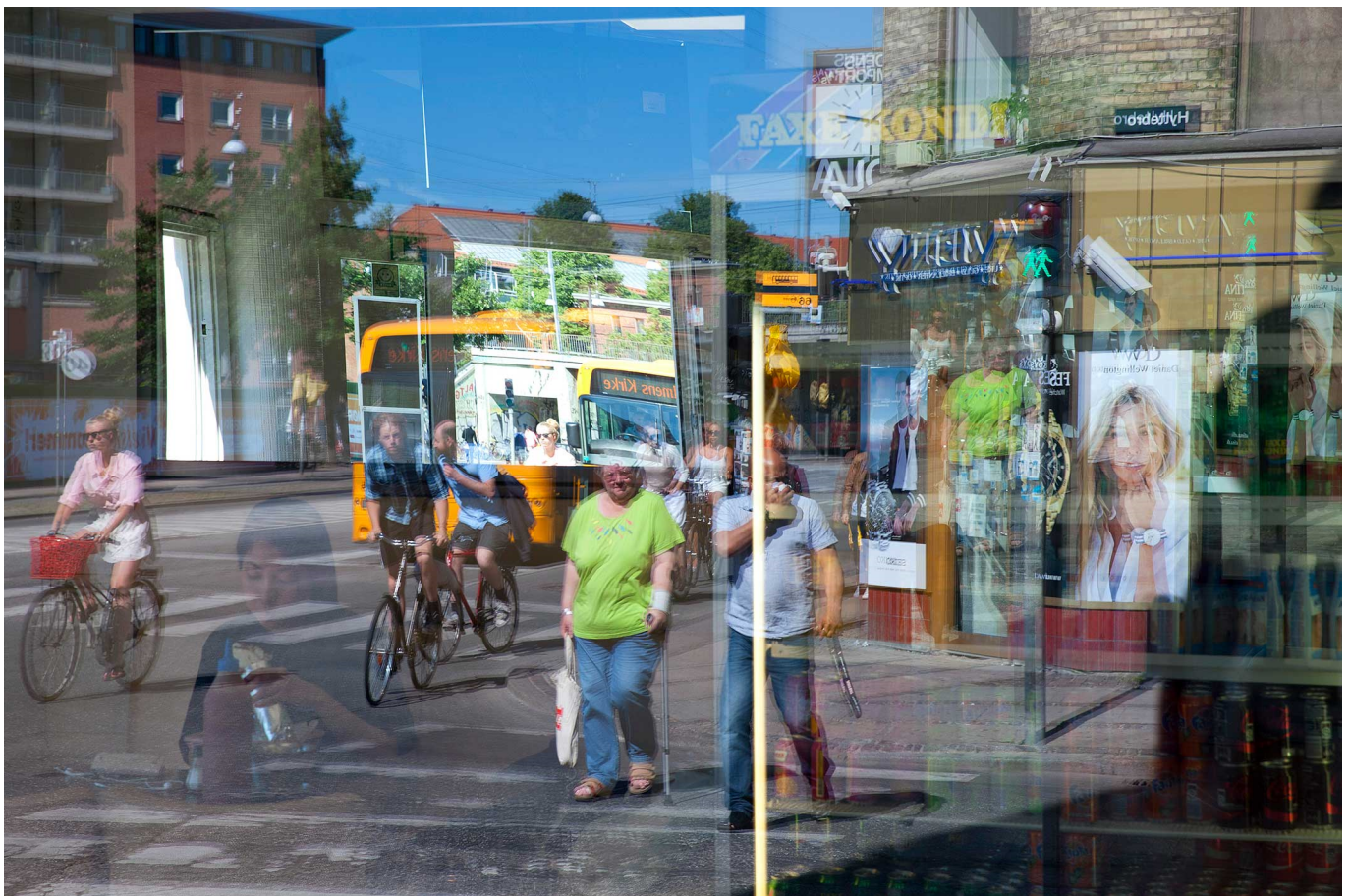

Lokaldemokratiet og borgerne

En analyse af borgernes syn på det kommunale demokrati 2001-2021

Rasmus Tue Pedersen, Ulrik Kjær, Julian Christensen, Ulf Hjelmar, Kurt Houlberg og Niels Bjørn Grund Petersen

*Lokaldemokratiet og borgerne – En analyse af borgernes syn på
det kommunale demokrati 2001-2021*

© VIVE og forfatterne, 2. udgave, 2022

e-ISBN: 978-87-7119-981-9

Arkivfoto: Sine Fiig/VIVE

Projekt: 301930

Finansiering: Indenrigs- og Boligministeriet

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

VIVE

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD

Forord

Indenrigs- og Boligministeriet bad i foråret 2021 VIVE om at foretage en undersøgelse, der belyser borgernes syn på det lokale demokrati. I denne rapport præsenteres resultaterne af denne undersøgelse.

Undersøgelsen er baseret på en række omfattende spørgeskemaundersøgelser blandt borgerne i Danmark. Senest blev der i foråret og sommeren 2021 gennemført en spørgeskemaundersøgelse med besvarelser fra mere end 4.500 borgere. Data fra denne nye undersøgelse er blevet koblet med data fra tidligere undersøgelser i 2001, 2009 og 2013, og det er dermed muligt at beskrive udviklingen i danskernes syn på det lokale demokrati i et tyveårigt perspektiv.

Undersøgelsen er gennemført i et samarbejde mellem VIVE og professor Ulrik Kjær fra Syddansk Universitet. Fra VIVE deltog seniorforsker og projektleder Rasmus Tue Pedersen, forsker Julian Christensen, professor MSO Ulf Hjelmar, professor Kurt Houlberg og forsker Niels Bjørn Petersen. Sune Welling Hansen (tidligere SDU) har bidraget med ekspertise i den indledende del af undersøgelsen, og rapporten er blevet reviewet af to eksterne reviewere.

Undersøgelsen er finansieret af Indenrigs- og Boligministeriets årlige trækingsret på analyse- og forskningsopgaver fra VIVE.

Ulrik Hvidman

Forsknings- og analysechef for VIVE Styring og Ledelse
2021

Indhold

Sammenfatning	5
1 Undersøgelsens fokus og design	7
1.1 Baggrund og formål	7
1.2 De tidligere undersøgelser på området	8
1.3 Undersøgelsesdesign	9
2 Hvad er et godt kommunestyre?	14
2.1 Kommunen som lokaldemokrati eller servicevirksomhed	14
2.2 Borgernes tilfredshed med kommunen	18
2.3 Borgernes følelse af tilknytning til kommunen	25
2.4 Opsummering	30
3 Borgernes interesse for kommunalpolitik	31
3.1 Interesse	31
3.2 Hvor vigtig er kommunalpolitik?	34
3.3 Opsummering	39
4 Borgernes kommunalpolitiske viden og kompetencer	40
4.1 Generel viden om kommunale forhold	40
4.2 Kommunespecifik viden	42
4.3 Kommunalpolitisk selvtillid – opfattelsen af egne kompetencer	44
4.4 Opsummering	48
5 Borgernes politiske tillid	49
5.1 Generel tillid til de demokratiske aktører og institutioner	49
5.2 Tillid til kommunalpolitikernes kompetencer	53
5.3 Tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed	55
5.4 Opsummering	58
6 Borgernes deltagelse i det lokale demokrati	59
6.1 Valgdeltagelse ved kommunalvalg	59
6.2 Demokratisk deltagelse mellem valgene	61
6.3 Opsummering	63
7 Konklusion: et samlet blik på lokaldemokratiet og borgerne i 2021	65
Litteratur	68
Bilag 1 Spørgeskema	73
Bilag 2 Tabeller for alle indikatorer	83
Bilag 3 Supplerende tabeller	94

Sammenfatning

Denne rapport belyser borgernes syn på, oplevelse af og deltagelse i det lokale demokrati i Danmark. Rapporten baseret på i alt 17.433 spørgeskemabesvarelser, der er indsamlet over en 20-årig periode i henholdsvis 2001, 2009, 2013 og 2021. Rapportens analyser tager alle udgangspunkt i de følgende tre, overordnede spørgsmål:

- Hvordan har borgernes syn på det lokale demokrati udviklet sig over de seneste 20 år, det vil sige perioden 2001-2021?
- Er der forskelle mellem strukturreformens sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner i forhold til borgernes syn på det lokale demokrati?
- Er der forskelle mellem små og store kommuner i forhold til borgernes syn på det lokale demokrati?

Borgernes kriterier for det gode kommunestyre undersøges i kapitel 2. Det undersøges i dette kapitel også, hvor tilfredse borgerne er med deres kommune, og i hvor høj grad borgerne føler en tilknytning til deres kommune. Analyserne viser, at borgerne i høj grad prioriterer den kommunale service og de lokale faciliteter, men hensynet til et aktivt lokaldemokrati er også vigtigt. Denne opfattelse af et godt kommunalt selvstyre har ikke ændret sig væsentligt fra 2001 til 2021, og udviklingen har været stort set identisk i de sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner. På tilsvarende vis har niveauet og udviklingen på disse indikatorer været ret ensartet i landets små og store kommuner.

Borgernes *tilfredshed* med deres kommune faldt til gengæld substantielt i de sammenlagte kommuner efter strukturreformen. En stor del af dette fald ser dog ud til at være af forbigående karakter. Sammenlignet med situationen før strukturreformen så er der i 2021 fortsat en lidt lavere tilfredshed med kommunens problemløsning og lokaldemokratiet i de sammenlagte end i de ikke-sammenlagte kommuner. Disse forskelle er dog blevet markant mindre i forhold til tidligere målinger, og i forhold til den generelle tilfredshed er forskellene mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner forsvundet i 2021. Der er i 2021 heller ikke systematiske forskelle mellem store og små kommuner, når det drejer sig om borgernes tilfredshed med kommunen. Endelig viser analyserne en høj grad af stabilitet, når det handler om borgernes *følelse af tilknytning* til deres bopælskommune. Der har været variationer i løbet af den undersøgte periode, men der har ikke været systematiske forskelle på tværs af sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner eller på tværs af kommunestørrelse.

Borgernes interesse for kommunalpolitik belyses i kapitel 3. Kapitlet viser, at borgerne hen over de seneste to årtier har haft et stabilt og relativt højt niveau af interesse for kommunalpolitik. På samme vis har borgerne bevaret, og i nogle tilfælde endda udbygget, deres opfattelse af, at kommunale beslutninger har indflydelse på deres hverdag. Der har blandt andet været en svag stigning i andelen af borgere, som tillægger kommunalvalgets resultat stor betydning for de politiske beslutninger. Når man opdeler på sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner, er der i 2021 ikke substantielle forskelle i interessen for lokalpolitik. Der er en lidt mindre interesse for lokalpolitik i de store byer, men denne forskel er ikke blevet større igennem perioden.

Borgernes lokalpolitiske viden og opfattelser af egne lokaldemokratiske kompetencer undersøges i kapitel 4. Kapitlets analyser giver et blandet billede, når man ser på tværs af den 20-årige periode. På nogle indikatorer har der været en stigning i viden og kompetencer, på andre indikatorer har der været et fald, og samlet set er der altså ikke tale om en tydelig udvikling i én retning. Konklusionen er klarere, når det kommer til forskelle mellem kommunetyper og kommunestørrelser: Mens der er variationer på tværs af kommuner og indikatorer, er det generelle billede, at forskellene ikke har ændret sig markant over perioden. I de tilfælde, hvor der ses en ændring, er denne ændring i retning af *mindre* forskelle mellem borgere på tværs af kommunetyper og kommunestørrelser.

Borgernes politiske tillid undersøges i kapitel 5. Kapitlets analyser viser, at borgernes politiske tillid generelt – og relativt stabilt – har ligget på et mellemhøjt niveau igennem hele den undersøgte periode. I de første år efter strukturreformen i 2007 var der en mere positiv udvikling i tilliden blandt fortsætterkommunernes borgere, end der var i kommunerne, der var blevet lagt sammen. Ligeledes var der i de første år efter reformen forskelle i borgernes lokalpolitiske tillid afhængigt af svarpersonernes kommunestørrelse. Analyserne fra 2021 viser dog, at forskellene mellem sammenlægnings- og fortsætterkommunerne og mellem de små og større kommuner er skrumpet ind, så der i dag ikke længere er signifikante forskelle på tværs af de forskellige kommunetyper. Analyserne peger altså på, at der ikke har været varige virkninger af strukturreformen i forhold til borgernes tillid til de lokaldemokratiske aktører og institutioner.

Borgernes demokratiske deltagelse undersøges i kapitel 6. Kapitlet belyser både danskernes valgdeltagelse ved kommunalvalgene og den demokratiske deltagelse mellem valgene. Som kapitlet viser, har valgdeltagelsen ved de seneste fire kommunalvalg ligget mellem 66 % og 72 %, og der er ikke en systematisk stigende eller faldende valgdeltagelse ved kommunalvalgene. Valgdeltagelsen er lavere i ikke-sammenlagte kommuner end sammenlagte kommuner, men denne forskel så man også før kommunesammenlægningerne i 2007, og der er ingen indikationer på, at kommunesammenlægningerne i 2007 har haft en effekt på valgdeltagelsen. På samme vis har valgdeltagelsen igennem hele den undersøgte periode været lavere i de store kommuner end i de mindre kommuner, men dette kan ikke tolkes som en direkte effekt af kommunestørrelse. Hvad angår den demokratiske deltagelse mellem valgene, så er der fortsat mange borgere, der engagerer sig ved at kontakte lokalpolitikere og være aktive i grupper, råd, nævn etc. Niveaulet for disse former for demokratisk deltagelse er generelt det samme i små og store kommuner, dog har færre borgere i store kommuner kontaktet politikere eller partier. Det har ikke været muligt at foretage egentlige analyser af udviklingen i ikke-elektoral deltagelse over tid, men sammenligninger med andre undersøgelser indikerer, at niveaulet for disse deltagelsesformer generelt er nogenlunde stabilt.

På tværs af rapportens kapitler viser analyserne, at der – til trods for store omvæltninger i form af fx en omfattende strukturreform, en finanskrise og en pandemi – har været en høj grad af stabilitet i borgernes syn på det lokale demokrati igennem de sidste 20 år. Der er en række eksempler på, at sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner udviklede sig i forskellige retninger efter strukturreformen, men tallene fra 2021 viser, at forskellene mellem de sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner er blevet mindre og i mange tilfælde endda helt er forsvundet. På samme vis ser vi ikke en stigende forskel på tværs af små og store kommuner. Rapportens analyser giver med andre ord *ikke* grund til at være mere bekymret for det lokale demokrati i 2021 end for 20 år siden i 2001.

1 Undersøgelsens fokus og design

I dette kapitel beskriver vi først undersøgelsens baggrund og formål, herunder de specifikke spørgsmål, som denne rapport skal besvare. Dernæst beskriver vi kort de tidligere undersøgelser, som denne rapport også bygger på. Endelig beskriver vi undersøgelsesdesignet, herunder indsamlingen af nye data i 2021 samt rapportens analysestrategi.

1.1 Baggrund og formål

Da strukturreformen trådte i kraft den 1. januar 2007, medførte det markante ændringer i opgavefordelingen og den organisatoriske struktur i den offentlige sektor. Amterne blev nedlagt, regionerne oprettet, og ikke mindst blev 271 kommuner til 98 kommuner. Sammenlægningen af kommunerne var en markant organisatorisk ændring af den offentlige sektors opgaveløsning, og det var samtidig en markant ændring af rammerne for det danske lokaldemokrati. Tidligere undersøgelser af strukturreformens kortsigtede effekter har indikeret, at der kan have været demokratiske omkostninger i forbindelse med sammenlægningerne, fx i form af forringelser i borgernes lokaldemokratiske tillid (KREVI 2009) og selvtillid i forhold til deres egne demokratiske kompetencer (Lassen & Serritzlew 2011, se også Økonomi- og Indenrigsministeriet 2013).¹

Der er derfor god grund til løbende at se på, hvorledes lokaldemokratiet i Danmark fungerer. Formålet med denne undersøgelse er således at kortlægge borgernes holdninger til lokaldemokratiet. I denne kortlægning har vi et særligt fokus på at belyse eventuelle forskelle over tid, på tværs af sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner samt i kommuner af forskellige størrelser. Rapportens problemstilling består således af tre centrale spørgsmål:

- Hvordan har borgernes syn på det lokale demokrati udviklet sig i over de seneste 20 år, det vil sige perioden 2001-2021?
- Er der forskelle mellem strukturreformens sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner i forhold til borgernes syn på det lokale demokrati?
- Er der forskelle mellem små og store kommuner i forhold til borgernes syn på det lokale demokrati?

Formålet med vores undersøgelse er med andre ord at foretage en temperaturmåling på det lokale demokrati. Kort sagt, er det gået frem eller tilbage over de seneste 20 år? Det primære fokus for undersøgelsen er således *ikke* på årsager bag eventuelle forskelle over tid eller mellem kommuner. Fokus er på, hvorvidt der kan iagttages forskelle – over tid og mellem kommuner – på borgernes forhold til det lokale demokrati.

¹ Ud over undersøgelser af strukturreformens betydning for lokaldemokratiet har der samtidig været forskningsfokus på at kortlægge de økonomiske konsekvenser af reformen. Studier har påvist, at reformen førte til stor-driftsfordele i forhold til kommunernes *administrative* udgifter pr. indbygger (Blom-Hansen et al. 2014), men at der samtidig var andre udgiftsområder, hvor reformen førte til stor-drifts *ulempes*, og den samlede økonomiske effekt af reformen har hverken været positiv eller negativ (Blom-Hansen et al. 2016).

Borgernes forhold til det lokale demokrati kan ikke blot beskrives med en enkelt indikator. Når man spørger ind til borgernes syn på det lokale demokrati, spørger man i virkeligheden om mange forskellige ting: Er borgerne generelt tilfredse med kommunestyret? Er de interesserede i kommunalpolitik? Har de tillid til de politikere, som de indvælger i landets 98 kommunalbestyrelser? Deltager de selv i lokalpolitik? Det er nogle af de væsentlige spørgsmål, som vi undersøger i denne rapport.

1.2 De tidligere undersøgelser på området

For at kunne belyse borgernes syn på det lokale demokrati i perioden 2001 til 2021 trækker vi primært på spørgeskemadata indsamlet i 2001, 2009, 2013 og 2021. Den første dataindsamling i 2001 skete i forbindelse med det internationale forskningsprojekt *Size and Local Democracy*. I spidsen for den danske del af dette forskningsprojekt stod Poul Erik Mouritzen (dengang professor ved Syddansk Universitet), og resultaterne blev blandt andet afrapporteret i antologien *Kommunestørrelse og lokalt demokrati* (Kjær & Mouritzen 2003) samt den internationale antologi *Size and Local Democracy* (Denters et al. 2014). I 2009 og 2013 blev der på tilsvarende vis indsamlet data om borgernes syn på det lokale demokrati i Danmark, og sammen med det netop indsamlede data fra 2021 udgør data fra disse indsamlinger det primære datagrundlag for denne rapport. Centrale karakteristika ved de fire undersøgelser er opsummeret i nedenstående tabel 1.1.

Tabel 1.1 Datagrundlaget for denne rapport

År for dataindsamling	Antal besvarelser	Dokumentation
2001	2.763	Poul Erik Mouritzen og Ulrik Kjær: <i>Kommunestørrelse og lokalt demokrati (Danmark), 2001</i> , Dansk Data Arkiv Danish Data Archive, 2006. DDA-16666
2009	4.423	Poul Erik Mouritzen: <i>Kommunestørrelse og lokalt demokrati – tværsnitsanalyse, 2009</i> , Dansk Data Arkiv Danish Data Archive, 2011. DDA-25252
2013	4.902	Ulrik Kjær: Metodenotat for Demokratiundersøgelsen, Syddansk Universitet, Institut for Statskundskab, juni, 2013
2021	5.345	Afsnit 1.3 i denne rapport
I alt	17.433	

Som man kan se i tabel 1.1, er denne rapport således baseret på et omfattende datasæt, der dækker en 20-årig periode og indeholder i alt 17.433 besvarelser. Vores behandling og analyser af disse data er beskrevet i afsnit 1.3.

Det er væsentligt at nævne, at der også i den undersøgte periode er foretaget en række andre undersøgelser, som i høj grad er relevante i forhold til at belyse borgernes syn på det lokale demokrati i Danmark. Dette gælder blandt andet for analyser udarbejdet af VIVE (og VIVEs forgængere), specifikt Hjelmars og Hansens (2013) samt Hjelmars og Mirzahi-Werners (2017). Resultater fra disse undersøgelser inddrages naturligvis også i de kapitler, hvor det er relevant. Endelig anvender vi i vores analyser af valgdeltagelse ved

kommunalvalg registerdata for faktisk valgdeltagelse fra Danmarks Statistik (se afsnit 6.1).

1.3 Undersøgellesdesign

I dette afsnit beskrives rapportens undersøgelsesdesign. Afsnittet indeholder først en beskrivelse af de centrale hensyn og overvejelser i forbindelse med udarbejdelsen af spørgeskemaet i 2021. Dernæst redegør vi for dataindsamlingsprocessen i 2021, og endelig beskrives rapportens analysestrategi.

1.3.1 Udarbejdelse af spørgeskema

Undersøgelsens spørgeskema fra 2021 er medtaget i bilag 1. Ved udarbejdelsen af spørgeskemaet har to hensyn været centrale.

For det første har det været centralt at anvende spørgsmål fra de tidligere gennemførte undersøgelser, idet dette giver mulighed for at foretage tidsserieanalyser, hvor borgernes holdninger og opfattelser af lokaldemokratiet sammenlignes over tid. Vi ved fra meget forskning, at selv små forskelle i spørgeskemaer kan have stor betydning for, hvordan respondenter svarer (Thau et al. 2021). Af den årsag har vi valgt at anvende de samme spørgsmålsformuleringer, som blev anvendt i tidligere undersøgelser, og vi har i videst muligt omfang søgt at bevare den samme spørgsmålsrækkefølge som i de tidligere undersøgelser.

For det andet har det været et centralt hensyn at sikre, at spørgeskemaet ikke er for langt. Spørgeskemaets længde har betydning for ressourceforbruget i undersøgelsen, og samtidig kan meget lange spørgeskemaer mindske datakvaliteten, blandt andet fordi det kan føre til et højt frafald blandt de personer, der skal besvare spørgeskemaet. Forud for udsendelsen af spørgeskemaet estimerede VIVE og Danmarks Statistik en svartid for det samlede skema på ca. 15 minutter. I praksis var gennemsnitstiden for de modtagne besvarelser dog på 21 minutter.

1.3.2 Indsamling af data i 2021

Danmarks Statistik (DST Survey) har stået for dataindsamlingen i 2021. Da undersøgelsen skal kunne indfange alle borgernes opfattelse af lokaldemokratiet i hele Danmark, er den relevante population for undersøgelsen samtlige voksne borgere. Mere præcist er undersøgelsens population afgrænset til personer i CPR-registret, der er fyldt 18 år pr. 1. november 2021. Dermed medtages stort set alle de personer, der er mindst 18 år ved kommunalvalget den 16. november 2021.

Stikprøveudvælgelsen har tre karakteristika, som er centrale for repræsentative undersøgelser: 1) Alle i populationen kan udvælges, 2) udvælgelsen sker med lodtrækning, 3) sandsynligheden for at blive valgt inden for hvert stratum ved lodtrækning er kendt.

Ud af undersøgelsespopulationen – som omfatter 4.732.609 personer – udtrak Danmarks Statistik en bruttostikprøve. Ved udvælgelsen af denne stikprøve har Danmarks Statistik først inddelt populationen inden for hver kommune i to alderskategorier (18-26-

årige og personer på 27 år eller derover). Med to aldersgrupper og 98 kommuner resulterer dette i 196 grupper ("strata"), hvorfra der efterfølgende er udtrukket stikprøver. Der er blevet oversamlet i forhold til stemmeprocenten ved seneste kommunalvalg samt unge, fordi unge og personer, som ikke stemmer, erfaringsmæssigt har lavere svarprocenter i sådanne undersøgelser. Det betyder, at kommuner med lave stemmeprocenter fik udtrukket flere personer, og at ungeandelen (18-26 år) i alle kommuner blev hævet med 50 pct.

I samplingen af respondenterne fra de 196 strata har det været målet at få tilnærmelsesvis lige mange besvarelser fra hver kommune og mindst 30 besvarelser i hver kommune. Denne samplingstrategi ligner den tilgang, som er anvendt i de tidligere undersøgelser (Mouritzen & Kjær 2006; Mouritzen 2009, Kjær 2013), og ved at anvende denne samplingstrategi vil de indsamlede data potentielt kunne anvendes til mere detaljerede multi-level-analyser, hvor variable på kommune- og individniveau kan håndteres i samme analyse (i sådanne analyser er det en forudsætning, at der er et vist antal respondenter pr. kommune). Som det fremgår af afsnit 1.3.4, anvender vi dog ikke multi-level-analyser i denne rapport, da undersøgelsesspørgsmålene ikke fordrer sådanne analyser

Den udvalgte bruttostikprøve var på 15.337 personer. Efter frasortering af døde, udvandrede, personer uden fast adresse etc. fra bruttostikprøven, var undersøgelsens nettostikprøve på 15.018 personer. Invitationer til det elektroniske spørgeskema blev udsendt via digital post og brev til personerne i stikprøven. De første personer blev inviteret til at deltage i undersøgelsen den 3. juni 2021, og dataindsamlingen blev afsluttet den 5. august 2021. Størstedelen af besvarelserne er dog indkommet i starten af indsamlingsperioden, og allerede den 23. juni var over 90 % af alle besvarelser indkommet.

Ved dataindsamlingens afslutning var der indkommet hele besvarelser fra 4.573 personer (hertil var der delvise besvarelser fra 772 personer). Dette svarer til en svarprocent på 30,5 % (35,6 %, når delvise besvarelser medtages). Til sammenligning havde den første undersøgelse i 2001 en skønsmæssig svarprocent på 59 % i telefoninterview, hvoraf 67 % også besvarede et opfølgende skriftligt spørgeskema (Kjær & Mouritzen 2003). Det er imidlertid blevet langt mere vanskeligt at få borgere til at deltage i spørgeskemaundersøgelser, og 2021-undersøgelsens svarprocent på 30,5 % er på niveau med forventningerne til undersøgelsen. Der er også, som planlagt, indkommet minimum 30 besvarelser fra samtlige 98 kommuner i Danmark.

Ikke desto mindre kan undersøgelsens svarprocent potentielt resultere i, at deltagerne i undersøgelsen ikke er repræsentative for hele populationen, det vil sige den voksne danske befolkning. Der er derfor god grund til at se på, hvorvidt deltagerne ligner resten af populationen.

Det viser sig heldigvis, at de personer, der har besvaret spørgeskemaet ligner hele populationen ret godt på en række centrale demografiske parametre. I bilagstabel 3.1 fremgår således data for personer i populationen og de personer, som besvarede spørgeskemaet. Som det fremgår af tabellen, er de personer, der har besvaret spørgeskemaet, repræsentative for den samlede population på mange parametre. Der er dog en vis underrepræsentation af aldersgruppen 27-40-årige, indvandrere og efterkommere, personer med grundskole eller uoplyst uddannelsesniveau samt enlige uden børn. Tilsvarende

er der en vis overrepræsentation af personer over 56 år, personer med danske oprindelse samt par uden børn. Disse skævheder er dog ikke dramatiske, og ved analyser vil der i høj grad kunne tages højde for disse skævheder ved at tildele vægte til observationerne eller kontrollere for de relevante variable. Vores overordnede vurdering er således, at data er meget velegnede til analyser, der har som mål at inferere til hele populationen.

De indsamlede 2021-data er efterfølgende blevet koblet til data fra de tidligere undersøgelser foretaget i 2001, 2009 og 2013. I det endelige datasæt er der dermed data for hele perioden 2001-2021. Det er ikke alle spørgsmål, som er blevet stillet i alle de gennemførte undersøgelser, men på størstedelen af variablene er det muligt at følge udviklingen i hele tidsperioden.

1.3.3 Vægtning af data

Som beskrevet i det ovenstående afsnit er der i samplingen af respondenter lagt vægt på at have tilnærmelsesvis lige mange besvarelser fra hver af kommunerne. Ved at tage dette hensyn oversamples de mindre kommuner imidlertid. I forhold til populationen er der i stikprøven for mange respondenter fra små kommuner og for få fra store kommuner. Tilsvarende er der på grund af frafald opstået en mindre – og helt klassisk – skævhed, idet der som beskrevet er relativt flere i de ældre aldersgrupper, som vælger at deltage i undersøgelsen, i forhold til de yngre. Derfor er der blandt respondenterne for mange ældre og for få unge i forhold til aldersfordelingen i populationen af voksne borgere i Danmark.

Disse skævheder vil i multivariate analyser ikke nødvendigvis have den store betydning, men i univariate analyser som denne rapports afrapportering af fordelinger for den samlede undersøgelsespopulation vil niveauet af forskellige lokaldemokratiske indikatorer kunne over- eller undervurderes, hvis der er en sammenhæng mellem dem og kommunestørrelse eller respondentalder. Derfor er der for hvert af de fire datasæt konstrueret en vægt, som udligner skævhederne på de to nævnte dimensioner, og som fører til vægtede analyser, der giver et mere retvisende billede af, hvad fordelingen i den samlede population estimeres at være på baggrund af den endelige stikprøve (rettelig de fire stikprøver fra henholdsvis 2001, 2009, 2013 og 2021).

Vægtene er konstrueret som en simpel division af andelen i populationen for et givent alders/kommunestørrelse-stratum med andelen i stikprøven for det tilsvarende stratum. De anvendte andele er beregnet på baggrund af de opgørelser over henholdsvis population og stikprøve for hvert af de fire år, som fremgår af bilagstabel 3.3-Bilagstabel 3.10

1.3.4 Analyser af data

Vores analysestrategi følger af projektets fokus og problemstilling. Som beskrevet i afsnit 1.1 skal analyserne besvare tre spørgsmål. Besvarelsen af det første spørgsmål om udviklingen i borgernes syn på det lokale demokrati er ret ligetil, idet spørgsmålet kan besvares ved at opgøre værdierne på de relevante variable/indikatorer for hvert af årene. Ved disse opgørelser behandles svarkategorierne i udgangspunktet som intervallskalerede variable. Det betyder, at når respondenterne eksempelvis har svaret på en fem-punktskala (fx *"Helt enig"*, *"Delvis enig"*, *"Hverken enig eller uenig"*, *"Delvis uenig"*

og "Helt uenig"), tildeles disse besvarelser talværdier, hvorefter der kan udregnes gennemsnit af værdierne. Af formidlingsmæssige hensyn har vi samtidig reskaleret svarskalaer fra et minimum på nul til et maksimum på 10. Der er generelt set bort fra "ved ikke"-besvarelser ved udregning af gennemsnit.

Besvarelsen af det andet spørgsmål om forskelle mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner er baseret på en opdeling af besvarelser fra respondenter i to grupper (baseret på om den kommune, som de boede i på besvarestidspunktet, blev lagt sammen med andre kommuner i forbindelse med strukturreformen i 2007). En oversigt over, hvilke kommuner der er henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte, fremgår af bilagstabel 3.2.

Det tredje spørgsmål om forskelle mellem kommuner af forskellige størrelser undersøger vi ved at inddele kommunerne i fire forskellige størrelseskategorier. Disse fire kategorier består af:

1. Små kommuner med indbyggertal mindre end 30.000
2. Middel-kommuner med indbyggertal mellem 30.000 og 49.999
3. Middelstore kommuner med indbyggertal mellem 50.000 og 79.999
4. Store kommuner med indbyggertal større end 80.000.

Denne opdeling er valgt, dels fordi den sikrer et fornuftigt antal kommuner i alle fire kategorier, og dels fordi 30.000 indbyggere var en væsentlig demarkation i forhold til strukturreformens sigtepunkt for dannelsen af nye kommuner. Inddelingen er baseret på kommunernes indbyggertal i januar 2021. Alle kommuner er således placeret i samme kategori i alle år. Hvis man i stedet havde ladet kommuner blive placeret i forskellige størrelseskategorier i forskellige år, ville det være vanskeligt at tolke på ændringer i indikatorerne på tværs af år. Mange kommuners indbyggertal blev dog ændret så markant ved strukturreformen i 2007, at inddelingen i disse størrelseskategorier ikke er hensigtsmæssig for tal indsamlet for 2001. Af denne grund inkluderer vores analyser baseret på disse størrelseskategorier ikke tal indsamlet i 2001. En oversigt over, hvilke størrelseskategorier de 98 kommuner er kategoriseret i, fremgår af bilagstabel 3.2.

I alle analyserne af udviklingen over tid samt af forskelle mellem kommunetyper og kommunestørrelser er der også anvendt signifikanstest for at se, om eventuelle forskelle er statistisk signifikante. Her har vi fulgt det konventionelle signifikansniveau i alle analyser ($\alpha = 0,05$). Af hensyn til læsevenligheden inkluderer vi ikke de specifikke p-værdier i rapportens tekst, men de forskelle og ændringer, der fremhæves i teksten, er statistisk signifikante, med mindre andet er eksplicit angivet. Det er vigtigt at understrege, at vores analyser i udgangspunktet fokuserer på, *hvorvidt* der er forskelle i udviklingen over tid for forskellige kommunetyper (henholdsvis sammenlagte/ikke-sammenlagte kommuner samt kommuner af forskellige størrelser). Vores analyser kan ikke i sig selv besvare, *hvorfor* der eventuelt er forskelle i udviklingen på tværs af kommunetyper. Hvis en analyse eksempelvis viser, at forskellen mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner er blevet større på en given indikator, er dette *ikke* ensbetydende med, at denne ændring nødvendigvis skyldes kommunesammenlægningerne. På samme måde vil forskelle mellem kommuner af forskellige størrelser ikke nødvendigvis være effekter disse størrelsesforskelle. Forskelle mellem store og små kommuner kan eksempelvis også

skyldes, at befolkningssammensætningen i store og kommuner er forskellig. Vores analyser kan med andre ord vise udviklinger over tid, men de kan ikke entydigt identificere kausale sammenhænge. Dette er vigtigt at være opmærksom på ved tolkninger af undersøgelsens resultater.

2 Hvad er et godt kommunestyre?

I dette kapitel ser vi på tre aspekter af borgernes oplevelse af, hvad et godt kommunestyre er, og om de føler sig tilfredse med og knyttet til kommunen: Først ser vi på, hvorvidt borgerne lægger mest vægt på kommunen som ramme om det lokale demokrati eller som servicevirksomhed. Dernæst ser vi på borgernes tilfredshed med kommunen, og endelig ser vi på borgernes følelse af tilknytning til kommunen.

2.1 Kommunen som lokaldemokrati eller servicevirksomhed

Kommunerne har mange forskellige roller, og der er mange forskellige hensyn, som det kommunale selvstyre skal leve op til (Kjær 2021). To centrale aspekter er henholdsvis kommunens rolle som ramme om det lokale demokrati og kommunens rolle som servicevirksomhed (Houlberg 2003). Det kommunale selvstyre er på den ene side en ramme for et aktivt lokalt demokrati. Dette har en selvstændig værdi. Kommunerne har på den anden side ansvaret for en bred vifte af serviceopgaver og er krumtappen i levering af den borgernære service i form af dagtilbud, ældrepleje, folkeskole, kultur- og fritidstilbud, vedligeholdelse af lokale veje m.m. Det er derfor også vigtigt, at kommunen som servicevirksomhed er i stand til at levere en service, der matcher de lokale behov og præferencer (Houlberg 2021). Hvor vigtige de forskellige roller er, og hvordan de forskellige hensyn skal afvejes i forhold til hinanden, kan der være mange forskellige opfattelser af.

Vi fokuserer i det følgende på opfattelsen af kommunen som henholdsvis ramme om det lokale demokrati og som servicevirksomhed. Borgerne er i spørgeskemaundersøgelserne blevet spurgt om, hvad de opfatter som det væsentligste for et godt lokalt selvstyre, hvis de skal vælge mellem én af følgende to påstande:

- A: *For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis et spørgsmål om kommunen lever op til min opfattelse af, hvad der er det væsentlige for et lokalt demokrati.*
- B: *For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis et spørgsmål om, hvordan kommunen håndterer lokale problemer og tilvejebringer den nødvendige service og faciliteter.*

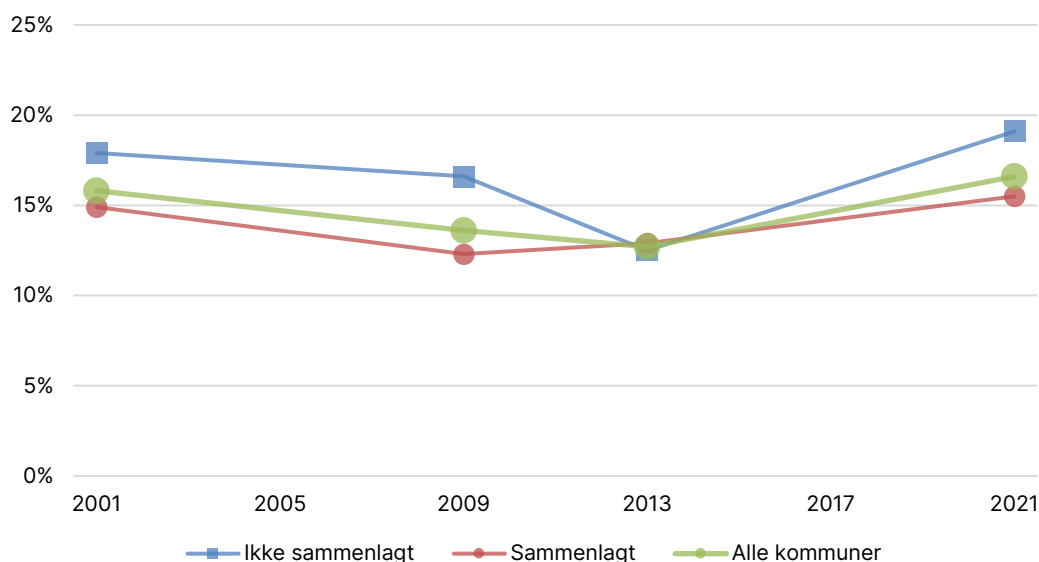
Mulighed A kalder vi opfattelsen af kommunen som *demokratisk organ*, og mulighed B kalder vi opfattelsen af kommunen som *servicevirksomhed*. Personer, der lægger mest vægt på kommunen som demokratisk organ, kan siges at have en *borgerorientering* i deres syn på lokalpolitikken, mens personer, der lægger mest vægt på, at kommunen tilvejebringer den nødvendige service og de nødvendige faciliteter, kan siges at have en *brugerorientering* (Hjelmar & Mizrahi-Werner 2017).

Figur 2.1 viser den andel af borgerne, der har svaret, at de lægger mest vægt på kommunen som *demokratisk organ*, det vil sige, at kommunen lever op til borgernes opfattelse af, hvad der er det væsentlige for et lokalt demokrati (påstand A). Den øvrige del af borgerne lægger omvendt mest vægt på kommunen som servicevirksomhed (påstand B). Det fremgår af figur 2.1, at der i alle årene har været mellem 12,7 og 16,6 % af de danske borgere, der lægger mest vægt på kommunen som demokratisk organ – når de som her er tvunget til at vælge, om de lægger mest vægt på kommunen som demokratisk

organ eller som servicevirksomhed. Omvendt lægger mellem 83,4 og 87,3 % af borgerne mest vægt på kommunen som servicevirksomhed.

Figur 2.1 viser også, at andelen af borgere, der lægger mest vægt på kommunen som demokratisk organ, har været svagt faldende i de første år efter strukturreformen i 2007, men at udviklingen omvendt har vist en stigende tendens efter 2013. I 2021 er andelen således tilbage på før-strukturreformsniveauet fra 2001. Udviklingen i de kommuner, der blev sammenlagt ved strukturreformen, har ikke på noget tidspunkt i perioden været statistisk signifikant forskellig fra udviklingen i de ikke-sammenlagte kommuner. Kommunesammenlægningerne i 2007 ser altså ikke ud til at have haft betydning for borgernes prioritering af kommunens rolle som henholdsvis demokratisk organ eller servicevirksomhed.

Figur 2.1 Andel, der finder demokrati vigtigere end problemløsning

Anm.: Figuren illustrerer andele, der vælger svarmulighed A i spørgsmålet: "Nu vil vi gerne vide lidt mere om, hvad du personligt anser som det væsentligste for et godt lokalt selvstyre. Hvis du er tvunget til at vælge, hvilken af de følgende to påstande passer så bedst til dit eget personlige synspunkt? A: For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om kommunen lever op til min opfattelse af, hvad der er det væsentlige for et lokalt demokrati. B: For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om, hvordan kommunen håndterer lokale problemer og tilvejebringer den nødvendige service og faciliteter" (spørgsmål a29 i bilag 1). Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.1.

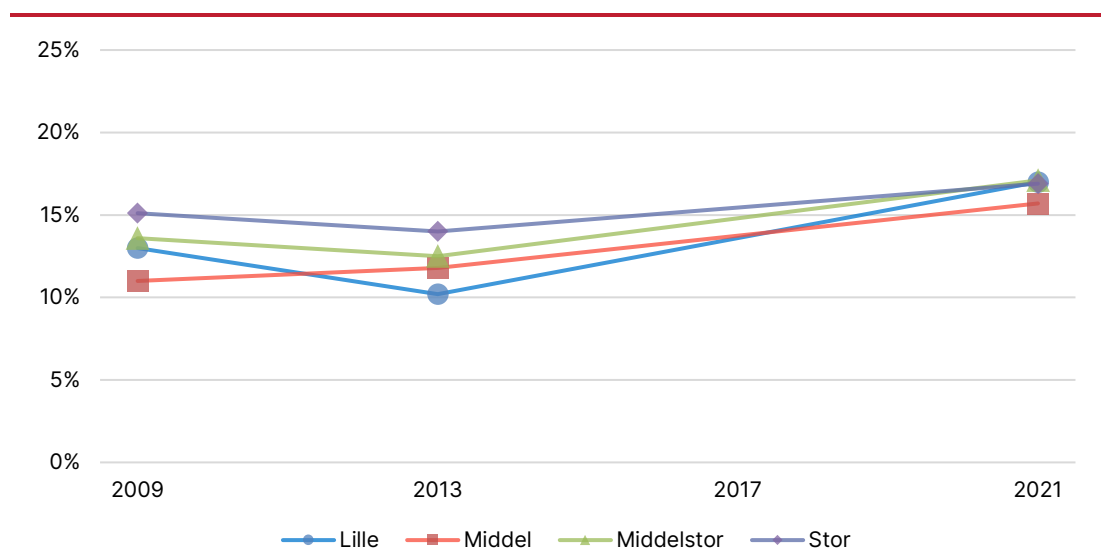
I figur 2.2 ser vi på udviklingen i borgernes opfattelse at et godt kommunalt selvstyre efter strukturreformen, opdelt efter kommunestørrelse. Igen viser figuren, hvor stor andel af borgerne, der i dette tvungne valg har svaret, at de lægger mest vægt på kommunen som *demokratisk organ*.

Figur 2.2 viser en tendens til, at borgere i kommuner med middel størrelse i 2009 lagde relativt mindre vægt på kommunens rolle som demokratisk organ end borgerne i de andre kommunestørrelser (forskellen mellem kommuner i middelstørrelse og små kommuner var dog ikke statistisk signifikant). I kommuner med middel størrelse lagde således 11 % af borgerne i 2009 vægt på kommunen som demokratisk organ, mens det til sammenligning var cirka 15 % af borgerne i de store kommuner. Tendensen er dog sidenhen

forsvundet, og i 2021 er der således ingen forskel mellem borgere i små, middel, middelstore og store kommuner. Uafhængigt af kommunestørrelsen er der i 2021 omkring 16-17 % af borgerne, der i deres syn på et godt kommunestyre lægger mest vægt på kommunens rolle som demokratisk organ. Omvendt lægger 83-84 % af borgerne i alle fire kommunestørrelser mest vægt på kommunens rolle som servicevirksomhed.

Undersøgelser fra før strukturreformen viser som tidligere nævnt, at kommunestørrelsen i 2001 ikke havde betydning for borgernes syn på, hvad der kendetegner et godt kommunestyre – når der er taget højde for borgernes køn, alder, uddannelse, indkomst og arbejdsmarkedstilknytning (Houlberg 2003). Dette er ikke det samme som, at alle borgere har samme syn på, hvad et godt kommunestyre er. Analyserne fra før strukturreformen viser fx, at pendlere lægger mindre vægt på kommunens rolle som ramme for demokratisk deltagelse, og at husejere og borgere med lave indkomster lægger mere vægt på rollen som servicevirksomhed (Houlberg 2003: 59).

Figur 2.2 Andel, der finder demokrati vigtigere end problemløsning, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer andele, der vælger svarmulighed A i spørgsmålet: "Nu vil vi gerne vide lidt mere om, hvad du personligt anser som det væsentligste for et godt lokalt selvstyre. Hvis du er tvunget til at vælge, hvilken af de følgende to påstande passer så bedst til dit eget personlige synspunkt? A: For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om kommunen lever op til min opfattelse af, hvad der er det væsentlige for et lokalt demokrati. B: For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om, hvordan kommunen håndterer lokale problemer og tilvejebringer den nødvendige service og faciliteter" (spørgsmål a29 i bilag 1). Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.1.

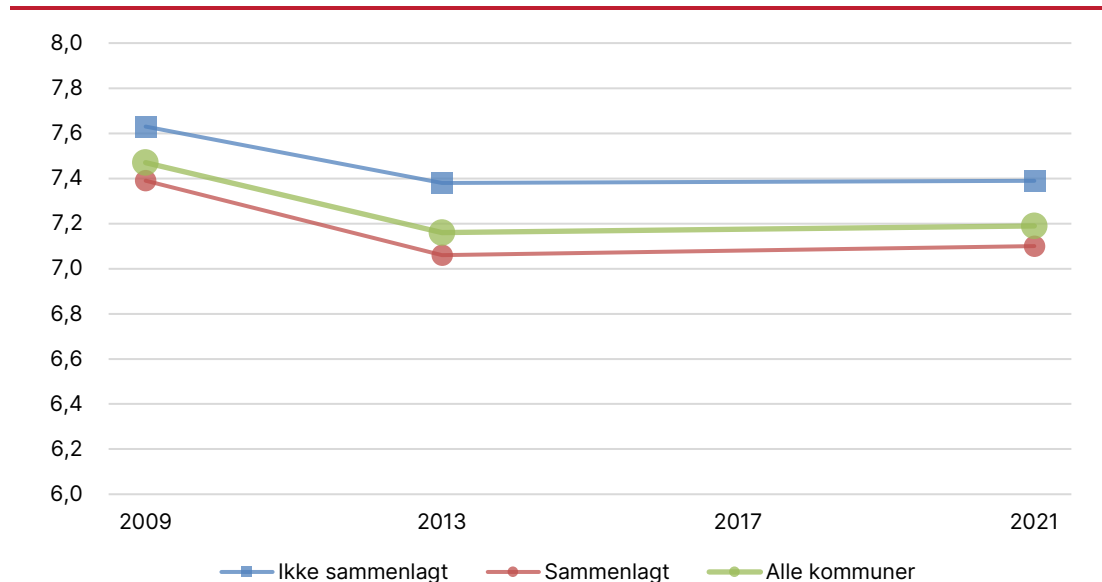
I spørgsmålet ovenfor var borgerne tvunget til at vælge mellem kommunens rolle som demokratisk organ *eller* som servicevirksomhed. Svarpersonerne i 2009-, 2013- og 2021-undersøgelserne er som supplement hertil blevet spurgt, i hvilken udstrækning de er enige i, at "Det lokale demokrati er ikke så vigtigt så længe den offentlige service bevares". Figur 2.3 viser borgernes *uenighed* i dette udsagn, baseret på en skala fra 0 til 10, hvor 0 betyder helt enig og 10 betyder helt *u*enig. Jo højere værdier på skalaen, jo mere enige er borgerne med andre ord i, at det lokale demokrati er vigtigt.

Figur 2.3 viser, at der fra 2009 til 2013 er et lille fald på omkring 0,3 skalapoint på denne skala. Danskerne blev altså en anelse mere brugerorienterede i disse år, hvilket er i overensstemmelse med tendensen i figur 2.1. Tendensen gælder for både sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner, men er kun statistisk signifikant for de sammenlagte kommuner. Det er samtidig værd at bemærke, at svarene i alle årene placerer sig mellem 7,1 og 7,6, dvs. i den øvre ende af skalaen fra 0 til 10. Der er med andre ord blandt borgerne en konstant høj grad af *uenighed* i, at det lokale demokrati ikke er så vigtigt, så længe den offentlige service bevares.

Hvor borgerne i figur 2.1 var tvunget til at vælge mellem kommunens rolle som demokratisk organ *eller* som servicevirksomhed – og her i høj grad prioriterede kommunen som servicevirksomhed – så nuancerer figur 2.3 billedet betragteligt og peger på, at borgerne kun i begrænset omfang mener, at hensynet til det lokale demokrati kan vige, også selvom den offentlige service bevares. Borgerne prioriterer hensynet til den kommunale service meget højt, men de ønsker ikke, at det sker på bekostning af det lokale demokrati.

Endelig viser figur 2.3, at borgerne i de ikke-sammenlagte kommuner er en anelse mere uenige i, at det lokale demokrati kan vige, end borgerne i de sammenlagte kommuner. Forskellen mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner ændrer sig ikke fra 2009 til 2021.

Figur 2.3 Borgernes uenighed i, at det lokale demokrati er ikke vigtigt så længe den offentlige service bevares

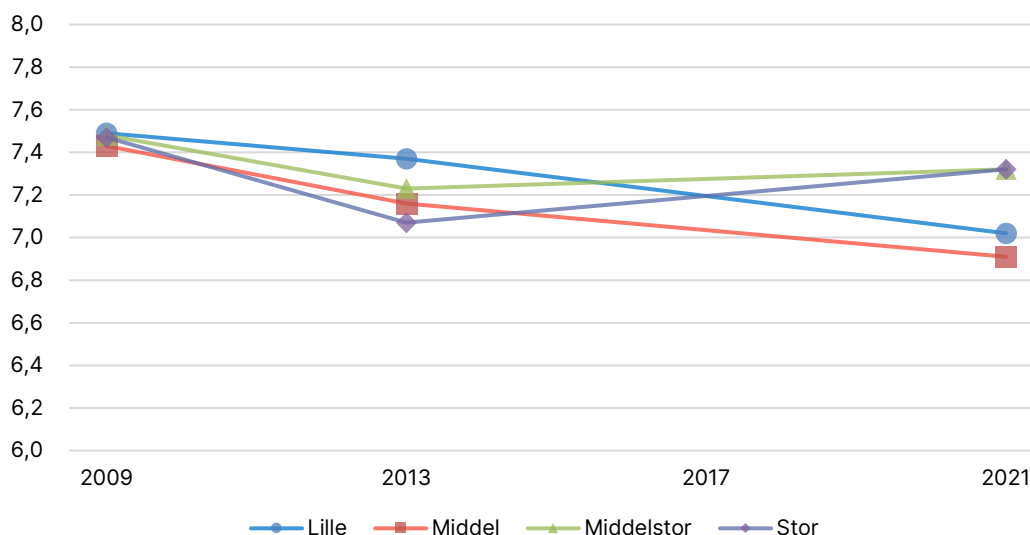
Anm.: Figuren illustrerer svarpersonernes uenighed i spørgsmålet: "Det lokale demokrati er ikke så vigtigt så længe den offentlige service bevares" (spørgsmål a13_4 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større uenighed.

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.2.

Figur 2.4 viser, at der på tværs af forskellige kommunestørrelser ikke er væsentlige forskelle i borgernes vurdering af, om det lokale demokrati kan vige af hensyn til bevarelse af den offentlige service. I 2021 lægger borgere i store og middelstore kommuner i lidt

højere grad vægt på demokratiets vigtighed end borgere i små kommuner og kommuner af middel størrelse. På en skala fra 0 til 10 er forskellen på omkring 0,4. Samlet tegner analysen altså et billede af, at hensynet til den kommunale service ifølge borgerne ikke må ske på bekostning af det lokale demokrati, uafhængigt af hvilken kommunistørrelse der er tale om.

Figur 2.4 Borgernes uenighed i, at det lokale demokrati er ikke vigtigt, så længe den offentlige service bevares

Anm.: Figuren illustrerer svarpersonernes uenighed i udsagnet: "Det lokale demokrati er ikke så vigtigt så længe den offentlige service bevares" (spørgsmål a13_4 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større uenighed. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.2.

2.2 Borgernes tilfredshed med kommunen

Vi har i afsnit 2.1 undersøgt, hvad borgerne overordnet forstår ved et godt kommunestyre. I dette afsnit ser vi på vi borgernes tilfredshed med deres kommune.

Alt andet lige vil et velfungerende demokrati befordre en service, der passer bedre til borgernes behov end et demokrati, der fungerer dårligt (Lolle 2003). En vigtig indikator på det lokale demokratis sundhedstilstand kan derfor være, om borgerne er tilfredse med den service og de faciliteter, som kommunen leverer – det vil sige borgernes tilfredshed med kommunen som *servicevirksomhed*. En sådan tilfredshed på *outputsiden* af kommunens virke kan ses som en indikator på det kommunale selvstyres outputlegitimitet (Hansen 2015; Steiner et al. 2016).

Omvendt er en god service ikke nødvendigvis ensbetydende med, at det kommunale selvstyre lever op til borgernes forventninger til kommunen som *demokratisk organ*: som ramme om det lokale demokratiske liv. Borgerne kan godt være tilfredse med output i form af den service og de ydelser, der kommer ud af det kommunale virke, uden at være tilfredse med den demokratiske proces på *inputsiden*. Eller omvendt: De kan være tilfredse med den demokratiske proces på inputsiden uden at være tilfredse med den kom-

munale service på outputsiden. Er borgerne tilfredse med den måde, det lokale demokrati fungerer på, kan dette ses som en indikator på det kommunale selvstyres inputlegitimitet (Hansen 2015; Steiner et al. 2016).

Borgerne kan endvidere – jævnfør afsnit 2.1 – have forskellige opfattelser af, om kommunen primært skal være en velfungerende servicevirksomhed eller en aktiv ramme om det lokale demokratiske liv. I praksis kan en kommune derfor score højt på nogle tilfredsdimensioner, men ikke på andre, ligesom tilfredsheden kan variere på tværs af borgere med forskellige behov og præferencer.

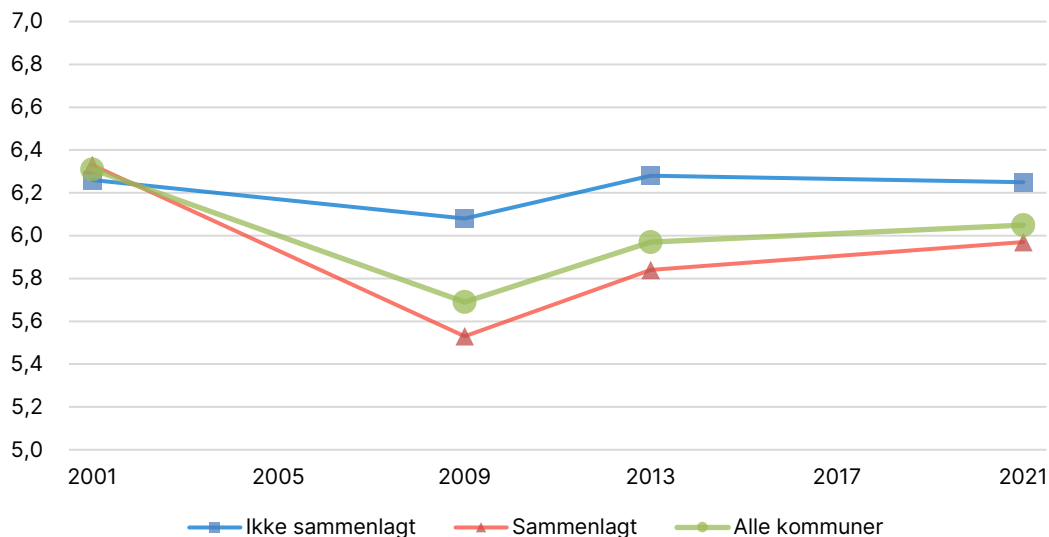
Vi undersøger i dette afsnit borgernes tilfredshed med udgangspunkt i følgende tilfredsdimensioner:

- Tilfredshed med kommunens håndtering af problemer og kommunens service og faciliteter (outputsiden)
- Tilfredshed med den måde, det lokale demokrati fungerer på (inputsiden)
- Generel tilfredshed med at befinde sig i nuværende kommune, alt taget i betragtning.

Figur 2.5 viser udviklingen i borgernes tilfredshed med deres kommune på outputsiden. Det vil sige borgernes tilfredshed med kommunens problemløsning, service og faciliteter.

Det fremgår af figur 2.5, at der i 2009 sker et betydeligt fald i tilfredsheden med kommunens problemløsning, service og faciliteter. På en skala fra 0 til 10 falder tilfredsheden for borgerne under ét fra 6,3 til 5,7 fra 2001 til 2009. Faldet i tilfredshed sker ikke mindst i de kommuner, der blev sammenlagt ved strukturreformen i 2007. Dette er på linje med tidligere analyser, der også finder, at tilfredsheden med kommunens problemløsning, service og faciliteter falder signifikant i de sammenlagte kommuner i de første år efter strukturreformen (Hansen 2015). I de ikke-sammenlagte kommuner ligger tilfredsheden på et konstant niveau og er ikke på noget tidspunkt i den undersøgte periode signifikant forskellig fra 2001-niveauet. Faldet i tilfredshed i de sammenlagte kommuner efter strukturreformen kan skyldes en *størrelseseffekt* i form af, at det i større og mere heterogene kommuner kan være vanskeligere at levere en service, der tilfredsstiller de forskellige borgeres behov (Lolle 2003; Hansen 2015). Faldet kan dog også hænge sammen med en *reformeffekt* i kraft af, at de første år efter strukturreformen har været mere præget af sammenlægningsprocesser, organisatorisk turbulens og serviceomlægninger i de sammenlagte kommuner end i de ikke-sammenlagte kommuner. En sådan reformeffekt vil kunne forventes at være af mere forbigående karakter.

Figur 2.5 Tilfredshed med kommunens problemløsning

Anm.: Figuren illustrerer værdier for en indikator baseret på følgende tre spørgsmål: [1] "Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde, din kommune har håndteret de problemer, som kommunen står over for?"; [2] "De danske kommuner har ansvaret for forskellige former for service, heriblandt ældreomsorg, social bistand, børnepasning, udstedelse af tilladelser og bevillinger, tilskud til organisationer og information om kommunal service og politik. Hvor tilfreds er du i almindelighed med disse former for service i din kommune?" og [3] "Kommunerne stiller også forskellige faciliteter til rådighed. Disse inkluderer blandt andet sports-, fritids- og kulturfaciliteter, parker og grønne områder og veje og vedligeholdelse. Hvor tilfreds er du i almindelighed med disse faciliteter i din kommune?" (Henholdsvis spørgsmål a3, a22 og a23 i bilag 1). Indikatoren er skaleret fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.3.

Udviklingen efter 2009 indikerer, at noget af forklaringen på den lavere 2009-tilfredshed i de sammenlagte kommuner kan tilskrives en reformeffekt. I hvert fald stiger den samlede tilfredshed fra 2009 frem til 2013 og 2021 – og tilfredsheden stiger mere i de sammenlagte kommuner end i de ikke-sammenlagte. Forskellen mellem de sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner er således næsten halveret i 2021 sammenlignet med i 2009. Der er dog fortsat i 2021 en signifikant lavere gennemsnitlig tilfredshed med kommunens problemløsning, service og faciliteter i de sammenlagte end i de ikke-sammenlagte kommuner. Dette peger på, at det i de nye større og mere heterogene kommuner kan være vanskeligere at levere en service, der tilfredsstillende de forskellige borgeres behov og præferencer.

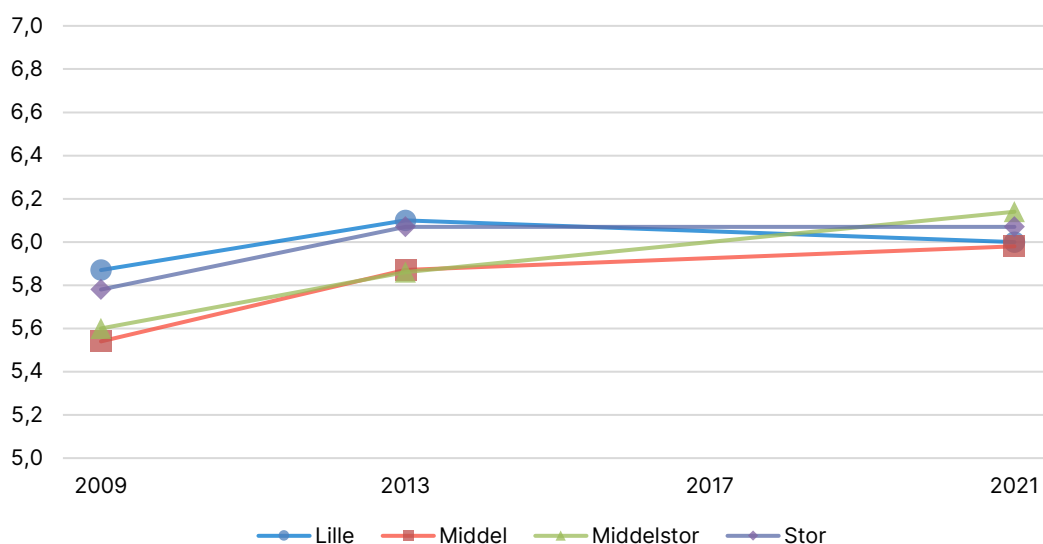
Ved tolkningen af udviklingen over tid er det vigtigt at være opmærksom på, at Danmark to år efter strukturreformen blev ramt af en finanskrisen. Fra 2011 har staten tillige indført en skærpet sanktionslovgivning over for kommunerne, hvor 3 mia. kr. af det statslige bloktilskud til kommunerne er betinget af, at kommunerne under ét ikke overskrider loftet for de kommunale serviceudgifter i hverken budgetter eller regnskaber (Houlberg 2021). I kølvandet på krisen og sanktionslovgivningen har kommunerne reduceret serviceudgifterne med omkring 6,5 mia. kroner fra 2009 til 2020, ligesom skoler og daginstitutioner mange steder er blevet lukket til fordel for færre, større skoler og institutioner. Dette har gjort sig gældende i sammenlagte såvel som ikke-sammenlagte kommuner (Bækgaard 2010). Med hensyn til skolelukninger så peger undersøgelser på, at kommunesammenlægningerne i 2007 isoleret set ikke har haft betydning for forandringen af skolestruktu-

ren. I årene efter strukturreformen er det primært udviklingen i elevtallet, der har betydning for kommunernes tilpasning af skolestrukturen. Når der er taget højde for dette, så betyder det ikke noget, om kommunen er sammenlagt eller ikke sammenlagt (Feilberg & Mathiasen 2012).

Figur 2.6 viser udviklingen i borgernes tilfredshed med deres kommunes problemløsning, service og faciliteter i årene efter strukturreformen, opdelt efter kommunestørrelse. Det er også her vigtigt at være opmærksom på, at forskelle mellem forskellige kommunestørrelser på et givet tidspunkt ikke nødvendigvis kan tilskrives kommunestørrelsen som sådan, men også kan skyldes, at befolkningens demografiske og socioøkonomiske sammensætning varierer på tværs af forskellige kommunestørrelser (Lolle 2003; Hansen 2015). Tidligere studier viser fx, at kvinder er mindre tilfredse med den kommunale service end mænd, og at ældre borgere generelt er mere tilfredse end yngre borgere (Hansen 2015). I tolkningen af figur 2.6 lægger vi derfor mest vægt på, om udviklingen over tid varierer på tværs af kommunestørrelserne.

I lighed med figur 2.5 ovenfor, så peger figur 2.6 på en generelt stigende tilfredshed fra 2009 til 2021. På skalaen fra 0 til 10 stiger tilfredsheden for borgerne under ét fra omkring 5,7 til lidt over 6. Stigningen i tilfredshed gælder dog i mindre udstrækning for borgerne i de mindste kommuner end for borgerne i de middel og middelstore kommuner. Hvor den gennemsnitlige tilfredshed i 2009 var højere i de mindste kommuner end i middel og middelstore kommuner, så betyder udviklingen frem til 2021, at der i dag *ikke* er signifikante forskelle på tværs af kommunestørrelser.

Figur 2.6 Tilfredshed med kommunens problemløsning

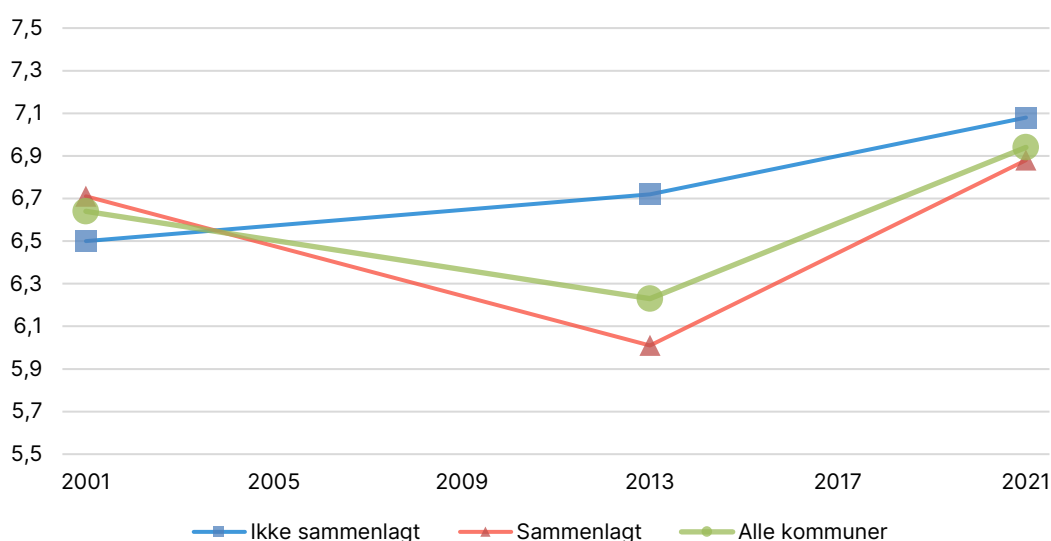
Anm.: Figuren illustrerer en indikator baseret på følgende tre spørgsmål: [1] "Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde, din kommune har håndteret de problemer, som kommunen står over for?"; [2] "De danske kommuner har ansvaret for forskellige former for service, heriblandt ældreomsorg, social bistand, børnepasning, udstedelse af tilladelser og bevillinger, tilskud til organisationer og information om kommunal service og politik. Hvor tilfreds er du i almindelighed med disse former for service i din kommune?" og [3] "Kommunerne stiller også forskellige faciliteter til rådighed. Disse inkluderer blandt andet sports-, fritids- og kulturfaciliteter, parker og grønne områder og veje og vedligeholdelse. Hvor tilfreds er du i almindelighed med disse faciliteter i din kommune?" (Henholdsvis spørgsmål a3, a22 og a23 i bilag 1). Indikatoren er skaleret fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.3.

Vi vender nu blikket væk fra borgernes tilfredshed med kommunen som servicevirksomhed og i retning af borgernes tilfredshed med kommunen som demokratisk organ. Figur 2.7 viser borgernes tilfredshed med, hvordan det lokale demokrati fungerer i deres kommune. Det fremgår af figuren, at der fra før strukturreformen (2001) til efter strukturreformen (2013) var et fald i danskernes tilfredshed med lokaldemokratiet. Tilfredsheden falder samlet set med 0,4 point på en skala fra 0 til 10. Udviklingen er drevet af en signifikant faldende tilfredshed i de kommuner, der blev sammenlagt, mens der omvendt er en tendens til en stigende tilfredshed i de ikke-sammenlagte kommuner (Denne stigning er dog ikke statistisk signifikant).

Mønsteret minder lidt om det, vi så for borgernes tilfredshed med kommunens service mv. i figur 2.5, dog med den nuancering, at vi i figur 2.7 ikke har tilfredshedsdata for 2009. Vi har derfor ikke en indikation af, om der i 2009 har været en yderligere – men mere forbigående – reformeffekt på tilfredsheden med lokaldemokratiet som følge af sammenlægningsprocesserne i de første år efter strukturreformen. I 2013 må det antages, at reformeffekter knyttet til sammenlægningsprocesserne efter strukturreformen spiller en mindre rolle end i 2009, og at det i højere grad er størrelseseffekter, der står tilbage.

Udviklingen fra 2013 til 2021 tyder dog på, at dele af den potentielle størrelseseffekt i 2013 har en forbigående karakter. Fra 2013 til 2021 stiger tilfredsheden med lokaldemokratiet således i både sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner – og mere i de sammenlagte end de ikke-sammenlagte kommuner. Til trods for denne udvikling er det dog stadig i de ikke-sammenlagte kommuner, at vi finder den største tilfredshed med lokaldemokratiet. Den gennemsnitlige tilfredshed i 2021 er i de ikke-sammenlagte kommuner således 7,1 på skalaen fra 0 til 10, mens den i de sammenlagte kommuner er 6,9.

Figur 2.7 Tilfredshed med kommunens lokaldemokrati

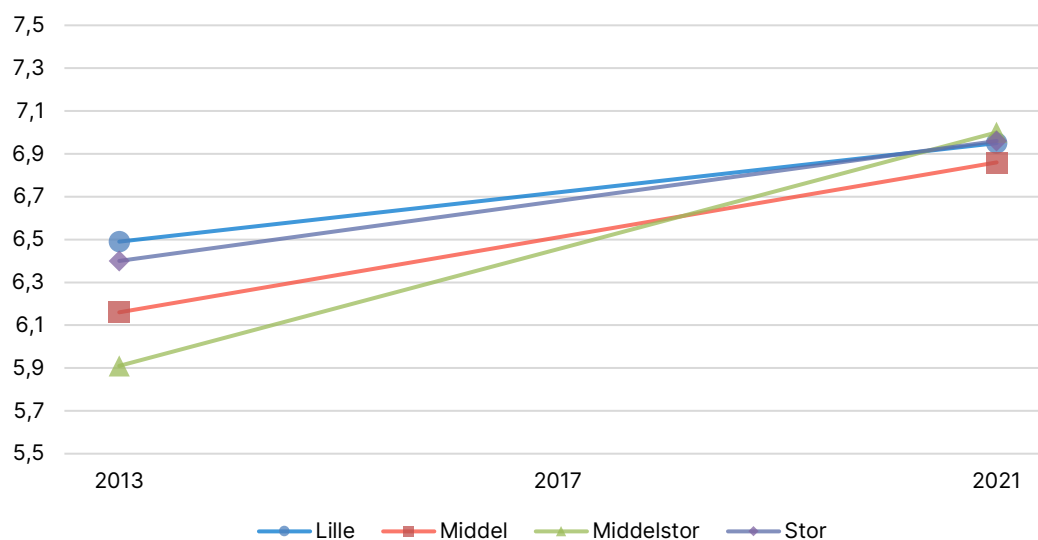

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde det lokale demokrati fungerer på i din kommune?" (spørgsmål a37 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed.

2009-data er ikke tilgængelige. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.4.

Figur 2.8 viser udviklingen i borgernes tilfredshed med lokaldemokratiet fra 2013–2021, delt op efter kommunestørrelse. Det fremgår af figur 2.8, at tilfredsheden med lokaldemokratiet er steget i alle fire kommunestørrelser – og i særdeleshed i gruppen af middelstore kommuner. Hvor borgernes tilfredshed med lokaldemokratiet i 2013 var lavere i de middelstore end i de øvrige kommunestørrelser, så er dette ikke længere tilfældet i 2021. I 2021 er der ingen statistisk signifikante sammenhænge mellem kommunestørrelse og lokaldemokratisk tilfredshed.

Figur 2.8 Tilfredshed med kommunens lokaldemokrati, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde det lokale demokrati fungerer på i din kommune?" (spørgsmål a37 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed. 2009-data er ikke tilgængelige. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.4.

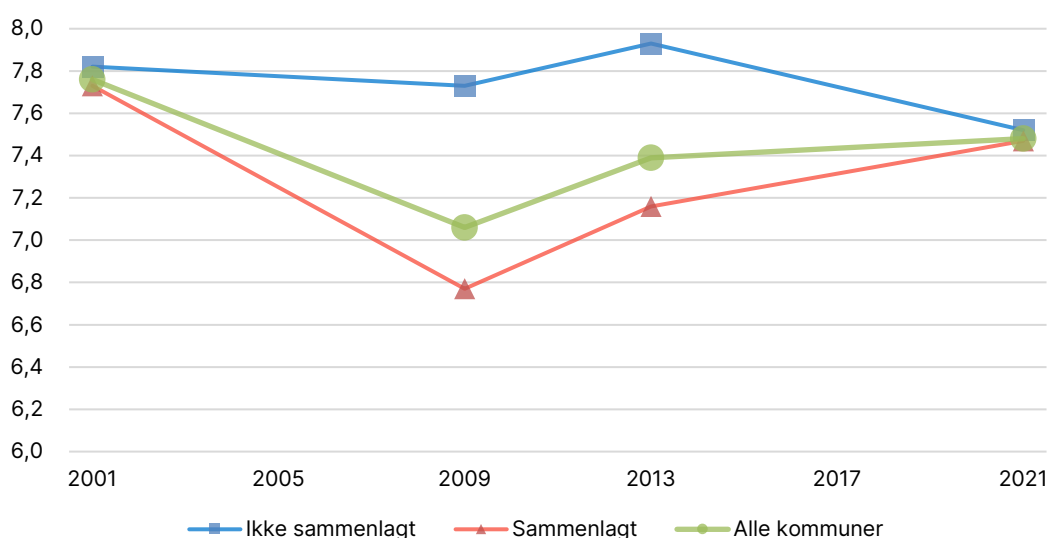
Vi har nu set på borgernes tilfredshed med kommunen som servicevirksomhed samt deres tilfredshed med kommunen som demokratisk organ. Disse to tilfredshedsdimensioner træder nu i baggrunden, og vi ser mere bredt på borgernes samlede tilfredshed med det at være borger i kommunen.

Figur 2.9 viser udviklingen i borgernes gennemsnitlige tilfredshed med at befinde sig i deres bopælskommune. Det fremgår, at der fra 2001 til 2009 sker et relativt betydeligt fald i borgernes generelle tilfredshed med livet i kommunen. På skalaen fra 0 til 10 falder gennemsnitsdanske borgeres tilfredshed fra omkring 7,8 i 2001 til omkring 7,1 i 2009. Faldet i tilfredshed var primært drevet af strukturreformens sammenlagte kommuner, hvor man fra 2001 til 2009 oplevede et fald fra omkring 7,8 til omkring 6,8. I de ikke-sammenlagte kommuner er der ingen signifikant ændring i tilfredsheden fra 2001 til 2009.

Mønstret for tilfredshedsudviklingen i sammenlagte versus ikke-sammenlagte kommuner er stort set identisk med det mønster, vi så i borgernes tilfredshed med kommunens problemløsning, service og faciliteter (jf. figur 2.5). Omvendt ser udviklingen i den generelle tilfredshed med livet i kommunen ud til at være mindre tæt knyttet til udviklingen i borgernes tilfredshed med lokaldemokratiet (jf. figur 2.7). Dette peger på to ting: for det

første at borgerne – som vi så i afsnit 2.1 – tillægger kommunens rolle som servicevirksomhed stor vægt i deres forståelse af et godt kommunalt selvstyre; for det andet at den generelle tilfredshed med at bo i en kommune i forlængelse heraf i højere grad knytter sig til tilfredsheden med kommunen som servicevirksomhed end tilfredsheden med kommunen som demokratisk organ. Frem til 2013 er mønstret for udviklingen i borgernes generelle tilfredshed i hhv. sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner en tæt afspejling af udviklingen i tilfredsheden med kommunens problemløsning, service og faciliteter. 2021 skiller sig imidlertid ud ved, at mønstret i figur 2.9 her er mindre identisk med det i figur 2.5. Hvor der i 2021 fortsat er lidt højere tilfredshed med den kommunale service i de ikke-sammenlagte kommuner sammenlignet med i de sammenlagte kommuner (jf. figur 2.5), så genfindes denne forskel ikke i forhold til den generelle tilfredshed i figur 2.9. I 2021 er borgernes tilfredshed med at befinde sig i kommunen, alt taget i betragtning, den samme i de sammenlagte og de ikke-sammenlagte kommuner.

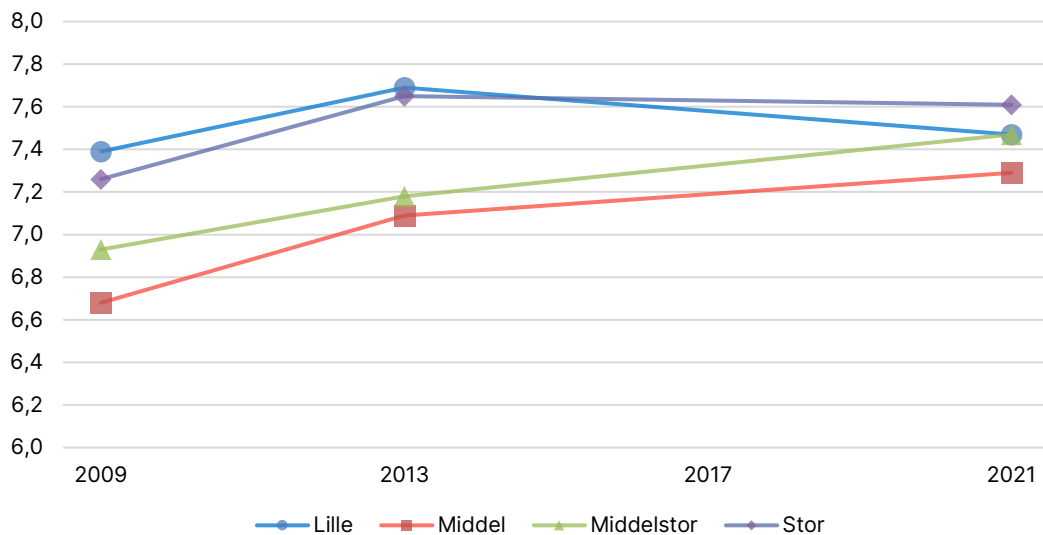
Figur 2.9 Generel tilfredshed

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Alt taget i betragtning, hvordan befinder du dig i din nuværende kommune?" (Spørgsmål a1 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.5.

Figur 2.10 viser udviklingen i borgernes generelle tilfredshed med livet i kommunen, delt op efter kommunestørrelse. Det fremgår af figur 2.10, at udviklingen i de fire kommunestørrelser har været relativt parallel fra 2009 til 2021, om end med en lidt større stigning i tilfredsheden i kommuner af middel og middelstor størrelse. Hvor tilfredsheden med livet i kommunen i 2009 var større i de små og store kommuner end i de mellemstore kommuner, så er denne forskel mindre udtalt i 2021. I 2021 ligger tilfredsheden med livet i de små kommuner således på niveau med tilfredsheden med livet i de middelstore kommuner.

Figur 2.10 Generel tilfredshed, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Alt taget i betragtning, hvordan befinder du dig i din nuværende kommune?" (Spørgsmål a1 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 0 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.5.

2.3 Borgernes følelse af tilknytning til kommunen

Én ting er, hvordan borgerne oplever kommunen som henholdsvis serviceleverandør og demokratisk projekt. Et andet – relateret og måske i nogle sammenhænge næsten endnu mere grundlæggende – spørgsmål er, hvordan borgerne egentlig forholder sig til deres kommune og den geografiske enhed, som den udgør. Oplever borgerne en følelsesmæssig (affektiv) tilknytning til deres kommune (Cope et al. 1997) reserveret til andre typer af geografiske enheder enten under (som eksempelvis folks nabolag) eller over kommuneniveauet (som eksempelvis landet som helhed)?

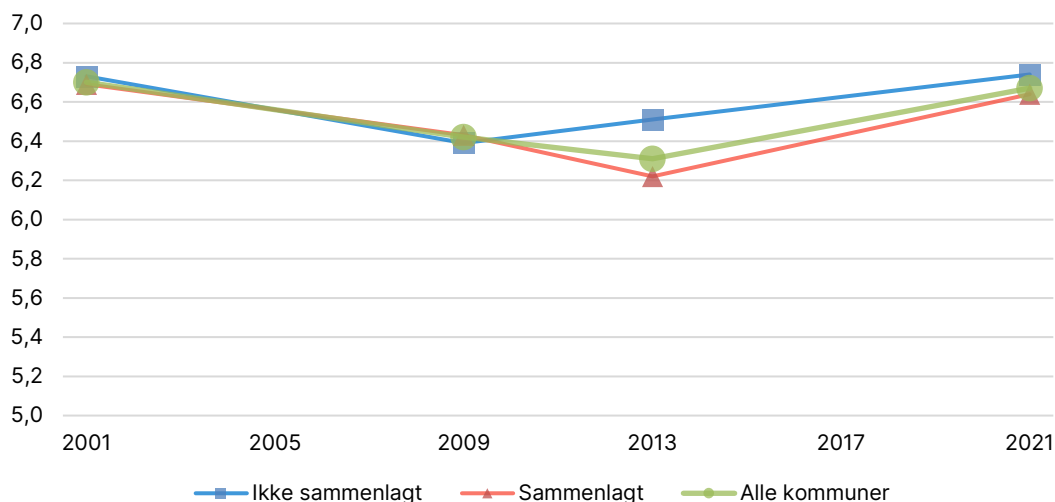
Der er forskellige måder, man som borger kan være tilknyttet til sin kommune på. Pendler man eksempelvis ud af kommunen for at arbejde, kan det hævdes, at ens tilknytning til kommunen er mindre, end hvis man bliver "hjemme" i kommunen og går på arbejde. I det tilfælde er det imidlertid den "effektive" (og ikke den "affektive" tilknytning), der er i spil. Den affektive tilknytning – også kaldt "lokal territorial tilknytning" (Hansen & Kjær 2020) – siger noget om, hvor meget man føler sig tilknyttet til sin kommune (Lin & Lockwood 2014). Den affektive tilknytning er en vigtig dimension af det lokale demokrati, da denne form for tilknytning antages at påvirke borgernes lokale politiske engagement (Bühlmann 2012; Anton & Lawrence 2016). I hvor høj grad den enkelte borger føler denne slags tilknytning til kommunen er et empirisk spørgsmål, og det er muligt, at nogle borgere føler en sådan tilknytning til deres kommune, mens andre borgere ikke blander følelser ind i deres relation til deres kommune.

Der kan opstilles en række forventninger til, hvorledes følelsen af tilknytning har udviklet sig over tid, hvordan den er blevet påvirket af strukturreformens kommunesammenlægninger, og hvordan den varierer på tværs af kommuner af forskellig størrelse. I relation til udviklingen over tid vil en generel "decline-of-community"-tænkning (Verba & Nie

1972) tilsige, at tilknytningen til en traditionel geografisk størrelse som kommunen vil være blevet mindre. Tilsvarende kan globalisering og internationalisering også tænkes at have trukket tilknytningen væk fra lokale enheder og i retning af om ikke globale så i hvert fald større geografiske enheder. Kommunesammenlægninger kan også tænkes at påvirke følelsen af tilknytning til kommunen i negativ retning. Strukturreformen tog livet af et stort antal kommuner, og selvom der kom nye og større kommuner i stedet, må nedlæggelsen af en borgers eksisterende kommune, hvortil borgeren havde en følelse af tilknytning (høj eller lav), siges at være et radikalt stød, der alt andet lige må forventes at påvirke følelsen af tilknytning til bopælskommunen i negativ retning. Endelig kan også kommunestørrelsen tænkes at påvirke tilknytningen negativt, således at følelsen af tilknytning til kommunen falder blandt borgerne jo større kommunen bliver (Miller et al. 2000). Eller udtrykt anderledes: Jo mindre hold jo større holdfølelse.

Lokal territorial tilknytning afdækkes ofte ved at spørge borgerne ganske direkte: *"Hvor meget føler du dig tilknyttet til følgende geografiske områder?"* suppleret med området: *"Den kommune du bor i"* (Kjær, 2013; Hansen & Kjær 2020). Sådan har vi også spurgt i vores undersøgelser. På en skala fra 0 (slet ingen tilknytning) til 10 (meget stærk tilknytning) svarer borgerne i undersøgelsen fra 2021 med et gennemsnit på 6,7. Dette er på niveau med gennemsnitstallet fra 2001, jf. figur 2.11. Der har dog, som figur 2.11 også illustrerer, været udsving undervejs: I såvel 2009 som 2013 var den gennemsnitlige tilknytning en anelse lavere.

Figur 2.11 Følelse af tilknytning til kommune

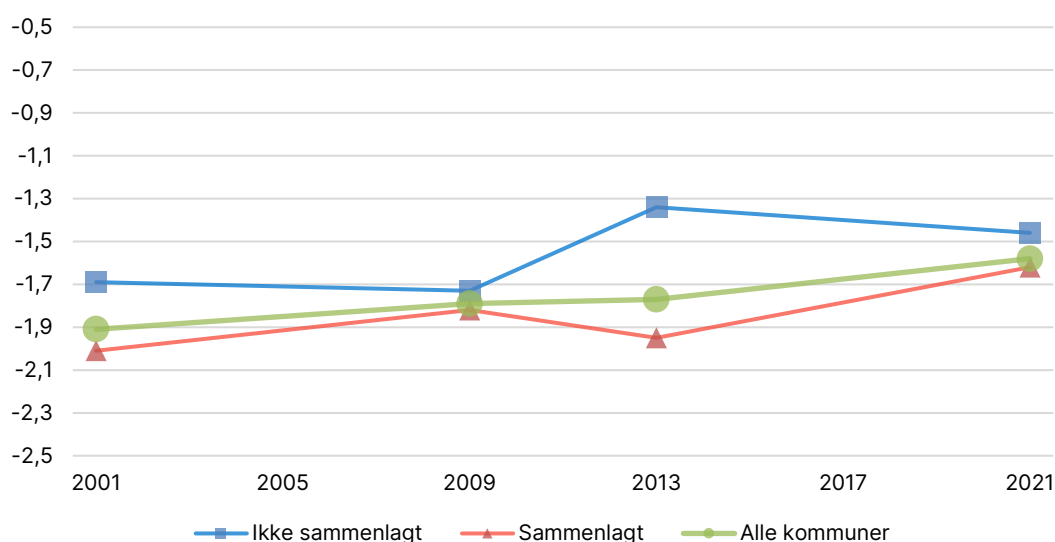
Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: *"Hvor meget føler du dig tilknyttet til følgende geografiske områder? [...] Hvor tilknyttet er du til [...] den kommune du bor i"* (spørgsmål a32_2 i bilag 1). Variablen er skaleret fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer stærkere tilknytning.

Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.6.

Hvorvidt en score på 6,7 er høj eller lav, kan være vanskeligt at vurdere uden et sammenligningsgrundlag. Et sådant findes i spørgeskemaundersøgelsen, idet der ligeledes er spurgt ind til følelse af tilknytning til en række andre geografiske områder (og her har især tilknytning til Danmark med et gennemsnit på 8,2 et højere niveau). Der kunne argumenteres for, at det rettelig er den *relative* tilknytning til kommunen (sammenlignet

med eksempelvis Danmark som helhed), der er den mest relevante parameter, når følelsen af lokal tilknytning studeres over tid. Det kunne således være, at det var det at føle sig tilknyttet til en geografisk enhed, der generelt ændrede sig, mere end det var tilknytningen specifikt til kommunerne. Derfor er beskrivelsen af udviklingen gentaget i figur 2.12, men denne gang med tilknytningen til kommunen set i forhold til tilknytningen til Danmark (teknisk set ved at trække tilknytningen til Danmark fra tilknytningen til kommunen, således at en stigning opad i figuren skal tolkes som en stigning i den kommunale tilknytning relativt til den danske). Figuren viser, at også den relative tilknytning har ligget ganske stabilt, og at der ikke (som vi ellers forventede) er sket noget fald i borgernes følelse af relativ tilknytning til deres kommune hen over den 20-årige periode (faktisk er den relative lokale tilknytning *steget* en smule fra -1,9 til -1,6).

Figur 2.12 Relativ følelse af tilknytning til kommune (i forhold til Danmark)

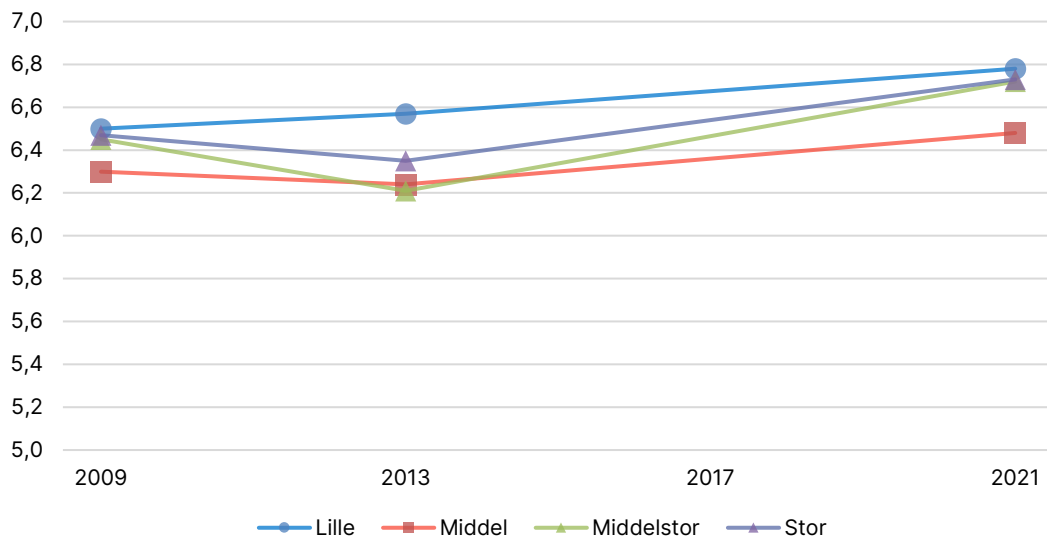

Anm.: Figuren illustrerer følelse af tilknytning til bopælskommunen, fratrukket følelse af tilknytning til Danmark (henholdsvis spørgsmål a32_2 og a32_5 i bilag 1). Variablen er skaleret fra -10 til 10, hvor højere værdier indikerer relativt stærkere tilknytning til kommunen.

Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.7.

Selvom status quo er det generelle mønster, kan der fortsat godt være forskelle mellem udviklingerne i de sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner. Derfor er der i såvel figur 2.11 som i figur 2.12 skelnet mellem, om svarpersonerne bor i en af strukturreformens sammenlagte kommuner, eller de i stedet bor i en af de ikke-sammenlagte kommuner. Både figur 2.11, figur 2.11 og figur 2.12 viser imidlertid, at der – trods udsving undervejs – *ikke* har været signifikante forskelle i den samlede udvikling mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommunerne fra 2001 til 2020.

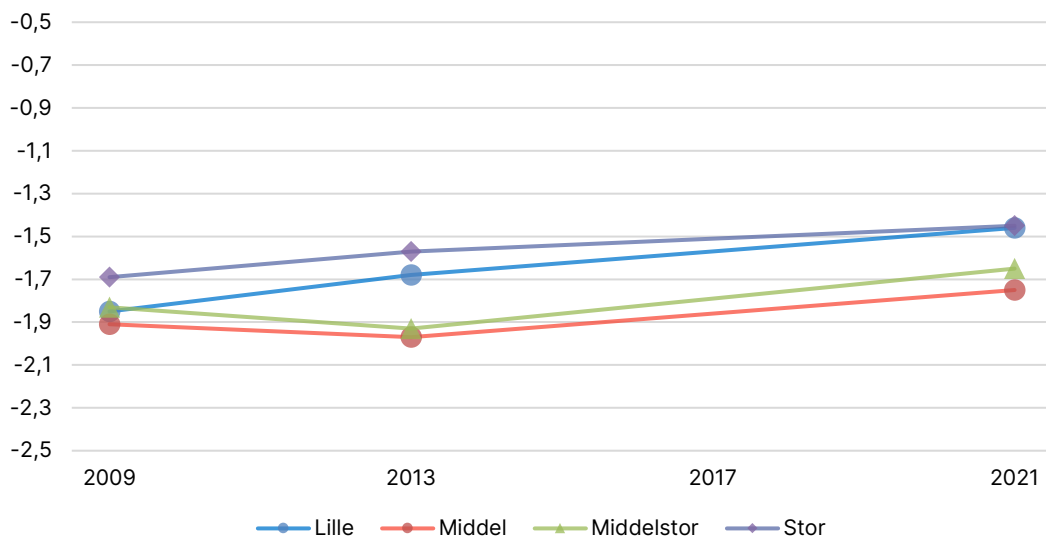
Figur 2.13 Følelse af tilknytning til kommune, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Hvor meget føler du dig tilknyttet til følgende geografiske områder? [...] Hvor tilknyttet er du til [...] den kommune du bor i" (spørgsmål a32_2 i bilag 1). Variablen er skaleret fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer stærkere tilknytning. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.6.

For så vidt angår den tredje forventning, nemlig at følelsen af tilknytning er størst i de mindste kommuner, så viser figur 2.13 ikke noget klart mønster. Den laveste følelse af tilknytning findes i middel-kommunerne, og der er i 2021 ikke signifikante forskelle mellem de små, de middelstore og de store kommuner. Heller ikke i forhold til den relative tilknytning er mønsteret klart: Den største relative tilknytning findes i såvel de små som de store kommuner og det er generelt meget små forskelle, vi kan observere på tværs af kommunestørrelserne (se figur 2.14).

Figur 2.14 Relativ følelse af tilknytning til kommune (i forhold til Danmark), opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer følelse af tilknytning til bopælskommunen, fratrukket følelse af tilknytning til Danmark (Henholdsvis spørgsmål a32_2 og a32_5 i bilag 1). Variablen er skaleret fra -10 til 10, hvor højere værdier indikerer relativt stærkere tilknytning til kommunen.

Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.7.

At der ikke er den store forskel hverken mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner eller mellem store og små kommuner med hensyn til tilknytning, er måske slet ikke så overraskende endda – begge dele har i hvert fald været empirisk påvist i tidligere danske studier (Hansen & Kjær 2020; Kjær 2003). Men betyder det så, at der slet ikke er variation i respondenternes følelse af tilknytning til deres kommune? Nej, borgerne føler sig faktisk tilknyttet i forskellig grad, men det er i høj grad individuelle baggrundsfaktorer, som ser ud til at påvirke følelsen af tilknytning. Kvinder, ældre, borgere med kort uddannelse og borgere, der har boet længe i deres kommune, har vist sig at have en stærkere følelse af tilknytning til deres kommune end mænd, yngre, borgere med lang uddannelse og tilflyttere (Hansen & Kjær 2020). Og derudover *har* kommunestørrelse og sammenlægningsstatus i en enkelt (og mere detaljeret) undersøgelse vist sig at korrelere med følelsen af tilknytning til kommunen: De borgere, der før strukturreformen boede i en mindre kommune, men som blevet lagt sammen med en større kommune, er blevet påvist at have en mindre følelse af tilknytning sammenlignet med borgere fra kommuner, der blev storesøster i den nye (sammenlagte) kommune (Hansen & Kjær 2020). Der kan med andre ord godt være forskelle mellem borgerne i de sammenlagte kommuner, der ikke viser sig i vores analyser.

Tilbage står naturligvis også en mere normativ diskussion af, hvad borgerne egentlig skal føle sig knyttet til? Er det lokalsamfundet, kommunen, Danmark, Norden, Europa eller ...? Det samme gælder mere generelt i forhold til borgernes syn på kommunestyret, som vi analyserede i afsnit 2.1. og 2.2. Der er forskellige syn på, hvordan et kommunestyre og et kommunalt demokrati skal fungere, og derfor er det nok også vanskeligt at blive enige om én indikator til måling af det lokale demokratis sundhedstilstand og den eventuelle

udvikling heri. Derfor skal der i denne rapport inkluderes en flerhed af dimensioner i af-dækningen af det lokale demokrati. Følelsen af tilknytning er én af disse, men i de kommende kapitler vil en lang række dimensioner blive analyseret.

2.4 Opsummering

Analysen af borgernes opfattelse af et godt kommunalt selvstyre viser overordnet, at borgerne prioriterer hensynet til den kommunale service meget højt – men at det helst ikke må være på bekostning af det lokale demokrati. Denne opfattelse af et godt kommunalt selvstyre har ikke ændret sig væsentligt i forbindelse med kommunesammenlægningerne ved strukturreformen i 2007, idet udviklingen fra før til efter strukturreformen har været stort set identisk i de sammenlagte og de ikke-sammenlagte kommuner. Efter strukturreformen har udviklingen i borgernes prioritering af kommunen som demokratisk organ og kommunen som servicevirksomhed på tilsvarende vis været ensartet i landets små og store kommuner.

Analysen af borgernes tilfredshed med deres kommune viser, at såvel borgernes tilfredshed med kommunen som servicevirksomhed som borgernes tilfredshed med kommunen som demokratisk organ har været lavere i strukturreformens sammenlagte kommuner. Analysen viser dog også, at en del af dykket i tilfredsheden i de sammenlagte kommuner har haft forbigående karakter og ikke kan genfindes i 2021. Sammenlignet med situationen før strukturreformen så er der i 2021 dog fortsat en lavere tilfredshed med kommunens problemløsning, service og faciliteter i de sammenlagte end i de ikke-sammenlagte kommuner og også en lidt lavere tilfredshed med lokaldemokratiet. For borgernes samlede tilfredshed med at befinde sig i kommunen udlignes forskellen mellem de sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner imidlertid fuldt ud i årene frem mod 2021, og i dag er borgernes generelle tilfredshed med livet i kommunen den samme i de sammenlagte og de ikke-sammenlagte kommuner. Analysen viser desuden, at der efter strukturreformen ikke er tegn på systematiske forskelle mellem store og små kommuner, når det drejer sig om borgernes tilfredshed med kommunen som servicevirksomhed og som ramme om det lokale demokrati.

Konklusionen i forhold til borgernes lokale territoriale tilknytning er, at denne har vist sig ganske stabil over tid, at de mindre fluktuationer ikke har været forskellige mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner, og at der ikke er de store forskelle på kommuner af forskellig størrelse.

3 Borgernes interesse for kommunalpolitik

I dette kapitel stilles der skarpt på, hvor meget borgerne interesserer sig for kommunalpolitik. Interessen for kommunalpolitik kan tænkes at være påvirket ikke mindst af, hvor vigtig man synes, kommunerne og kommunalpolitikken er. Og den tillagte vigtighed siger også en del om synet på kommunerne mere generelt. Der er derfor i spørgeskemaundersøgelsen både spurgt ind til borgernes interesse og deres opfattelse af, hvor betydningsfulde kommunale beslutninger er, hvor vigtig kommunalbestyrelsen er, og hvor betydningsfulde kommunalvalg er.

3.1 Interesse

Der kan opstilles to modsatrettede forventninger til, hvordan udviklingen i interessen for kommunalpolitik har været de seneste par årtier.

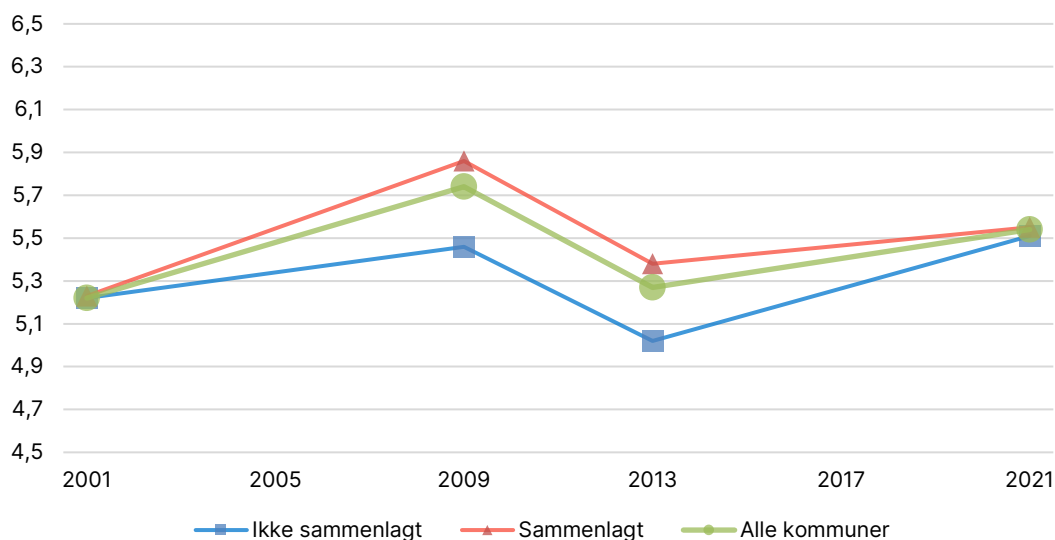
På den ene side kan der gættes på, at borgernes interesse for kommunalpolitik er faldende, hvilket tager udgangspunkt i det generelle "decline-of-community"-argument (Verba & Nie 1972), som også er beskrevet i afsnit 2.3. Trends som nationalisering af politikken, urbanisering og internationalisering/globalisering trækker umiddelbart i retning af mindre fokus på og mindre politisk involvering i det nære og det lokale. Lægges dertil en konsolidering af kommunerne i forbindelse med strukturreformen med færre kommuner og alt andet lige en længere afstand mellem borgerne og deres politikere, så kunne man forvente, at interessen for kommunalpolitikken har været aftagende.

Der kunne dog også argumenteres for den modsatte bevægelse: Det kan godt være, at globaliseringens vinde har raset, men der har måske samtidig også været dels en modbevægelse, dels en parallel bevægelse i retning af det lokale. Det er måske nationalstaterne, der er trådt i baggrunden, og både det globale og det lokale, som er trådt frem – en udvikling, som er kaldt "glokalisering" (Swyngedouw 2004). Kommunesammenlægninger kan også tænkes at have haft en mobiliserende effekt. Den meget snak om kommunerne i en periode, hvor strukturreformen placerede netop dette politiske niveau i spotlightet, kan dels have øget interessen for kommunerne mere generelt, dels have fået borgerne i de sammenlagte kommuner til at interessere sig for, hvordan deres nye kommune skulle designes, og ikke mindst hvordan deres by skulle indgå i den nye kommune. Det skal også erindres, at ligesom små kommuner kan tænkes at have mere kommunalpolitisk interesserede borgere, så kunne argumentet også gå den anden vej, da kommunalpolitik i større kommuner alt andet lige vil indebære større politiske beslutninger og dermed kan politikken her synes vigtigere for borgerne (Denters et al. 2014).

I figur 3.1 er det afbildet, hvor meget borgerne i gennemsnit er interesseret i kommunalpolitik. Udviklingen over tid har ikke været dramatisk, men interessen for kommunalpolitik er steget en smule hen over perioden fra 2001 til 2021 – en udvikling, der skyldes en stigning frem mod 2009 og en delvis udligning heraf frem mod 2013. Det kan også læses af figur 3.1, at borgere fra sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner har det samme niveau af kommunalpolitisk interesse i såvel 2001 som 2021. Frem mod 2009 steg interessen mest i de sammenlagte kommuner, men efter 2013 er denne forskel udlignet igen.

Igennem hele perioden har den gennemsnitlige interesse ligget mellem fem og seks på en ti-punktsskala. Dette er ikke nødvendigvis højt, men det er ikke kun udtryk for nogle borgeres manglende interesse for kommunalpolitik. Det er også deres manglende interesse for politik i det hele taget, som trækker tallet nedad. Dette tages der højde for i figur 3.4.

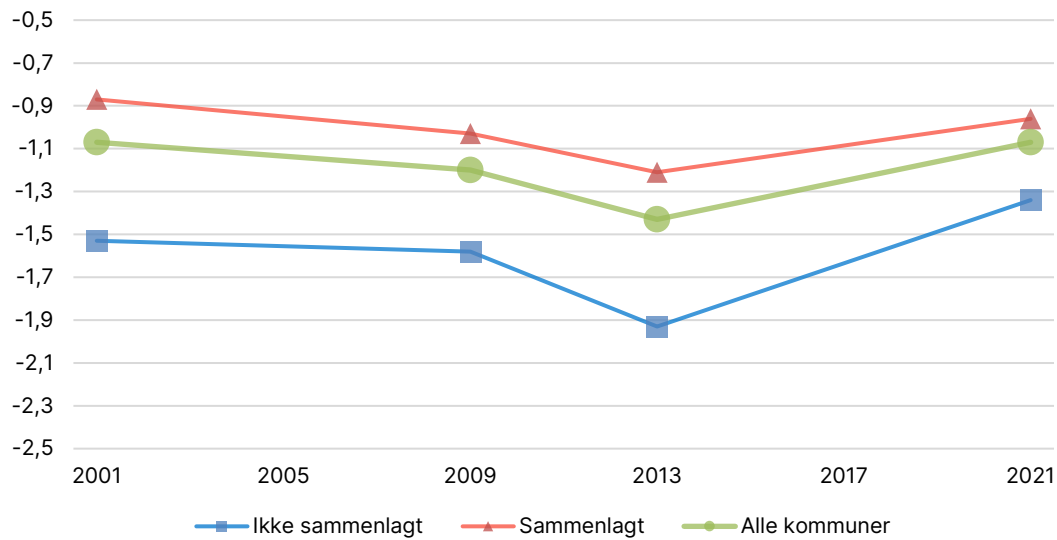
Figur 3.1 Interesse i kommunalpolitik

Anm.: Figuren illustrerer svar spørgsmålet: "Folk kan have forskellig grad af interesse i forskellige politikområder. Hvor interesseret er du i hvert af følgende områder? [...] Kommunalpolitik" (spørgsmål a5_1 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større interesse. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.8.

Frem for at se på den absolutte interesse for kommunalpolitik kan også den relative interesse studeres, nemlig interessen for kommunalpolitik sat i forhold til interessen for landspolitik. I figur 3.2 er der anlagt dette relative syn (ved at trække landspolitisk interesse fra kommunalpolitisk interesse, således at jo højere værdien er i figuren, desto større er den relative kommunalpolitisk interesse). Som det ses nedenfor i figur 3.2 ligger borgernes interesse for kommunalpolitik lavere end deres interesse for landspolitik, men i gennemsnit er der trods alt kun tale om cirka et til halvandet skalapoint. Figur 3.2 viser samtidig, at den relative interesse for kommunalpolitik er uændret fra 2001 til 2021 (med undtagelse af 2013 er der ingen statistisk signifikant forskel mellem niveauet for alle kommuner i de forskellige år). I forhold til den relative interesse for kommunalpolitik for henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner, viser figur 3.2 også, at der ikke har været nogen væsentlig udvikling. Her ligger de sammenlagte kommuner stabilt højere end de ikke-sammenlagte.

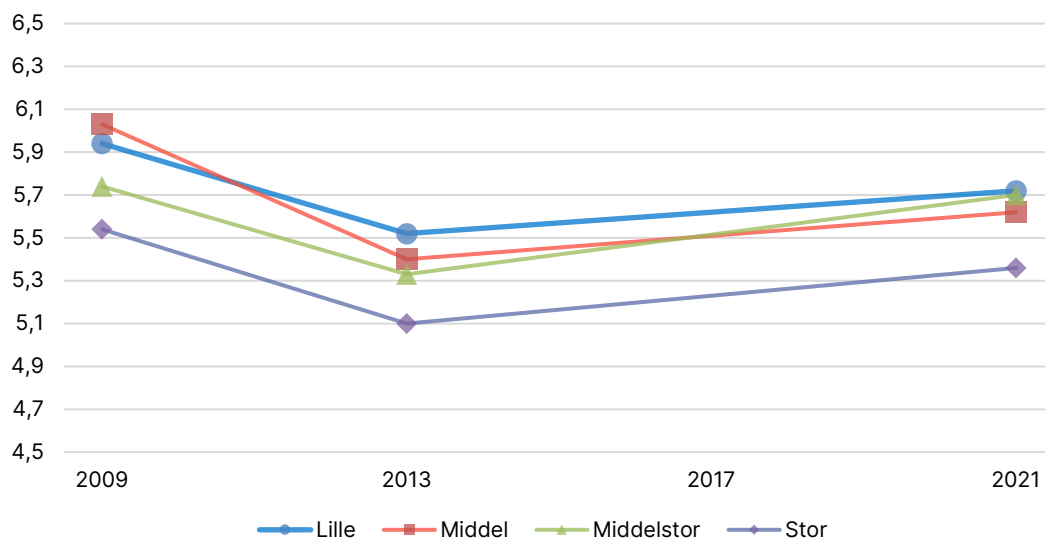
Figur 3.2 Relativ interesse i kommunalpolitik (i forhold til landspolitik)

Anm.: Figuren illustrerer interesse i kommunalpolitik, fratrukket interesse i landspolitik (henholdsvis spørgsmål a5_1 og a5_2 i bilag 1). Variablen er skaleret fra -10 til 10, hvor højere værdier indikerer relativt stærkere tilknytning til kommunen.
Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.9.

I forhold til kommunestørrelse er der ikke markante forskelle på borgernes interesse for kommunalpolitik mellem små og store kommuner. Dog er interessen, jævnfør figur 3.3, i de helt store kommuner (>80.000 indbyggere) lidt mindre end i de andre kommuner. Forskellen mellem store og mellemstore kommuner er i alle år dog kun på 0,2-0,3 skala-point på ti-pointsskalaen, og denne forskel er ikke statistisk signifikant i 2009 og 2013).

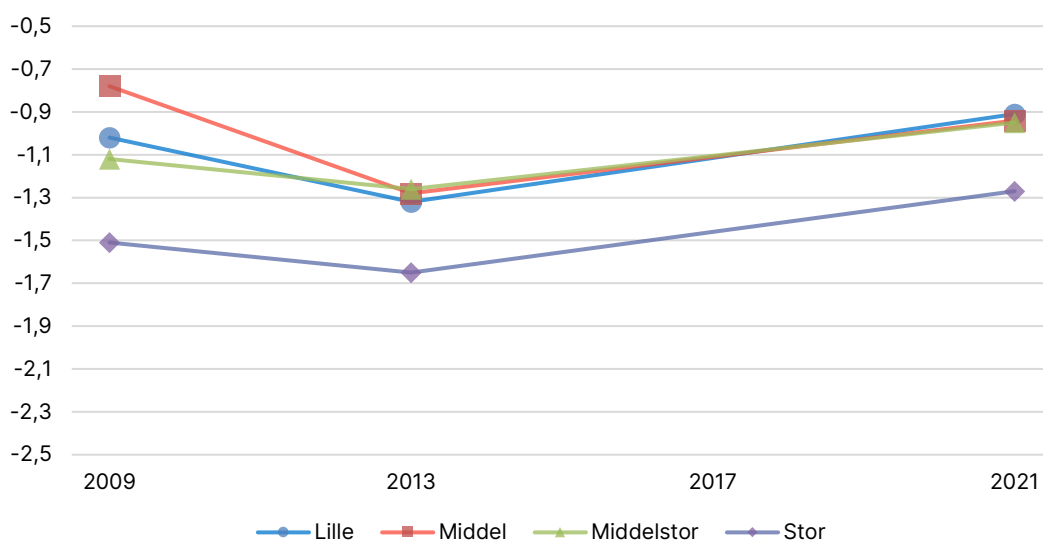
Figur 3.3 Interesse i kommunalpolitik, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer svar spørgsmålet: "Folk kan have forskellig grad af interesse i forskellige politikområder. Hvor interesseret er du i hvert af følgende områder? [...] Kommunalpolitik" (spørgsmål a5_1 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større interesse.
Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.8.

Samme mønster kan man se for den relative interesse for kommunalpolitik i figur 3.4. Her er forskellen mellem de store kommuner og de andre kommunestørrelser dog lidt større og statistisk signifikante i alle årene. At netop de helt store kommuner skiller sig ud, er i overensstemmelse med, at der her er mindre borgerfokus på kommunalpolitik (se også afsnit 6.1 om valgdeltagelse).

Figur 3.4 Relativ interesse i kommunalpolitik i forhold til landspolitik, opdelt på kommunestørrelse

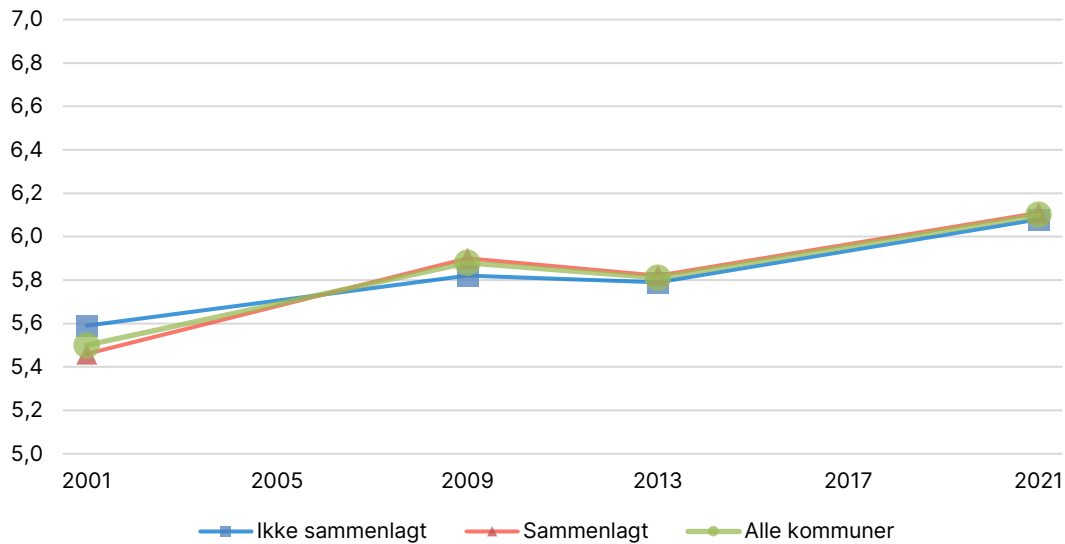
Anm.: Figuren illustrerer interesse i kommunalpolitik, fratrukket interesse i landspolitik (henholdsvis spørgsmål a5_1 og a5_2 i bilag 1). Variablen er skaleret fra -10 til 10, hvor højere værdier indikerer relativt stærkere tilknytning til kommunen.

Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.9.

3.2 Hvor vigtig er kommunalpolitik?

Interessen for kommunalpolitik kan tænkes at være påvirket ikke mindst af, hvor vigtigt man synes, at kommunerne og kommunalpolitikken er. Der er i spørgeskemaundersøgelsen spurgt ind til, i hvilken grad borgerne mener, at kommunale beslutninger har indflydelse på deres hverdag. Her viser figur 3.5, at borgerne vurderer, at kommunens beslutninger har nogen indflydelse (gennemsnitsværdien er 6,1 på en 10-pointsskala). Den vigtighed, som borgerne tillægger kommunens beslutninger, er faktisk steget lidt over de seneste par årtier – som figur 3.3 viser lidt over et halvt point (fra 5,5 i 2001 til 6,1 i 2021). Der er, jævnfør figur 3.5, ikke forskelle på sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner.

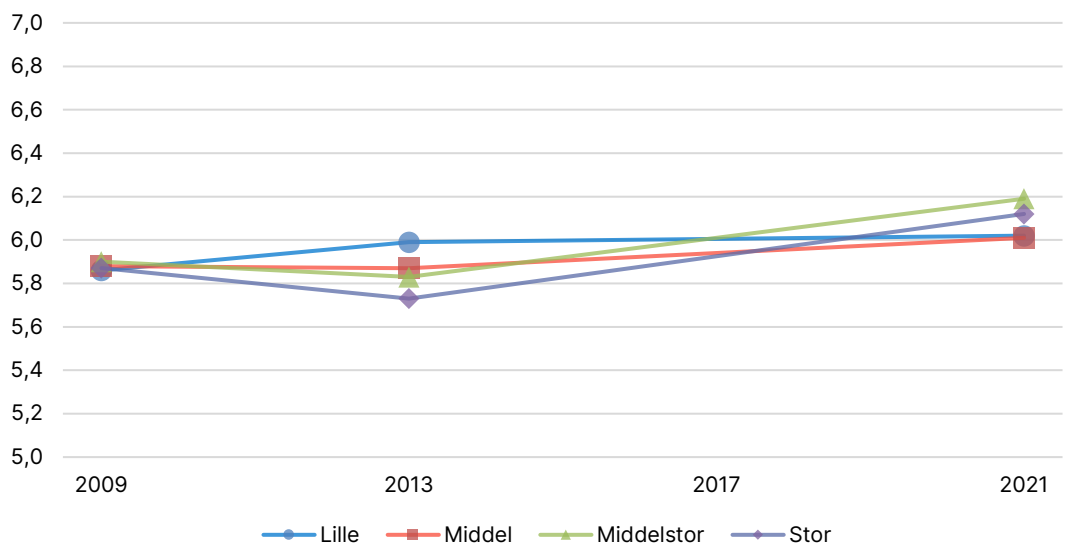
Figur 3.5 Kommunale myndigheders indflydelse på hverdagen

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "I hvilken grad mener du, at beslutninger taget af kommunale myndigheder i din kommune har indflydelse på din hverdag?" (spørgsmål a2 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer højere grad. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.10.

På samme vis er der, jævnfør figur 3.6, heller ikke væsentlige forskelle mellem store og små kommuner. I alle kommunestørrelser er borgernes opfattelse af kommunalpolitikens vigtighed steget fra 2009 til 2021. Kommunale beslutninger anses i 2021 som marginalt mere betydende i middelstore og store kommuner, men forskellene er substantielt små og generelt ikke statistisk signifikante.

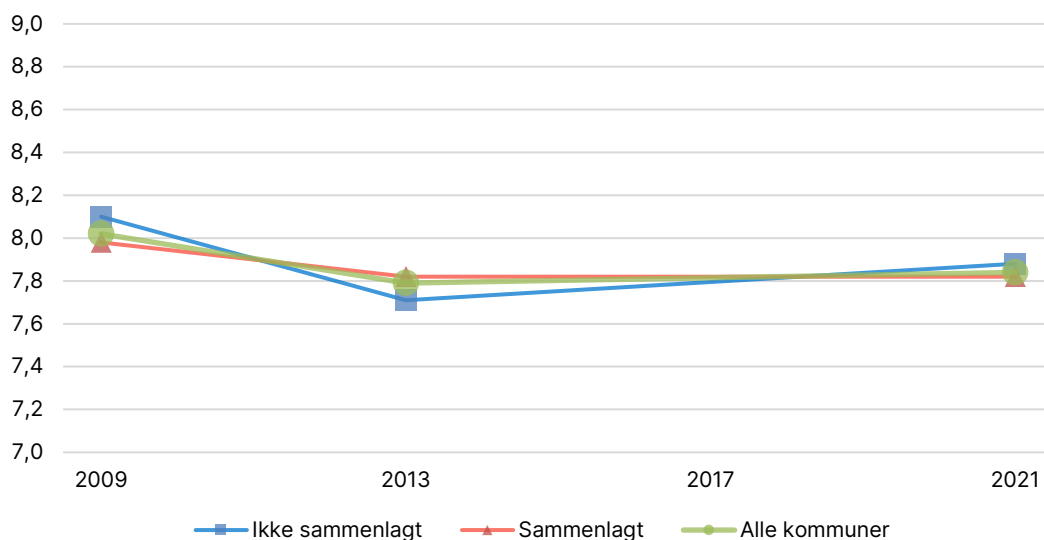
Figur 3.6 Kommunale myndigheders indflydelse på hverdagen, opdelt på kommune-størrelse

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "I hvilken grad mener du, at beslutninger taget af kommunale myndigheder i din kommune har indflydelse på din hverdag?" (spørgsmål a2 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer højere grad. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.10.

Stilles der skarpt på selve det politiske liv og kommunalbestyrelsens indflydelse på, om kommunen i borgernes øjne er et godt sted at bo, så viser figur 3.7 en ganske høj score på 7,8 skalapoint. Udgangspunktet i 2009 var faktisk endnu højere, og der har således været et mindre, men dog statistisk signifikant, fald i den tillagte betydning af kommunalbestyrelsen.

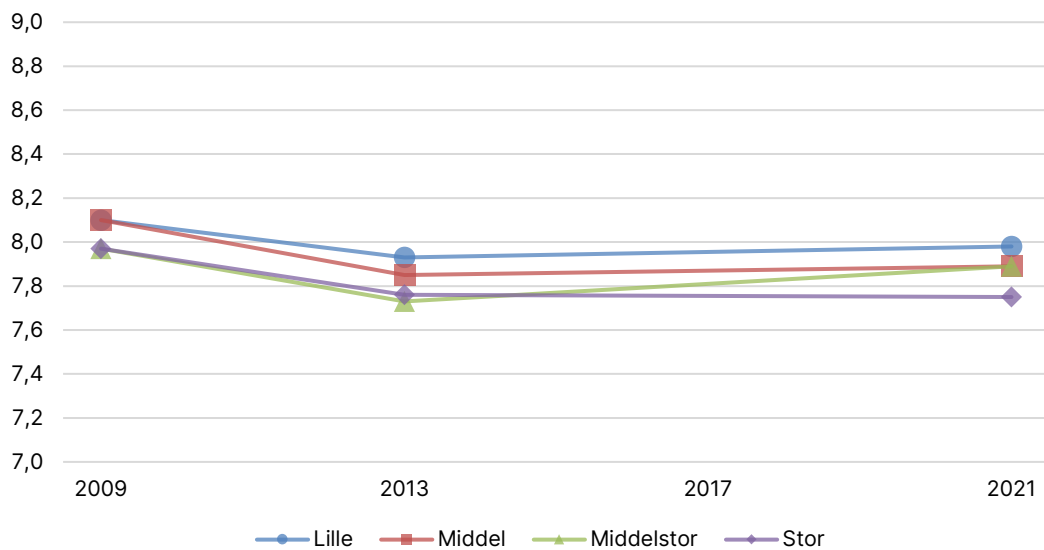
Figur 3.7 Kommunalbestyrelsens betydning for, om kommunen er god at bo i

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmålet: "Nu følger en række påstande vedrørende kommunalpolitikere og kommuner. Du bedes angive i hvilket omfang, du er enig eller uenig i disse påstande. Kommunalbestyrelsens arbejde har stor betydning for, om kommunen er god at bo i" (spørgsmål a28_1 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større enighed i udsagnet. Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.11.

Der er her ikke væsentlig forskel på sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner, men som figur 3.8 viser, så vurderes kommunalbestyrelsens betydning lidt større i de små kommuner end i de store. Forskellene er dog substantielt små, og det er kun forskellen mellem kategorien "lille" og kategorien "stor", der i 2021 er statistisk signifikant. Forskellene mellem de andre kommunestørrelser er statistisk insignifikante.

Figur 3.8 Kommunalbestyrelsens betydning for, om kommunen er god at bo i, opdelt på kommunestørrelse

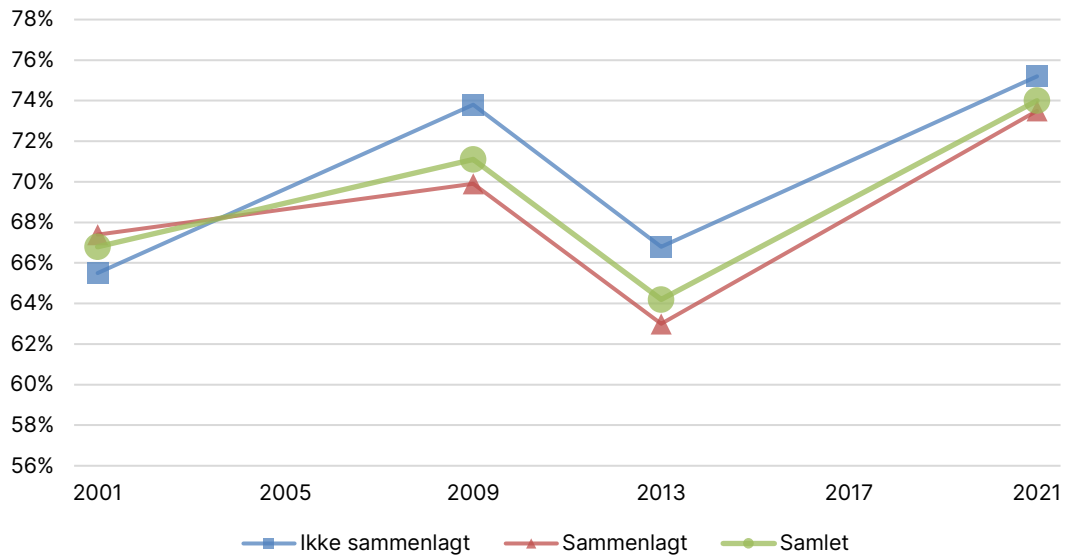

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmålet: "Nu følger en række påstande vedrørende kommunalpolitikere og kommuner. Du bedes angive i hvilket omfang, du er enig eller uenig i disse påstande. Kommunalbestyrelsens arbejde har stor betydning for, om kommunen er god at bo i" (spørgsmål a28_1 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større enighed i udsagnet.

Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.11.

Kommunerne er lokale repræsentative demokratier, hvor kommunalpolitikere repræsenterer vælgerne, og derfor er det også relevant i en vurdering af det lokale demokrati at se på, hvordan borgerne opfatter betydningen af de kommunale valg. Således er der i spørgeskemaundersøgelsen spurgt til, om borgerne tillægger resultatet af et kommunalvalg stor eller lille betydning for de kommunalpolitiske beslutninger, der træffes af de valgte kommunalpolitikere i valgperioden. I figur 3.9 er afbildet andelen af borgerne, som tillægger kommunalvalget stor betydning. Her viser det sig, at det i 2021 er tæt på tre ud af fire borgere, som gør det. Og denne andel har, med undtagelse af et fald i 2013, været let stigende fra 2001 til 2021. Mens stigningen ser ud til at være lidt større i de ikke-sammenlagte end i de sammenlagte kommuner, viser en test, at forskellene i udviklingen ikke er statistisk signifikante.

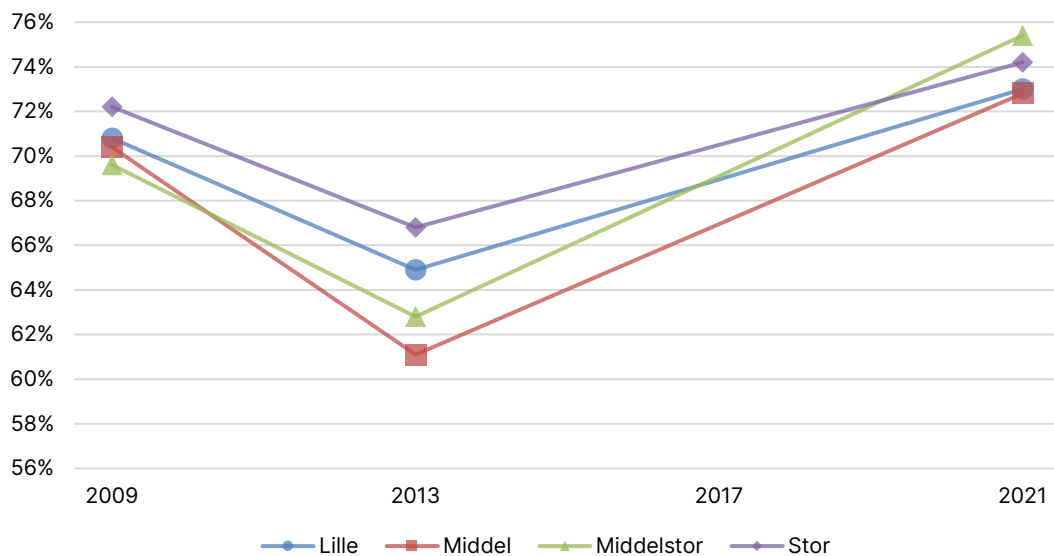
Figur 3.9 Betydningen af resultatet i et kommunalvalg

Anm.: Figuren illustrerer andelen, der vælger svarmulighed A i spørgsmålet: "Hvis du ligeledes betragter følgende to påstande (A og B), hvilken af disse beskriver, efter din opfattelse, situationen i din kommune bedst? A: Resultatet af et kommunalvalg har stor betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen. B: Resultatet af et kommunalvalg har kun lille betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen." (spørgsmål a27 i bilag 1).
Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.14.

På samme vis viser figur 3.10, at der ikke er væsentlige forskelle på store og små kommuner. Niveauet for alle kommunestørrelser er stort set identisk i 2021, og udviklingen har også været parallel igennem perioden.

Figur 3.10 Betydningen af resultatet i et kommunalvalg, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer andelen, der vælger svarmulighed A i spørgsmålet: "Hvis du ligeledes betragter følgende to påstande (A og B), hvilken af disse beskriver, efter din opfattelse, situationen i din kommune bedst? A: Resultatet af et kommunalvalg har stor betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen. B: Resultatet af et kommunalvalg har kun lille betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen." (spørgsmål a27 i bilag 1).
Detaljerede tal og kilder fremgår af bilagstabel 2.14.

3.3 Opsummering

Sammenfattende kan det siges, at borgerne hen over de seneste to årtier har bevaret deres interesse i kommunalpolitik. På samme vis har borgerne bevaret, og i nogle tilfælde endda udbygget, deres opfattelse af, at kommunale beslutninger har indflydelse på deres hverdag. Det betyder fortsat noget, hvad der kommer af beslutninger fra kommunen. Det er ikke det samme som, at det er kommunalbestyrelsen, som alene har indflydelsen – beslutningerne kan jo eksempelvis også være truffet administrativt eller være afledt af beslutninger på et højere politisk niveau. Og vurderingen af betydningen af kommunalbestyrelsens arbejde er i samme periode faldet en anelse (men kom også fra et meget højt niveau). Det er dog stadig væsentligt for borgerne at give deres besyv med på de kommunale valgdage – der har været en svag stigning i andelen af borgere, som tillægger kommunalvalgets resultat stor betydning for de politiske beslutninger.

4 Borgernes kommunalpolitiske viden og kompetencer

Faktuel viden om politiske forhold er væsentlig i forhold til borgernes mulighed for at deltage meningsfyldt i et demokrati. Det præcise forhold mellem politisk viden og borgernes demokratiske kompetence er et grundlæggende og omfattende spørgsmål inden for demokratiteori og -forskning, og der er forskellige syn på, hvor vidende man kan og bør forvente, at borgere er om politiske forhold (se eksempelvis Dahl 2008; Strömbäck 2005; Zaller 2003). Der er dog ret generel enighed om, at politisk viden blandt borgerne er eftertragtellesværdigt, blandt andet fordi det styrker borgernes muligheder for at holde politikerne ansvarlige (Carpini & Keeter 1996). Dette gælder naturligvis også i kommunalpolitik. Hvis borgerne skal kunne holde kommunalpolitikerne ansvarlige, kræver det blandt andet, at borgerne har en vis viden om, hvilke politiske områder kommunalpolitikerne har ansvaret for (Pedersen 2003).

Ligesom borgernes faktuelle viden om politik er væsentlig, er det også væsentligt, om borgerne subjektivt opfatter sig selv som kompetente til at deltage i politik. Borgernes opfattelse af deres egen politiske kompetence kan også beskrives som "politisk selvtilid", hvilket i forskningen også betegnes som *internal political efficacy* (Hansen & Pedersen 2014). Der er en positiv sammenhæng mellem faktuel politisk viden og selv vurderet politisk kompetence. Borgere, som har et højt vidensniveau, vil således også typisk subjektivt vurdere deres kompetence højt (Gil et al. 2012). Der er også en positiv sammenhæng mellem selvopfattet kompetence og valgdeltagelse, idet personer med en høj selvopfattet kompetence har en højere valgdeltagelse end personer med en lav selvopfattet kompetence (Moeller et al. 2014). I dette kapitel ser vi derfor både på borgernes faktuelle viden om kommunalpolitik og på deres egen vurdering af deres kompetencer i forhold til at forstå og deltage i kommunalpolitik.

4.1 Generel viden om kommunale forhold

For at måle borgernes faktuelle viden er der i alle undersøgelserne siden 2001 stillet tre faktuelle spørgsmål om ansvaret for specifikke politiske områder. Borgerne er blevet bedt om at svare på følgende:

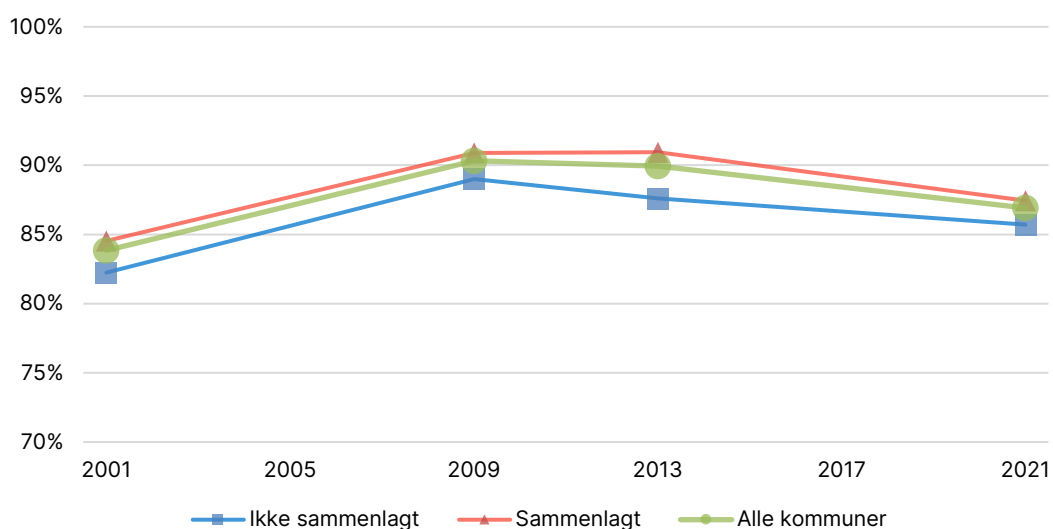
- Hvem bestemmer størrelsen af folkepensionen?
- Hvem er ansvarlig for at behandle byggetilladelser?
- Hvem er ansvarlig for at sørge for hjemmehjælp og plejehjem til de ældre?

Ser man på besvarelsenerne fra 2021, er det 85 % af befolkningen, der på det første spørgsmål korrekt svarer, at det er Folketinget, som bestemmer folkepensionen. Det er også hele 93 %, der korrekt svarer, at kommunerne er ansvarlige for at behandle byggetilladelser, mens det er 83 %, som korrekt svarer, at det er kommunerne, der er ansvarlige for hjemmehjælp og plejehjem til de ældre.

At langt de fleste borgere kan svare korrekt på disse spørgsmål, er positivt ud fra et demokratisk perspektiv. Den meget høje andel af korrekte svar er dog en metodisk ulempe i forhold til at anvende spørgsmålene i analyser af, hvorledes vidensniveauet har udviklet sig i forskellige kommunetyper. Der er ganske enkelt så relativt få borgere, som svarer forkert på disse spørgsmål, at forskellene på tværs af år og kommunetyper nødvendigvis også bliver ret små. Vi har dog bibeholdt disse spørgsmål i 2021-spørgeskemaet, da det er nødvendigt for at kunne foretage en direkte sammenligning med besvarelserne fra de tidligere undersøgelser.

Nedenstående figur 4.1 viser andelen af korrekte svar i de pågældende år og kommunetyper. Ser vi først samlet på alle kommuner, kan man se, at andelen af korrekte svar steg fra 84 % i 2001 til 90 % i 2009. I 2013 var andelen af korrekte svar også 90 %, mens den i 2021 er faldet en anelse til 87 %. Faldet fra 2013 til 2021 er statistisk signifikant, men der er dog stadig tale om et relativt lille fald, og andelen af korrekte besvarelser i 2021 er stadig signifikant højere end i 2001. Samlet set indikerer disse tal således ikke en markant eller systematisk ændring i borgernes faktuelle viden over denne 20-årsperiode.²

Figur 4.1 Generel viden om kommunalpolitiske forhold

Anm.: Figuren illustrerer de gennemsnitlige andele af svarene, der er korrekte, i svarene på følgende tre spørgsmål: [1] "Hvem bestemmer størrelsen af folkepensionen?"; [2] "Hvem er ansvarlig for at behandle byggetilladelser?" og [3] "Hvem er ansvarlig for at sørge for hjemmehjælp og plejehjem til de ældre?" (henholdsvis spørgsmål a6, a7 og a8 i bilag 1).

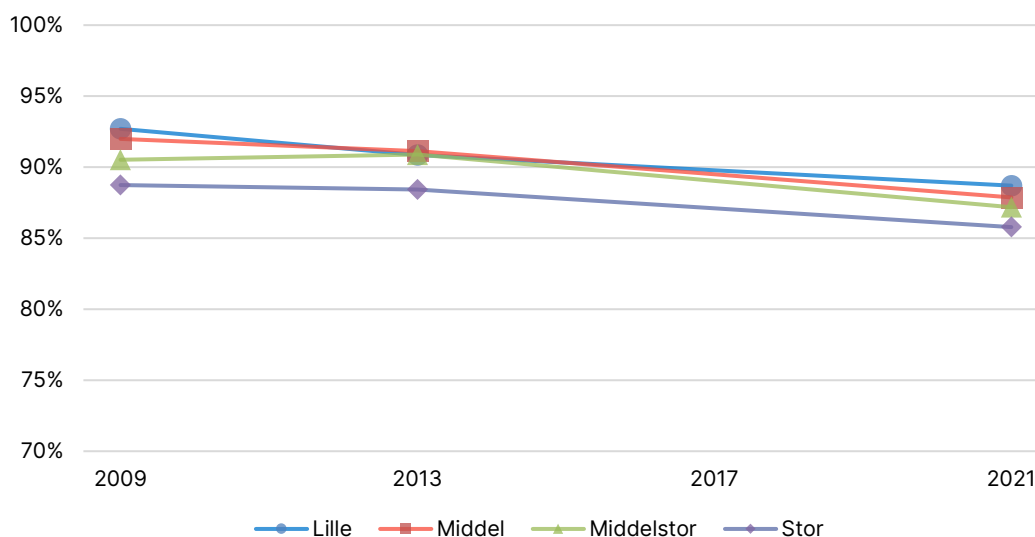
Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.15.

Når vi ser på henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner, er forskellene også relativt begrænsede. I alle årene er andelen af korrekte svar en anelse lavere i de ikke-sammenlagte kommuner end i de sammenlagte kommuner (denne forskel er dog ikke statistisk signifikant i 2001 og 2021). Den største forskel på de to kommunetyper finder man i 2013, hvor forskellen var på 3,3 procentpoint, mens den laveste forskel var

² Hjelmar og Mizrahi-Werner (2017) stillede også to af de tre vidensspørgsmål, som vi har anvendt i denne rapport. Resultaterne fra deres undersøgelse indikerer også et generelt højt vidensniveau: 86 % svarede i denne undersøgelse korrekt, at det er kommunerne, der er ansvarlige for at behandle byggetilladelser, og 80 % svarede korrekt, at det er kommunerne, der er ansvarlige for hjemmehjælp og plejehjem til de ældre.

i 2021 med 1,7 procentpoint. Ændringen fra 3,3 procentpoints forskel i 2013 til 1,7 procentpoints forskel i 2021 er dog ikke i sig selv statistisk signifikant. Der er således ikke basis for at sige, at forskellen mellem vidensniveauet i henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner har ændret sig igennem perioden.

Figur 4.2 Generel viden om kommunalpolitiske forhold, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer de gennemsnitlige andele af svarene, der er korrekte, i svarene på følgende tre spørgsmål: [1] "Hvem bestemmer størrelsen af folkepensionen?"; [2] "Hvem er ansvarlig for at behandle byggetilladelser?" og [3] "Hvem er ansvarlig for at sørge for hjemmehjælp og plejehjem til de ældre?" (henholdsvis spørgsmål a6, a7 og a8 i bilag 1).

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.15.

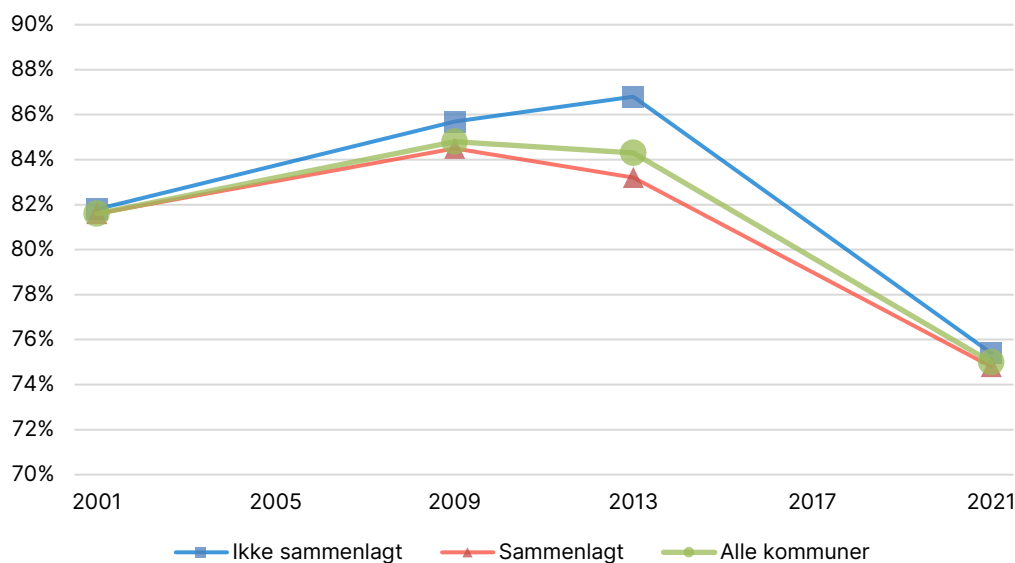
Når man i figur 4.2 ser på udviklingen i forskellige kommunestørrelser, ser man også en relativt parallel udvikling på tværs af de fire kommunestørrelser. Generelt er andelen af korrekte svar højest i kommunestørrelsen "lille", mens den er lavest i kommunestørrelsen "stor". Forskellen mellem disse to kommunestørrelser er statistisk signifikant i alle årene, men det er dog vigtigt at være opmærksom på, at den substantielle forskel ikke er stor. For de tre målinger er forskellen på de to kommunestørrelser mellem 2,4 og 4 procentpoint, hvilket må siges at være en relativt lille forskel. Generelt har alle fire kommunetyper oplevet et mindre fald på indikatoren fra højdepunktet i 2009 og frem til 2021. For de fire kommunetyper ligger faldet inden for et ret snævert interval på 3,0-4,1 procentpoint. Der er således ikke nogen klar tendens til forskellige udviklinger i kommuner af forskellige størrelser, når man ser på vidensniveau.

4.2 Kommunespecifik viden

Én ting er borgernes generelle viden om kommunale forhold, noget andet er borgernes viden om deres specifikke kommune. Det er vanskeligere at måle dette i en survey på tværs af landets 98 kommuner, da sådanne spørgsmål i sagens natur ikke kan have samme korrekte svar på tværs af kommuner. For at få en indikation på borgernes kommunespecifikke viden har vi dog spurgt dem om, hvilket parti borgmesteren i deres kommune tilhører. Dette ene spørgsmål giver naturligvis ikke en fuldstændig afdækning af

borgernes viden om kommunespecifikke forhold, men det kan give en overordnet indikation på deres vidensniveau.³

Figur 4.3 Kendskab til borgmesterens parti

Anm.: Figuren illustrerer andele der svarer korrekt på spørgsmålet: "Hvilket parti tilhører borgmesteren i din kommune?" (spørgsmål a16 i bilag 1). Besvarelser fra Læsø Kommune er udelukket fra beregningerne, da borgmesteren skiftede parti i besvarelsesperioden i 2021.

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.16.

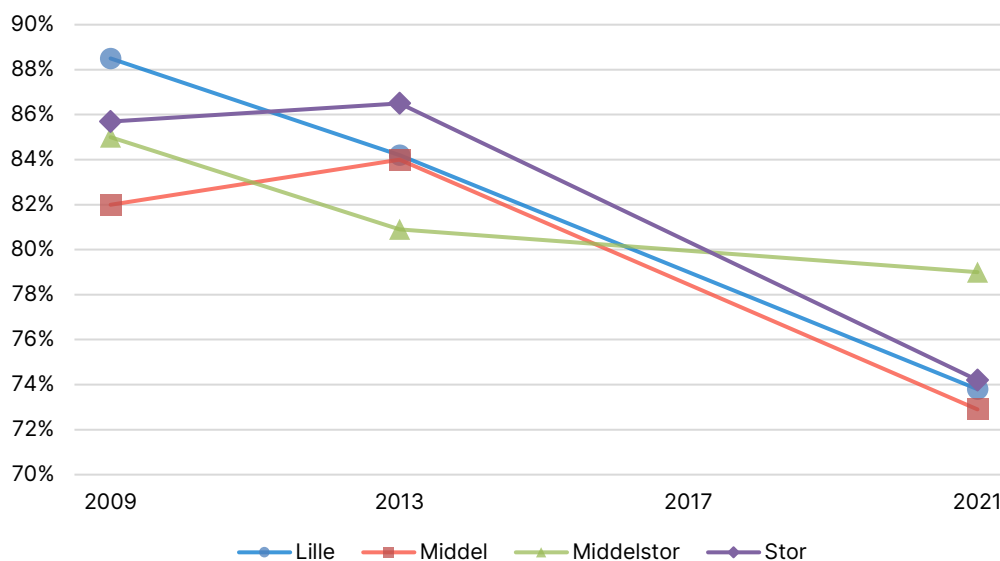
Som det fremgår af figuren, er andelen, der korrekt kan identificere borgmesterens parti, noget lavere i 2021 end i de foregående år. Mens andelen i 2001, 2009 og 2013 var på 82-85 %, er den i 2021 på blot 75 % (forskellen fra de foregående år til 2021 er statistisk signifikant). Det er værd at bemærke, at andelen af borgerne, der i 2021 er i stand til korrekt at identificere borgmesterens parti, er meget tæt på den andel (74 %), der i 2017 svarede korrekt, da Hjelm og Mizrahi-Werner (2017) stillede samme spørgsmål til deres svarpersoner. Udviklingen kan indikere et faldende niveau af kommunespecifik viden blandt borgerne, men det er dog vigtigt, at udviklingen på denne ene indikator ikke overfortolkes. For det første er der som sagt tale om blot ét spørgsmål, hvilket giver en meget grov indikation på borgernes viden om kommunespecifikke forhold. For det andet er dette spørgsmål strengt taget lidt vanskeligere at besvare i 2021, end det var i de foregående år. Mens respondenter i 2001-2009 kunne vælge mellem 9-10 svarmuligheder (ud over "ved ikke"), er antallet af politiske partier steget så meget, at respondenterne i 2021 skulle vælge mellem 14 svarmuligheder.

Når spørgsmålet om borgmesterens parti opdeles på kommunestørrelse i figur 4.4, ser man et fald i alle kommunestørrelser fra 2013 til 2021. Faldet i de middelstore kommuner

³ Undersøgelsen indeholdt også to andre spørgsmål om kommunespecifikke forhold, som vi dog har valgt ikke at anvende i denne rapport. I lighed med de tidligere undersøgelser blev respondenterne også bedt om at svare på følgende spørgsmål: "Hvilket parti har for tiden flest medlemmer i kommunalbestyrelsen?" Under analysen af dette spørgsmål blev vi dog opmærksomme på, at spørgsmålet kan være problematisk, da flere kommunalbestyrelser ikke har ét parti, som er større end alle andre partier. Efter kommunalvalget i 2017 var der således 8 kommuner, som havde to eller tre store partier med lige mange medlemmer i kommunalbestyrelsen (kilde: Statistikbanken, VALGK3). Respondenterne blev derudover også spurgt, om de kendte navnet på borgmesteren, og efterfølgende bedt om at skrive borgmesterens navn. Brugen af dette spørgsmål kræver dog en ekstrem omfattende kodning af svar for at tage højde for stavfejl etc., og det er derfor ikke anvendt i denne rapport.

er mindre end faldet i de andre kommunestørrelser og ikke statistisk signifikant, mens de tre andre kommunestørrelser oplever statistisk signifikante fald.

Figur 4.4 Kendskab til borgmesterens parti, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer andele, der svarer korrekt på spørgsmålet: "Hvilket parti tilhører borgmesteren i din kommune?" (spørgsmål a16 i bilag 1). Besvarelser fra Læsø Kommune er udelukket fra beregningerne, da borgmesteren skiftede parti i besvarelsesperioden i 2021. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.16.

4.3 Kommunalpolitisk selvtilid – opfattelsen af egne kompetencer

Vi ser i dette afsnit på borgenes egne opfattelser af deres politiske kompetencer. Specifikt ser vi på besvarelsen to spørgsmål:

- Hvor enig er du i udsagnet: "Kommunalpolitikken i min kommune er undertiden så kompliceret, at en person som mig ikke forstår, hvad der foregår"
- Hvor godt informeret mener du, at du er med hensyn til, hvad der sker kommunalpolitisk i din kommune?

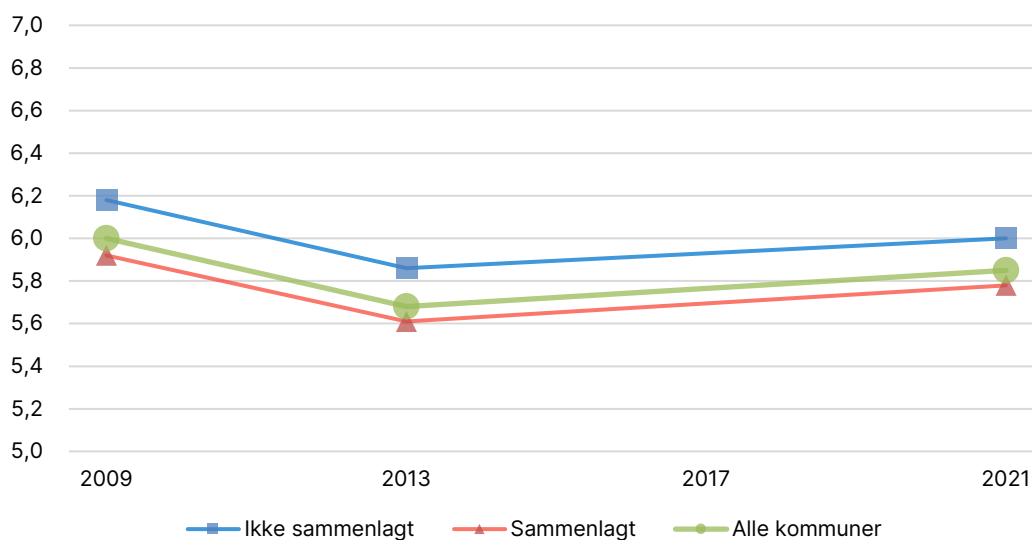
Begge disse spørgsmål er klassiske spørgsmål, der typisk anvendes til at måle borgernes selvopfattede kompetence til at forstå politik (se eksempelvis Hansen & Pedersen 2014).⁴

Vi ser først på, om borgerne mener, at de selv kan forstå kommunalpolitik. Dette gør vi ved at se på deres *uenighed* i udsagnet "Kommunalpolitikken i min kommune er undertiden så kompliceret, at en person som mig ikke forstår, hvad der foregår". Figur 4.5 viser udviklingen heri fra 2009 til 2021. Fra 2009 til 2013 var der et statistisk signifikant fald i borgernes opfattelse af, at de selv kunne forstå kommunalpolitik. Fra 2013 til 2021 var

⁴ Spørgeskemaet indeholdt også spørgsmålet "Hvor enig er du i udsagnet: Jeg kunne gøre et ligeså godt arbejde som medlem af kommunalbestyrelsen, som de fleste andre." Det var forventet, at de tre spørgsmål kunne anvendes til at lave et samlet indeks, men det viste sig, at den interne reliabilitet på dette samlede indeks var lav, $\alpha = 0,34$. Vi fokuserer derfor i stedet på de to ovenstående udsagn i dette afsnit.

der dog en lille stigning, og når man sammenligner 2009 med 2021 er forskellen substantielt meget lille og ikke statistisk signifikant. Der er således – i disse tal – ingen grund til at tro, at borgernes kommunalpolitiske selvtillid har ændret sig substantielt i den pågældende periode. På samme vis kan vi heller ikke se forskelle i udviklingen blandt henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner. Værdien for de sammenlagte kommuner er konsekvent under værdien for de ikke-sammenlagte kommuner, men disse forskelle er ikke statistisk signifikante.

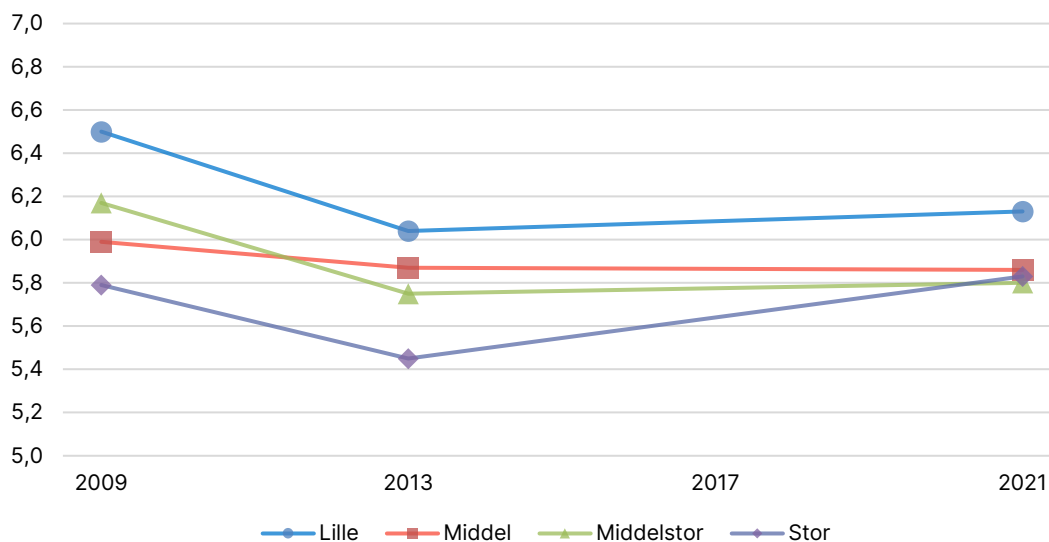
Figur 4.5 Oplevet forståelse af kommunalpolitik

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Kommunalpolitikken i min kommune er undertiden så kompliceret, at en person som mig ikke forstår, hvad der foregår" (spørgsmål a13_3 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større uenighed i udsagnet. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.17.

I figur 4.6 fremgår udviklingen, opdelt på kommunistørrelse. Generelt viser denne figur også, at udviklingen har været relativt parallel i kommuner af forskellige størrelser, dog med en tendens til, at forskellene er blevet mindre igennem perioden: med undtagelse af de helt små kommuner er der således i 2021 ingen statistisk signifikante forskelle på niveauerne i de forskellige kommunistørrelser.

Figur 4.6 Oplevet forståelse af kommunalpolitik, opdelt på kommunistørrelse

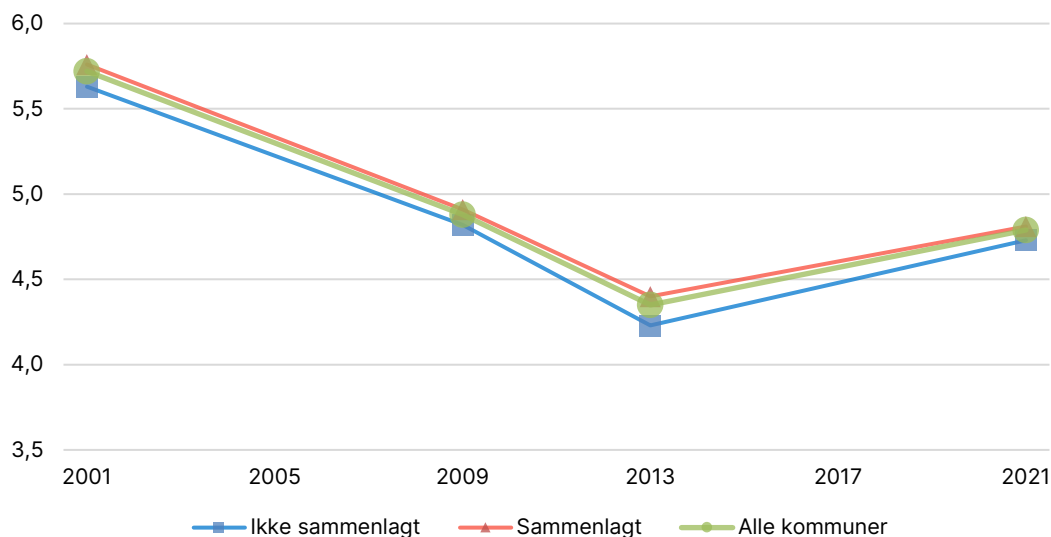
Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Kommunalpolitikken i min kommune er undertiden så kompliceret, at en person som mig ikke forstår, hvad der foregår" (spørgsmål a13_3 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større uenighed i udsagnet.

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.17.

Vi ser nu på borgernes opfattelse af, hvor godt informerede de føler sig med hensyn til, hvad der sker kommunalpolitisk i deres kommune. Udviklingen på denne indikator fremgår af nedenstående figur 4.7. Som man kan se, var der et statistisk signifikant og ganske markant fald i denne indikator fra et landsgennemsnit på 5,7 i 2001 til et landsgennemsnit på 4,4 i 2013. I 2021 er dette fald blevet afløst af en statistisk signifikant stigning, men niveauet i 2021 er stadig signifikant lavere end 2001-niveauet.⁵ Som det fremgår tydeligt af figuren, har niveauet og udviklingen været næsten fuldstændig identisk i henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner.

⁵ Tal fra Hjelmar og Mizrahi-Werner (2017) tyder på, at det relativt lave niveau i 2013 ikke var ændret markant i 2017, og at stigningen frem mod 2021 altså er foregået på relativt kort tid (i løbet af de seneste fire år). Forskelle i analysestrategier gør, at tallene i vores figur 4.7 og bilagstabel 2.18 ikke direkte kan sammenlignes med tallene hos Hjelmar og Mizrahi-Werner (2017), som afrapporterer, at 21,0 % følte sig "meget godt" eller "godt" informeret. En supplerende analyse viser, at den tilsvarende andel i vores data er 41,5 % i 2001, 25,7 % i 2009, 19,2 % i 2013 og 31,4 % i 2021.

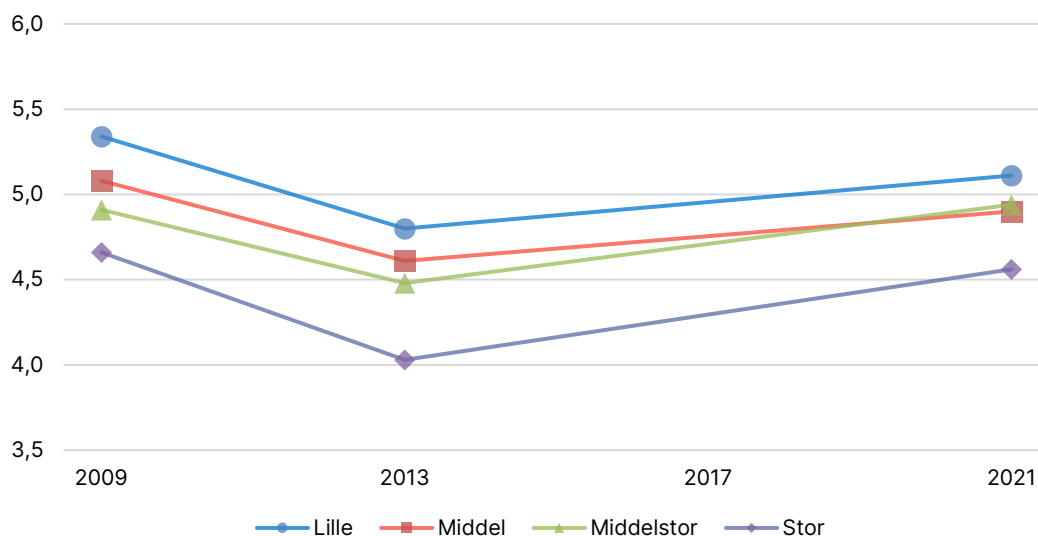
Figur 4.7 Oplevelse af at være velinformeret i forhold til kommunalpolitik

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Hvor godt informeret mener du, at du er med hensyn til, hvad der sker kommunalpolitisk i din kommune?" (spørgsmål a14 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer mere velinformeret. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.18.

Når man ser på udviklingen opdelt på kommunestørrelser i figur 4.8, kan man se nogle markante forskelle. Borgerne i de store kommuner har igennem hele den undersøgte periode haft det laveste subjektive informationsniveau. Dette gælder også i 2021, hvor borgerne i de store kommuner stadig har et statistisk signifikant lavere niveau end borgerne i de andre kommuner.

Figur 4.8 Oplevelse af at være velinformeret i forhold til kommunalpolitik, opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Hvor godt informeret mener du, at du er med hensyn til, hvad der sker kommunalpolitisk i din kommune?" (spørgsmål a14 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer mere velinformeret. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.18.

4.4 Opsummering

I dette kapitel har vi set på borgernes kommunalpolitiske viden og deres egen vurdering af deres viden og kompetencer.

I forhold til borgernes generelle viden om kommunale forhold viser vores undersøgelse et relativt højt vidensniveau. Det er således et klart flertal af borgerne, der kender ansvarsfordelingen mellem kommuner og stat i forhold til folkepension, byggetilladelser og ældrepleje, og andelen af borgere, der svarer korrekt på disse spørgsmål, er en anelse højere i 2021 end tilbage i 2001. Når det handler om borgernes kommunespecifikke viden, i dette tilfælde borgmesterens partitilhørsforhold, er niveauet noget lavere i 2021 end i de tidligere undersøgelser. Man skal dog passe på med at overfortolke betydningen af dette ene vidensspørgsmål, også fordi spørgsmålet er lidt sværere i 2021, da antallet af svarmuligheder er højere end i de foregående år. Både for de generelle og det kommunespecifikke vidensspørgsmål er forskelle mellem forskellige kommunetyper og kommunestørrelser generelt små, og stort set uforandrede igennem perioden.

Borgernes subjektive vurderinger af deres egne kompetencer – deres kommunalpolitiske selvtillid – har været relativt stabile, når man spørger ind til, hvorvidt de mener, at de *forstår* kommunalpolitik. Når man spørger, om borgerne føler sig *velinformede*, kan man se et markant fald fra 2001 til 2013, og derefter en delvis genopretning i 2021. For begge spørgsmål gælder, at der er meget små forskelle på henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner. Der er større forskelle, når man ser på kommunestørrelser, og generelt har niveauet for både de faktuelle og de subjektive spørgsmål været lavere i de store byer.

Samlet set giver analysen af borgernes vidensniveau således et lidt blandet billede, når man ser på tværs af den 20-årige periode. På nogle indikatorer har vi set en stigning, på andre indikatorer har vi set et fald, og samlet set er der således ikke tale om en tydelig udvikling i én retning. I forhold til forskelle mellem forskellige kommunetyper og kommunestørrelser kan vi dog konkludere ret klart. Mens der er variationer på tværs af kommuner og indikatorer, er det generelle billede, at forskellene ikke har ændret sig markant over perioden, og i de tilfælde, hvor vi ser en ændring, er ændringen imod mindre forskelle mellem kommunetyper og kommunestørrelser.

5 Borgernes politiske tillid

Repræsentative demokratier forudsætter, at borgerne har en vis grad af tillid til politikerne. Hvis borgerne ikke tror, at politikerne kan eller vil varetage deres interesser og værdier, mister det politiske system legitimitet, og borgerne bliver mindre tilbøjelige til at orientere sig mod – og indrette sig efter – de demokratiske institutioner. Et vist niveau af politisk tillid er derfor i sidste ende en forudsætning for stabile og velfungerende demokratier (Im et al. 2014; Kelley & Zagorski 2004; Turper & Aarts 2017). Behovet for politisk tillid bliver særligt synligt i forbindelse med samfundskriser. I forbindelse med covid-19-pandemien har politisk tillid fx vist sig at være afgørende for borgernes vilje til at leve op til myndighedernes afstands- og hygiejnearbefalinger (Olsen & Hjorth 2020; Lim et al. 2021) samt deres vilje til at lade sig vaccinere (Lindholt et al. 2021).

Der er særlig grund til at undersøge politisk tillid, da den politiske tillid generelt har været faldende i vestlige demokratier i de sidste årtier (Keele 2007; Turper & Aarts 2017; Whiteley et al. 2016). Sammenlignet med andre lande er tilliden til de danske politikere stadig relativt høj, og tidligere undersøgelser indikerer, at tilliden til kommunalpolitikere ikke nødvendigvis er faldet substantielt (Hjelmar & Mizrahi-Werner 2017). Det er dog fortsat meget relevant at holde øje med, om denne konklusion holder, efterhånden som der kommer nye data ind.

I dette kapitel fokuserer vi først på borgernes generelle politiske tillid. Dernæst ser vi på borgernes tillid til kommunalpolitikernes kompetencer, og til sidst i kapitlet ser vi på borgernes tillid til, at lokalpolitikere er lydhøre og tager hensyn til borgernes interesser og holdninger i deres beslutningstagen. Samlet set kan vi på den baggrund tegne et billede af, hvordan borgernes politiske tillid har udviklet sig fra 2001 og frem til i dag.

5.1 Generel tillid til de demokratiske aktører og institutioner

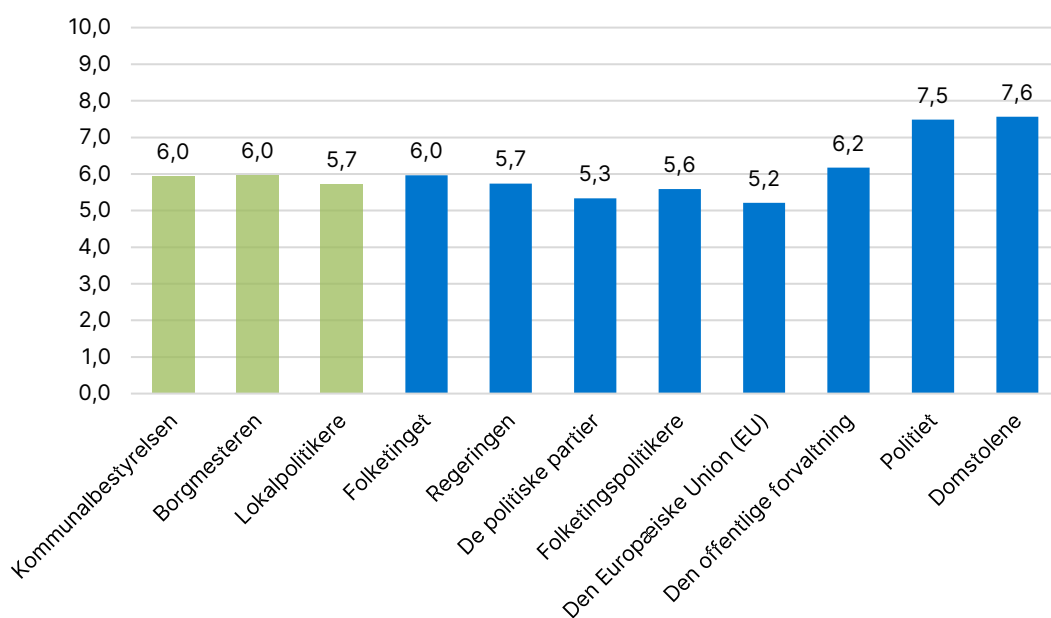
For at måle borgernes generelle tillid til demokratiet, er svarpersonerne i undersøgelserne blevet bedt om at angive, hvor stor tillid de har til en række konkrete, demokratiske aktører og institutioner (Folketinget, regeringen, kommunalbestyrelsen, den offentlige forvaltning etc.). Svarpersonerne har svaret på en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tillid. Figur 5.1 giver et øjebliksbillede af danskernes demokratiske tillid i form af den gennemsnitlige tillid til hver af de forskellige aktører og institutioner i undersøgelsen fra 2021.

Baseret på tallene i figur 5.1 må danskernes demokratiske tillid generelt betragtes som værende i den mellemhøje ende. For alle *politiske* aktører og institutioner (alle undtagen den offentlige forvaltning, politiet og domstolene) er det hyppigst anvendte svar 5 – altså hverken høj eller lav tillid – og gennemsnitssvarene varierer fra 5,2 (Den Europæiske Union) til 6,0 (Folketinget og borgmesteren). Der er en svag tendens til større tillid, jo mere lokalt et politisk niveau, der spørges ind til. Mens der ikke er statistisk signifikant forskel mellem tilliden til kommunalbestyrelsen og tilliden til Folketinget, er der således signifikant større tillid til lokalpolitikere sammenlignet med folketingspolitikere. På samme vis er der højere tillid borgmesteren end til regeringen, og det er Den Europæiske Union (EU), som borgerne har den laveste tillid til. Det er dog væsentligt at gøre klart, at

de substantielle forskelle i tillid – statistisk signifikante eller ej – er små, og det er derfor begrænset, hvor meget der bør lægges i dem.

En forskel, der imidlertid er markant, også i substantiel forstand, er forskellen mellem de førømtalte *politiske* aktører og institutioner og så de juridiske og administrative aktører og institutioner (politiet, domstolene og den offentlige forvaltning). Politiet, domstolene og (i lidt lavere grad) den offentlige forvaltning nyder således større tillid i befolkningen end de mere politiske aktører.

Figur 5.1 Generel tillid til demokratiske aktører og institutioner i 2021

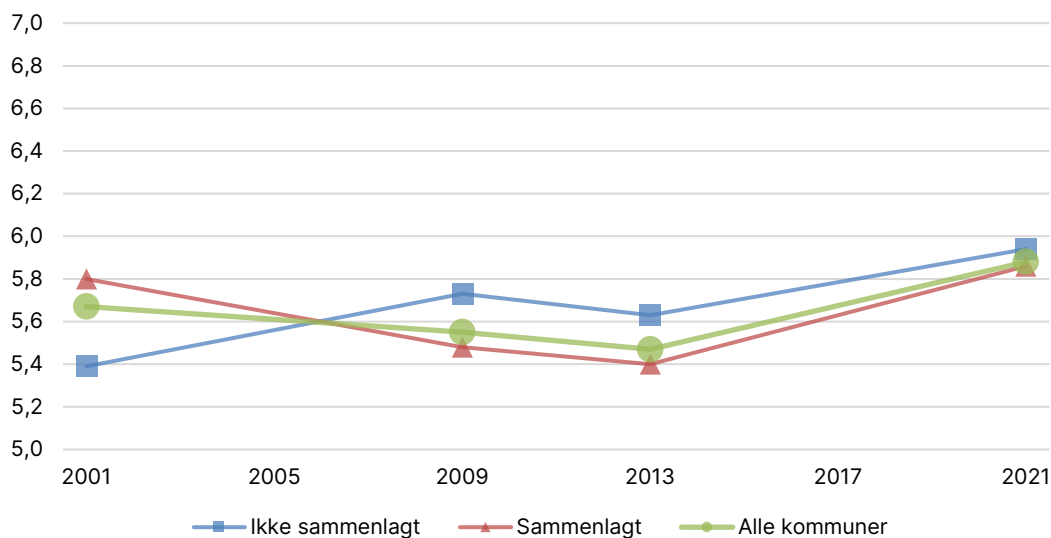
Anm.: Figuren illustrerer svar på spørgsmålet: "Nu følger navnene på forskellige institutioner såsom politiet, regeringen og den offentlige administration. Angiv venligst på skalaen, hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner" (spørgsmål a30 i bilag 1). Svar er givet på skala fra 0 til 10, høje værdier indikerer højere tillid. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.19.

Med henblik på at undersøge udviklingen i borgernes *lokalpolitiske tillid* over tid, har vi konstrueret en indikator baseret på svarpersonernes tillid til henholdsvis kommunalbestyrelsen, borgmesteren og lokalpolitikere i deres kommune. Figur 5.2 viser udviklingen i borgernes lokalpolitiske tillid fra 2001 til 2021. Starter vi med udviklingen i Danmark som helhed, så kan vi konstatere, at der fra 2001 til 2013 var et statistisk signifikant fald i tillid (fra 5,7 i 2001 til 5,6 i 2009 og 5,5 i 2013), men at udviklingen siden da er vendt, så tilliden i 2021 (5,9) er signifikant *højere* end den var i 2001.

Vender vi blikket mod de forskellige typer af kommuner, er der interessante forskelle mellem de kommuner, der – som led i strukturreformen fra 2007 – blev lagt sammen, og de kommuner, der fortsatte som før reformen. I 2001 nød de lokaldemokratiske aktører og institutioner således signifikant større tillid i de kommuner, der senere ville blive lagt sammen, end de gjorde i de ikke-sammenlagte kommuner. Fra 2001 til 2009 skete der imidlertid en signifikant stigning i de ikke-sammenlagte kommuner og et signifikant *fald* i de sammenlagte kommuner, så det nu var fortsætterkommunernes borgere, der havde det højeste niveau af lokaldemokratisk tillid. Forskellen mellem sammenlagte og ikke-

sammenlagte kommuner er sidenhen snævret ind, idet en relativt stor stigning fra 2013 til 2021 har udlignet de sammenlagte kommuners indledningsvise fald. Der er således ikke længere signifikante forskelle mellem borgernes generelle tillid til de lokaldemokratiske aktører og institutioner i henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner.

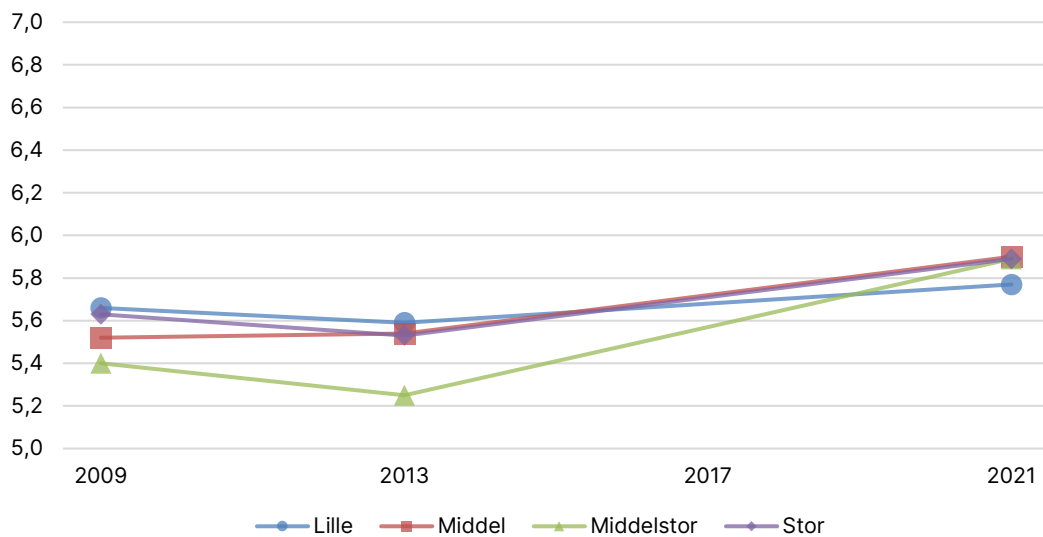
Figur 5.2 Generel tillid til lokaldemokratiske institutioner

Anm.: Figuren illustrerer værdier for en indikator baseret på følgende tre spørgsmål: "Angiv venligst på skalaen, hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner. Markér én svarmulighed for hver institution. [1] Kommunalbestyrelsen" [2] "Borgmesteren" og [3] "Lokalpolitikere" (henholdsvis spørgsmål a30a_1, a30a_2 og a30c_11 i bilag 1). Indikatoren er skaleret fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tillid. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.20.

Figur 5.3 viser udviklingen i borgernes lokalpolitiske tillid i henholdsvis små, middel, middelstore og store kommuner. Som figuren viser, var tilliden højest i de små og store kommuner i 2009 og 2013, mens de laveste niveauer fandtes i de *middelstore* kommuner. I alle kommunestørrelseskategorier har der dog været en klar stigning frem mod 2021, og denne udvikling har været særligt udtalt i de middelstore kommuner. Det betyder, at der i 2021 ikke længere er signifikante sammenhænge mellem kommunestørrelse og lokalpolitisk tillid.

Figur 5.3 Generel tillid til lokaldemokratiske institutioner, opdelt på kommune-
størrelse

Anm.: Figuren illustrerer værdier for en indikator baseret på følgende tre spørgsmål: "Angiv venligst på skalaen, hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner [...] [1] "Kommunalbestyrelsen", [2] "Borgmesteren" og [3] "Lokalpolitikere" (Henholdsvis spørgsmål a30a_1, a30a_2 og a30c_11 i bilag 1). Indikatoren er skaleret fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tillid. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.20.

Opsummerende kan vi konstatere, at 2021 adskiller sig fra de tidligere år på to måder: For det første var der i tidligere dataindsamlinger (varierende) forskelle i tillid afhængigt af kommunetype (kommunestørrelse og sammenlægnings- vs. fortsætterkommuner), men forskellene er snævre ind, og når det kommer til den generelle lokalpolitiske tillid, er der således i dag ingen signifikante forskelle mellem kommunetyperne.

For det andet er der i de seneste år frem mod 2021 – sammenlignet med tidligere dataindsamlinger og på tværs af kommunetyper – sket en generel stigning i borgernes lokalpolitiske tillid. Stigningen har ikke været dramatisk, men den giver grund til forsigtig optimisme på lokaldemokratiets vegne, da udviklingen bryder med en ellers svagt faldende tendens. Det skal dog bemærkes, at 2021-dataene er indsamlet på et tidspunkt, hvor covid-19-pandemien stadig havde stor indflydelse på danskernes liv. Der er derfor grund til at være varsom i forhold til tolkning af den positive udvikling. Forskning har således vist en udbredt tendens til øget politisk tillid i lyset af covid-19-pandemien (Bol et al. 2021; Bækgaard et al. 2020). Det bliver derfor interessant at følge, om udviklingen fortsætter i de kommende år, når pandemien forhåbentligt kommer på afstand.

Det er i øvrigt værd at gentage, at de observerede forskelle (over tid og mellem kommunetyper) har været begrænsede i substantiel forstand, og der er således ingen af kurverne i figur 5.2 eller figur 5.3, der på noget tidspunkt i den 20-årige periode fra 2001 til 2021 har bevæget sig over seks eller under fem (på en skala fra 1 til 10). Det må derfor konkluderes – til trods for de udsving, der har været – at danskernes mellemløje lokalpolitiske tillid er præget af en høj grad af stabilitet.

5.2 Tillid til kommunalpolitikernes kompetencer

Det generelle mål for lokalpolitisk tillid, som vi har gennemgået i afsnit 5.1 er nyttigt i forhold til at skabe et overblik over udviklingen i borgernes demokratiske tillid. Der er dog risiko for at overse vigtige nuancer, når man benytter dette generelle mål, og det kan være relevant at se på forskellige dimensioner af politisk tillid. En central sondring er således sondringen mellem tillid til politikeres *kompetencer* og tillid til politikernes demokratiske lydhørhed (Levinsen, 2003). I dette og næste afsnit zoomer vi ind på disse dimensioner af borgernes lokaldemokratiske tillid.

For at måle borgernes tillid til kommunalpolitikernes kompetencer, er svarpersonerne i vores undersøgelser blevet bedt om at forholde sig til følgende spørgsmål:

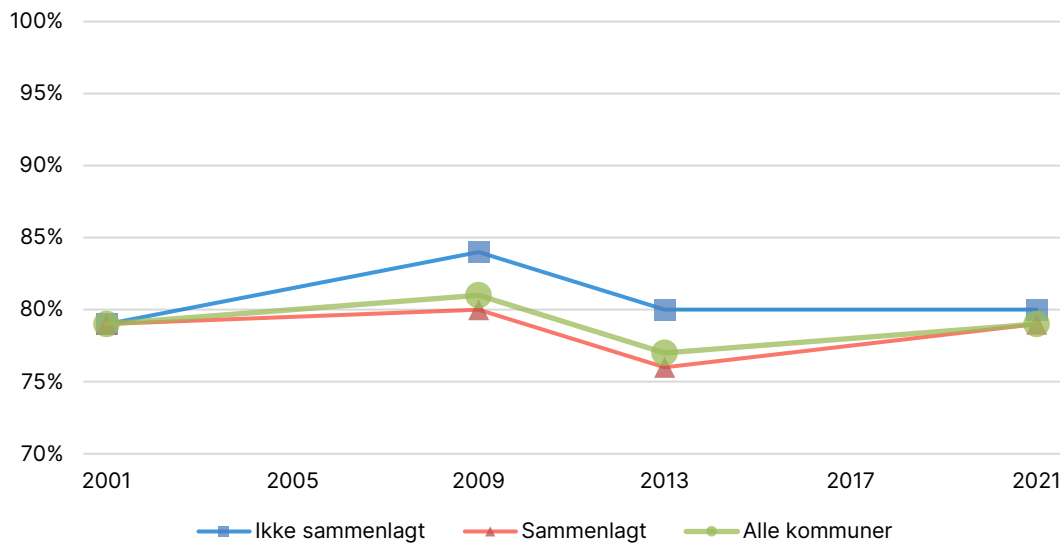
“Nedenfor finder du to påstande (A og B). Angiv venligst hvilken af de to påstande, som efter din opfattelse, beskriver situationen i din kommune bedst?”

- A. De fleste kommunalpolitikere i min kommune er dygtige folk, som almindeligvis ved, hvad de gør.*
- B. De fleste kommunalpolitikere i min kommune ser ikke ud til at vide, hvad de foretager sig.”*

Figur 5.4 viser udviklingen i andelen, der svarede A (og altså mente, at de fleste kommunalpolitikere er dygtige folk, som almindeligvis ved, hvad de gør). Ser vi først på udviklingen i Danmark som helhed, så kan vi konstatere, at der generelt har været en høj grad af stabilitet i tilliden til kommunalpolitikernes kompetencer. Til trods for små udsving fra år til år så har andelen således ikke på noget tidspunkt i løbet af de 20 år været statistisk signifikant forskellig fra udgangspunktet på 79 % i 2001, og andelen, der i 2021 erklærer sig enig med udsagn A (79 %), er identisk med andelen i 2001.

Ser vi dernæst på figur 5.4's forskellige kommunetyper, kan der umiddelbart ses en svag tendens til, at udviklingen i de ikke-sammenlagte kommuner var mere positiv end i de sammenlagte kommuner i de første år efter strukturreformen, men at denne forskel i 2021 stort set er elimineret. Forskellene mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuners udviklinger har dog på intet tidspunkt været statistisk signifikante, og man skal derfor være overordentligt varsom med at tolke på de forskelle, der umiddelbart kan observeres i figuren.

Figur 5.4 Tillid til kommunalpolitikernes kompetencer

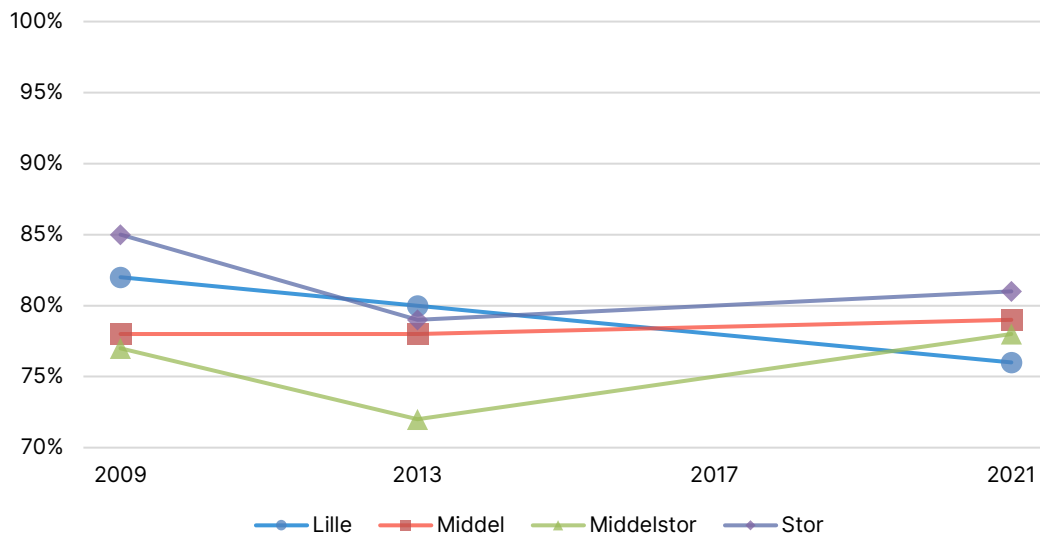

Anm.: Figuren illustrerer andele, der vælger svarmulighed A i spørgsmålet: "Nedenfor finder du to påstande (A og B). Angiv venligst hvilken af de to påstande, som efter din opfattelse, beskriver situationen i din kommune bedst? A: De fleste kommunalpolitikere i min kommune er dygtige folk, som almindeligvis ved, hvad de gør. B: De fleste kommunalpolitikere i min kommune ser ikke ud til at vide, hvad de foretager sig" (spørgsmål a26 i bilag 1).

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.21.

Figur 5.5 viser udviklingen i andelen, der svarede A, i henholdsvis små, middel, middelstore og store kommuner. Her kan vi se, at det i 2009 var de små og store kommuners borgere, der havde størst tillid til deres kommunalbestyrelsesmedlemmers kompetencer, mens den laveste tillid var at finde i middel- og middelstore kommuner. De små kommuner har sidenhen oplevet et fald fra 82 % i 2009 til 76 % i 2021, og det er nu her, at vi finder den laveste tillid til kommunalbestyrelsesmedlemmernes kompetencer. I middel og middelstore kommuner er tilliden i 2021 ikke signifikant forskellig fra tilliden i 2009, og i de store kommuner har der været et samlet fald fra 85 % i 2009 til 81 % i 2021.

Figur 5.5 Tillid til kommunalpolitikernes kompetencer, opdelt på kommunistørrelse

Anm.: Figuren illustrerer andele, der vælger svarmulighed A i spørgsmålet: "Nedenfor finder du to påstande (A og B). Angiv venligst hvilken af de to påstande, som efter din opfattelse, beskriver situationen i din kommune bedst? A: De fleste kommunalpolitikere i min kommune er dygtige folk, som almindeligvis ved, hvad de gør. B: De fleste kommunalpolitikere i min kommune ser ikke ud til at vide, hvad de foretager sig" (spørgsmål a26 i bilag 1).

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.21.

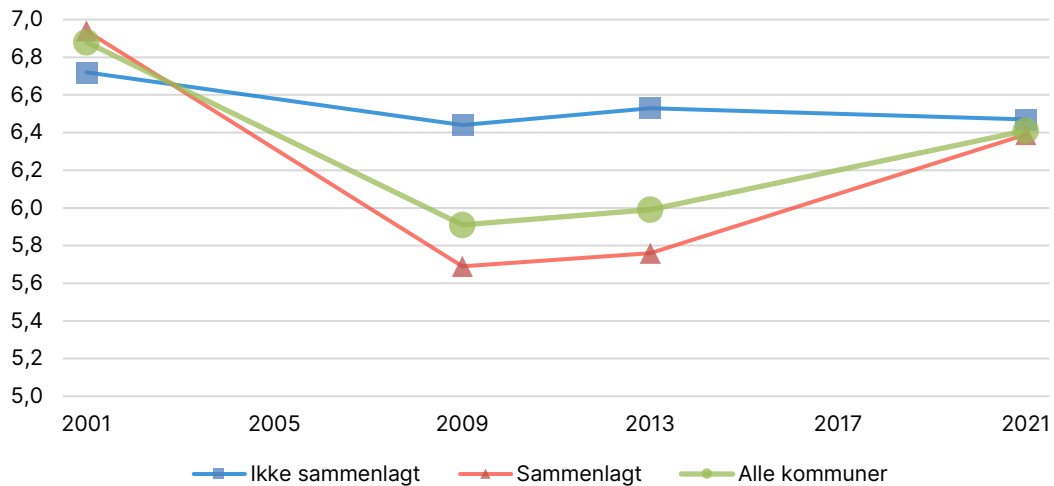
Den samlede udvikling betyder, at den højeste tillid til kommunalbestyrelsesmedlemmernes kompetencer i 2021 findes i de store kommuner og den laveste tillid findes i de små kommuner. Den er dog vigtigt at være opmærksom på, at den eneste forskel, der er signifikant i 2021, er forskellen mellem de store kommuner (i toppen) og de små kommuner (i bunden).

5.3 Tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed

Borgernes oplevelse af politikernes lydhørhed er et væsentligt element i borgernes generelle oplevelse af politisk tillid. For den enkelte borger spiller det en væsentlig rolle, at man stoler på, at det politiske systems institutioner og aktører fungerer hensigtsmæssigt i perioderne mellem de politiske valghandlinger. Et væsentligt element i dette er, at man tror på, at der løbende er en åbenhed og responsivitet mellem borgere og de folkevalgte politikere, når det kommer til vigtige politiske spørgsmål. Som borger i et demokrati er det vigtigt at tro på, at man kan blive hørt, også mellem de politiske valg (Levinsen 2003).

For at måle borgernes tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed har vi i alle undersøgelserne stillet følgende spørgsmål til vores svarpersoner: "Hvor meget mener du, at borgmesteren og kommunalpolitikere i din kommune i almindelighed tager hensyn til, hvad borgerne mener, når de træffer deres beslutninger?". I figur 5.6 ses det, hvordan borgerne har oplevet kommunalpolitikernes lydhørhed over tid, og hvordan forskellen i oplevelsen har været blandt borgere i henholdsvis sammenlagte kommuner og ikke-sammenlagte kommuner.

Figur 5.6 Tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed

Anm.: Figuren illustrerer svar spørgsmålet: "Hvor meget mener du, at borgmesteren og kommunalpolitikere i din kommune i almindelighed tager hensyn til, hvad borgerne mener, når de træffer deres beslutninger?" (spørgsmål a24 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tillid til lydhørhed.

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.22.

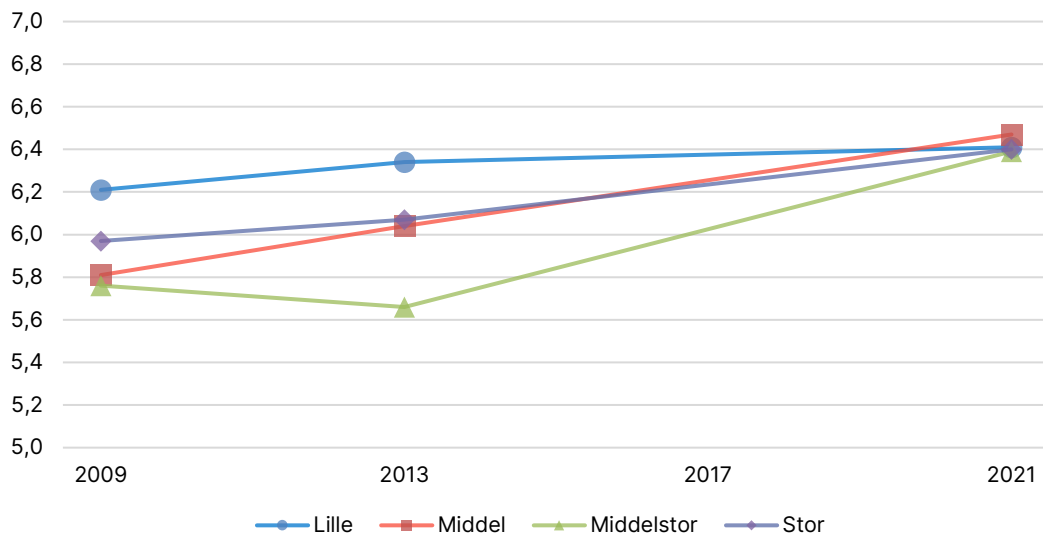
Det helt overordnede billede er, at der fra 2001 til 2021 er begrænsede forskelle i borgernes tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed. I 2001 var borgernes vurdering, at kommunalpolitikere i forholdsvis høj grad lyttede til dem. Specifikt var den gennemsnitlige besvarelse 6,9 på en skala fra 1 til 10, og i 2021 var dette faldet til 6,4. Faldet er statistisk signifikant, men der er dog stadig tale om et substantielt relativt lille fald.

Dette dækker dog over, at der i den mellemliggende var signifikante udsving. Der ses et fald i borgernes oplevelse af kommunalpolitikernes lydhørhed fra 2001 til 2009. Dette er sammenfaldende med strukturreformen i 2007. Efter 2009 (og særligt efter 2013) ses så til gengæld en stigning i borgernes oplevelse af kommunalpolitikernes lydhørhed frem til 2021.

Disse udsving kan i høj grad tilskrives udviklingen i strukturreformens sammenlagte kommuner. Som det fremgår af figur 5.6, er det i de sammenlagte kommuner, at borgernes tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed faldt i perioden fra 2001 og frem til tiden umiddelbart efter strukturreformen (2009 og 2013). Fortsætterkommunernes svage fald i samme periode er ikke signifikant. Som det ses i figuren, var der helt frem til 2013, seks år efter strukturreformen, signifikante forskelle i borgernes oplevelse af kommunalpolitikernes lydhørhed i henholdsvis sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner (se også Hjelmar & Hansen 2015). Disse forskelle er altså nu – 14 år efter strukturreformen – forsvundet.

Retter vi fokus mod kommunestørrelse, så fremgår det af figur 5.7, at der i dag (i 2021) ikke er forskel på borgernes oplevelse af kommunalpolitikernes lydhørhed, afhængigt af hvor stor en kommune borgerne bor i. Om man bor i en lille kommune (under 30.000 indbyggere), en middel kommune (30.000-59.999 indbyggere), en middelstor kommune (60.000-79.999 indbyggere) eller en stor kommune (over 80.000 indbyggere) har altså ikke betydning i forhold til oplevelsen af, at kommunalpolitikere lytter til en.

Figur 5.7 Tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed, opdelt på kommunistørrelse

Anm.: Figuren illustrerer svar spørgsmålet: "Hvor meget mener du, at borgmesteren og kommunalpolitikere i din kommune i almindelighed tager hensyn til, hvad borgerne mener, når de træffer deres beslutninger?" (spørgsmål a24 i bilag 1). Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tillid til lydhørhed.

Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.22.

Tidligere undersøgelser har ellers vist, at der her var signifikante forskelle. Som det fremgår af figur 5.7, så var der i 2009 og 2013 en signifikant forskel mellem borgernes oplevelse af politikernes lydhørhed i små kommuner på den ene side og middel- og middelstore kommuner på den anden side. I middel- og middelstore kommuner var der i årene efter strukturreformen således en mere negativ oplevelse af kommunalpolitikernes lydhørhed, end tilfældet var i de små kommuner.

Det har tidligere været en generel antagelse, at mindre politiske enheder (fx små kommuner) er mere overskuelige og socialt homogene end større politiske enheder (fx store kommuner), og at dette har en positiv betydning for kontakten mellem politikere og borgere (Levinsen 2003, Hansen og Hjelm, 2015). Vores undersøgelse nuancerer dog dette billede. Figur 5.7. viser, at der ikke nødvendigvis er en sådan entydig sammenhæng.

Samlet set dokumenterer dette afsnit, at borgernes oplevelse af politikernes lydhørhed er på stort set samme niveau som i 2001. Samtidig ses det, at når man sammenligner borgernes oplevelse af politikernes lydhørhed i 2021, så er der ikke signifikant forskel mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner, og der er heller ingen signifikant forskel i forhold til kommunistørrelse.

Disse resultater tyder på, at strukturreformen og dens kommunesammenlægninger i 2007 på kort sigt havde en negativ betydning for borgernes oplevelse af politikernes lydhørhed i de nye store kommuner, men at dette ikke længere er gældende. På langt sigt er der således ikke indikationer på, at kommunesammenlægningerne har betydning for borgernes oplevelse af politikernes lydhørhed.

5.4 Opsummering

En hovedkonklusion, der går igen på tværs af kapitlets forskellige analyser, er at danskerne politiske tillid generelt – og relativt stabilt – har ligget på et mellemhøjt niveau igennem hele den undersøgte periode fra 2001 til 2021. Dette bekræfter altså konklusioner fra tidligere undersøgelser på området om, at danskerne har en forholdsvis høj grad af tillid til de demokratiske aktører og institutioner – også i relation til lokaldemokratiet.

Kapitlet viser en tendens til, at der i de første år efter strukturreformen i 2007 var en mere positiv udvikling i reformens fortsætterkommuner end i de kommuner, der blev lagt sammen som led i reformen. Ligeledes fandtes der i de første år efter reformen forskelle i borgernes politiske tillid til de lokaldemokratiske institutioner og aktører, afhængigt af svarpersonernes kommunestørrelse.

Dataene fra 2021 viser, at forskellene mellem sammenlægnings- og fortsætterkommuner og mellem små og større kommuner er skrumpet så meget ind, så der ikke længere er signifikante forskelle på tværs af de forskellige kommunetyper. Dermed tyder denne undersøgelse altså på, at der ikke har været varige og langsigtede virkninger af strukturreformen i forhold til borgernes tillid til de lokaldemokratiske aktører og institutioner.

Covid-19-pandemien har medført en tendens til generel øget politisk tillid i 2020/2021, og det bliver væsentligt at se, i fremtidige undersøgelser, om udviklingen mod øget politisk tillid fortsætter eller stabiliseres i de kommende år, når pandemien forhåbentligt kommer på afstand, eller om der i stedet er tale om en kortsigtet effekt af pandemien (Bol et al. 2021; Bækgaard et al. 2020).

6 Borgernes deltagelse i det lokale demokrati

Borgernes faktiske deltagelse i det lokale demokrati er naturligvis en væsentlig indikator på lokaldemokratiets tilstand. I dette kapitel fokuserer vi først og fremmest på borgernes deltagelse ved kommunalvalg. Kapitlet berører dog også kort andre former for demokratisk deltagelse i perioderne mellem kommunalvalgene.

6.1 Valgdeltagelse ved kommunalvalg

Valgdeltagelse er alment accepteret som værende en helt central indikator for et demokratis sundhedstilstand (Lijphart 1997). I perioden fra 1970 til i dag har valgdeltagelsen ved de danske kommunalvalg generelt været relativt stabil omkring 70 %. Valgdeltagelsen var dog på 85 % ved kommunalvalget i 2001, da man her afholdt kommunalvalg og folketingsvalg på samme dag.

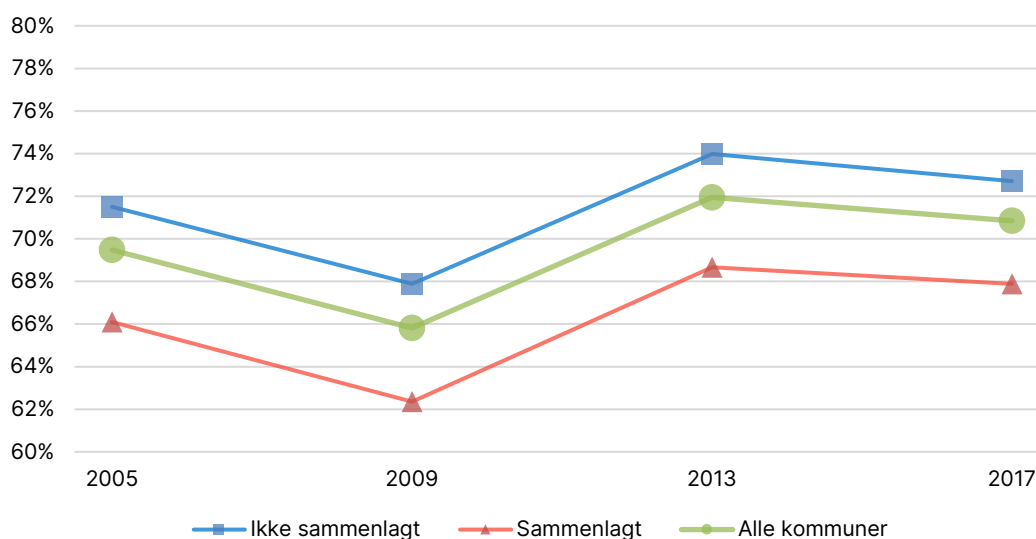
I dette afsnit ser vi på, hvorledes borgernes valgdeltagelse ved kommunalvalg har udviklet sig i perioden fra 2005 til 2017 (vi ser bort fra valgdeltagelsen fra 2001 i denne analyse, da valgdeltagelsen ved det valg var atypisk høj på grund af det samtidige folketingsvalg). I modsætning til de andre analyser anvender vi her registerdata frem for spørgeskemadata. Det gør vi af den simple grund, at der eksisterer registerdata af høj kvalitet for valgdeltagelse. Disse registerdata giver et langt mere præcist billede af udviklingen i valgdeltagelsen, end spørgeskemadata kan give. Det gør de både, fordi registerdata inkluderer data for alle borgere i Danmark, og fordi borgere har en tendens til at overrapportere valgdeltagelse i spørgeskemaundersøgelser (Dahlgaard et al. 2019).

Der er god grund til at se på, hvorledes valgdeltagelsen har udviklet sig efter strukturreformen i 2007, og hvorvidt valgdeltagelsen har udviklet sig forskelligt i kommuner af forskellig størrelse. Tidligere forskning, både fra udlandet og Danmark, har vist, at der ofte er en negativ sammenhæng mellem kommunestørrelse og stemmeprocenten ved kommunalvalg (Morlan 1984; Frandsen 2003; Van Houwelingen 2017). Man kunne derfor frygte, at strukturreformens sammenlægninger af kommuner ville føre til lavere deltagelse (Bhatti & Hansen 2010). Som vi viser senere i kapitlet, er det imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at en sammenhæng mellem kommunestørrelse og valgdeltagelse ikke i sig selv er bevis for, at sammenlægninger af kommuner har en kausal effekt på valgdeltagelsen.

Vi ser dog først på den samlede valgdeltagelse i perioden 2005-2017. Som det fremgår af figur 6.1, har den samlede valgdeltagelse i denne periode varieret mellem 66 % og 72 %. Valgdeltagelsen var lavest ved kommunalvalget i 2009 (66 %), og man skal helt tilbage til kommunalvalget i 1974 for at finde en lavere valgdeltagelse (63 %). Ved de efterfølgende valg i 2013 og 2017 steg valgdeltagelsen dog igen til over 70 %, hvilket blandt andet kan tilskrives en højere valgdeltagelse blandt unge (Hansen 2018). Der er i disse tal således ingen indikationer på, at den samlede valgdeltagelse ved de danske kommunalvalg udvikler sig i negativ retning, hvilket er et væsentligt resultat, da valgdeltagelse som sagt er en central sundhedsindikator for demokratiet.

Valgdeltagelse i sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner er også illustreret i figur 6.1. Som det fremgår af figuren, har valgdeltagelsen igennem hele perioden været højere i de sammenlagte kommuner, men udviklingerne fra år til år har været næsten fuldstændig parallelle i de sammenlagte og de ikke-sammenlagte kommuner. Den største forskel imellem de to kommunetyper fandtes i 2009, hvor valgdeltagelsen var 5,5 procentpoint højere i de sammenlagte kommuner, mens den mindste forskel på 4,8 procentpoint fandtes i 2017. Forskellene i disse spænd er statistisk signifikante, men de er dog substantielt så små, at man må konkludere, at der reelt ikke er en substantiel sammenhæng mellem kommunesammenlægningerne og valgdeltagelsen.⁶

Figur 6.1 Valgdeltagelse

Anm.: Figuren illustrerer valgdeltagelsen ved kommunalvalgene i 2005, 2009, 2013 og 2017. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.23.

I nedenstående figur 6.2 ser vi på valgdeltagelsen opdelt på kommunestørrelse. Der er her en helt klar sammenhæng igennem hele den undersøgte periode: Jo større kommunen er, jo lavere er valgdeltagelsen. De små kommuner (<30.000 indbyggere) har igennem hele perioden en valgdeltagelse på 70-75 %, mens de store kommuner (>80.000 indbyggere) har en valgdeltagelse på 62-69 % igennem perioden.

⁶ Da vi i dette kapitel anvender data for hele populationen, vil selv meget små forskelle være klart statistisk signifikante. På grund af det høje antal observationer er 95 %-konfidensintervallet for valgdeltagelsesspændet på 5,5 % i 2009 på [5,4-5,6], mens 95 %-konfidensintervallet for valgdeltagelsesspændet på 4,8 % i 2017 er på [4,7-4,9]. For en mere generel behandling af spørgsmålet om signifikantest på populationsdata, se Rubin (1985).

Figur 6.2 Valgdeltagelse – opdelt på kommunestørrelse

Anm.: Figuren illustrerer valgdeltagelsen ved kommunalvalgene i 2005, 2009, 2013 og 2017. Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.23.

Der er således en klar sammenhæng mellem kommunestørrelse og valgdeltagelse. Dette er ikke overraskende, da dette resultat stemmer helt overens med tidligere studier. Analyser af danske kommunalvalg helt tilbage til 1950 viser samme mønster, ligesom studier fra udlandet også har vist denne sammenhæng mellem kommunestørrelse og valgdeltagelse (Frandsen 2003). Det er dog vigtigt at understrege, at denne sammenhæng *ikke* dermed betyder, at sammenlægningen til større kommuner i forbindelse med strukturreformen medførte en lavere valgdeltagelse. Som det fremgår af figur 6.1, har man *ikke* set et relativt fald i valgdeltagelsen blandt borgere i de sammenlagte kommuner, når man sammenligner med de ikke-sammenlagte kommuner. Den stabile forskel i valgdeltagelse mellem kommuner af forskellige størrelser skyldes således andre faktorer end blot indbyggertallet, fx at der i de store byer generelt er en større koncentration af borgere, som generelt har en lavere valgdeltagelse, blandt andet unge samt indvandrere og efterkommere (Hansen 2018; Frandsen 2003).

6.2 Demokratisk deltagelse mellem valgene

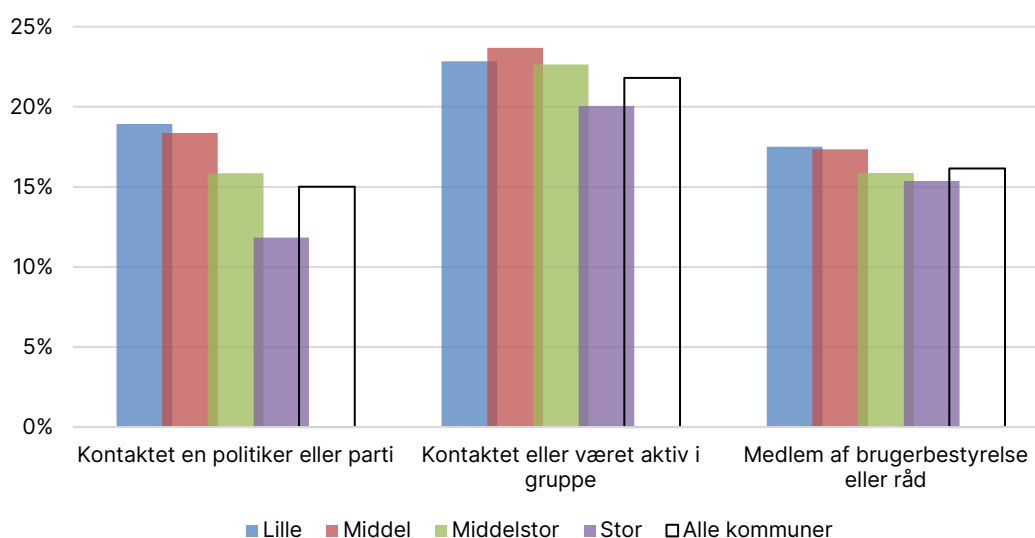
Selvom valgdeltagelse er central, når det kommer til borgernes demokratiske deltagelse, er det langt fra den eneste måde, hvorpå borgerne kan engagere sig i demokratiet. I et deltagelsesdemokratisk perspektiv er det også positivt og ønskværdigt, hvis borgerne engagerer sig på andre måder (Held 1996). Dette kan fx være ved at rette direkte henvendelse til de folkevalgte beslutningstagere, deltage i underskriftindsamlinger og demonstrationer, skrive læserbreve, engagere sig i foreninger med politiske formål etc. Det er gennem sådanne ikke-elektorale deltagelsesformer, at borgerne har mulighed for at kommunikere deres præferencer og interesser til de folkevalgte mellem valgene, og hvis ønsket er et helhedsblik på danskernes lokaldemokratiske deltagelse, er det derfor også relevant at se på demokratiske deltagelsesformer, der ikke foregår i stemmeboksen.

Vores analytiske muligheder er desværre begrænset af, at vores dataindsamlinger fra 2001, 2009 og 2013 ikke indeholdt de samme spørgsmål om demokratisk deltagelse mellem valgene. I vores spørgeskema fra 2021 inkluderede vi imidlertid de nedenstående tre spørgsmål:

1. Har du inden for de seneste to år kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti i kommunen?
2. Har du inden for de seneste to år kontaktet eller været aktiv i en gruppe eller forening om et lokalt spørgsmål?
3. Er du, eller har du været, medlem af en brugerbestyrelse eller et råd i din kommune, såsom bestyrelsen i en daginstitution eller et ældreråd?

Vores data gør det muligt at skabe et øjebliksbillede i form af svarpersonernes rapporterede deltagelse i spørgeskemaet fra 2021, samt at undersøge, om der er forskelle i svarene afhængigt af svarpersonernes kommunistørrelse. Svarfordelingerne på de tre spørgsmål er således gengivet i nedenstående figur 6.3.

Figur 6.3 Demokratisk deltagelse mellem valgene (2021-undersøgelse)

Anm.: Figuren illustrerer andelen, der svarer ja til følgende tre spørgsmål: [1] "Har du inden for de seneste to år... Kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti i kommunen?", [2] "Har du inden for de seneste to år... Kontaktet eller været aktiv i en gruppe eller forening om et lokalt spørgsmål?" og [3] "Er du, eller har du været, medlem af en brugerbestyrelse eller et råd i din kommune, såsom bestyrelsen i en daginstitution eller et ældreråd?" (henholdsvis spørgsmål a38, a39 og a40 i bilag 1).
 Detaljerede tal og kilder til figuren fremgår af bilagstabel 2.24.

Som det fremgår af figuren, er der 15,0 % af svarpersonerne, der angiver, at de inden for de sidste to år har kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti i kommunen. Der er en negativ sammenhæng mellem kommunistørrelse og svarpersonernes tilbøjelighed til at sige, at de har taget kontakt, idet andelen er størst i de små kommuner (her svarer 18,9 % af svarpersonerne, at de inden for de seneste to år har kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti i kommunen) og mindst i de store (her er tallet 11,8 %). Det skal bemærkes, at forskellene mellem de små, middel (18,3 %) og middelstore (15,8 %)

kommuner ikke er statistisk signifikante. De store kommuners lavere andel er imidlertid signifikant forskellig fra de øvrige kommuners andele.

Retter vi fokus mod spørgsmålet om lokaldemokratiske grupper og foreninger, er der 21,8 % af vores svarpersoner, der angiver at have kontaktet eller været aktive i en sådan gruppe eller forening. Det første spørgsmåls (om kontakt til politikere og partier) negative sammenhæng mellem kommunestørrelse og deltagelse genfindes ikke, når det kommer til deltagelse via de lokaldemokratiske grupper og foreninger. Ser vi på tværs af kommunestørrelser, varierer andelene således kun mellem 20,0 % og 23,7 %, og disse forskelle er ikke statistisk signifikante. Endelig er der 16,2 % af de adspurgte borgere, der angiver, at de er eller har været medlem af en brugerbestyrelse eller et råd i deres kommune (fx en bestyrelse i en daginstitution eller et ældreråd). Igen er forskellene på tværs af de fire kommunestørrelser (mellem 15,4 % og 17,5 %) statistisk insignifikante.

De ovenstående spørgsmål om borgernes ikke-elektorale demokratiske er også tidligere blevet stillet i 2013 (Hjelmar & Hansen 2013) og 2017 (Hjelmar & Mizrahi-Werner 2017), og en sammenligning med disse undersøgelser kan således give en vis indikation på udviklingen: De 15,0 %, der i vores 2021-data angiver, at de inden for de sidste to år har kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti i kommunen, ligger præcis midt imellem andelen i 2013 (12 %) og andelen i 2017 (18 %), der rapporterede, at de havde gjort det samme. De 21,8 % af vores 2021-svarpersoner, der angiver at have kontaktet eller været aktiv i en lokaldemokratisk gruppe/forening, er højere end andelene i 2013-undersøgelsen (15 %) og 2017-undersøgelsen (12 %). Og endelig er de 16,2 % af vores 2021-svarpersoner, der angiver at være eller have været medlem af en brugerbestyrelse eller et råd lidt lavere end – om end sammenligneligt med – andelen, der svarede det samme i 2017 (19 %).⁷ I sammenligningen mellem de nye 2021-tal og tallene fra Hjelmar og Hansen (2013) samt Hjelmar og Mizrahi-Werner (2017) er det væsentligt at være opmærksom på, at der er forskelle på undersøgelsesernes indsamlingsmetoder, stikprøvestørrelser etc. Samlet set indikerer sammenligningen af vores data fra 2021 og resultaterne fra Hjelmar og Hansen (2013) samt Hjelmar og Mizrahi-Werner (2017) dog ikke markante ændringer i borgenes demokratiske deltagelse

6.3 Opsummering

I dette kapitel har vi undersøgt borgernes demokratiske deltagelse, først og fremmest deres deltagelse i kommunalvalgene. Som vi har set, har valgdeltagelsen ved de sidste fire kommunalvalg ligget mellem 66 % og 72 %. Der er variationer fra år til år, men der er ikke en systematisk stigende eller faldende valgdeltagelse i denne periode. Valgdeltagelsen har igennem hele den undersøgte periode været lavere i de store kommuner end i de mindre kommuner, men det er vigtigt at understrege, at denne forskel ikke kan tolkes som en direkte effekt af kommunestørrelser. Forskellen i valgdeltagelse mellem store og små kommuner kan snarere tilskrives forskellige indbyggersammensætning, og der er i vores analyser ingen indikationer på, at strukturreformen i 2007 har haft en effekt på valgdeltagelsen i de sammenlagte kommuner – eller i de ikke-sammenlagte kommuner for den sags skyld.

⁷ Dette spørgsmål indgik ikke i Hjelmar og Hansen (2013).

Endelig har vi i dette kapitel belyst borgernes demokratiske deltagelse imellem valgene. Som analysen viser, engagerer mange borgere sig også demokratisk ved at kontakte politikere og være aktive i grupper, råd, nævn etc. Vi har her ikke samme muligheder for at analysere udviklingen over tid, men sammenligninger med andre undersøgelser indikerer, at niveauet for disse deltagelsesformer generelt har været ret stabilt, i hvert fald de sidste 8 år.

7 Konklusion: et samlet blik på lokaldemokratiet og borgerne i 2021

Der er sket meget, siden Kjær & Mouritzen (2003) for godt 20 år siden belyste borgernes syn på det lokale demokrati i de danske kommuner. En af de mest centrale ændringer er strukturreformen i 2007, der både gjorde kommunerne markant større og gav dem nye ansvarsområder. Men kommunerne har derudover også oplevet markante forandringer på en lang række andre områder, eksempelvis den demografiske udvikling, som betyder, at kommunerne generelt har en anden befolkningssammensætning, end de havde for 20 år siden.

Ikke desto mindre må hovedkonklusionen i vores undersøgelse være, at borgernes syn på det lokale demokrati i 2021 ikke afviger meget fra borgernes syn på det lokale demokrati i 2001. Der er således – helt overordnet – *ikke* på baggrund af vores undersøgelse grund til at være mere bekymret for det lokale demokrati i 2021, end der var for 20 år siden. Dette er et meget væsentligt resultat i lyset af de tidligere undersøgelser, som har indikeret, at der var demokratiske omkostninger i forbindelse med strukturreformen (KREVI 2009; Lassen & Serritzlew 2011; Økonomi- og Indenrigsministeriet 2013).

Denne helt overordnede konklusion kan naturligvis nuanceres. Nedenfor fremhæver vi tre af de væsentligste nuancer til den overordnede konklusion:

1. Der er indikatorer, hvor situationen i 2021 ser anderledes ud end i de tidligere år:

Den vigtighed, som borgerne tillægger kommunens beslutninger, er eksempelvis steget lidt over de seneste par årtier. På samme vis tillægger borgerne i 2021 kommunalvalg lidt større betydning for de politiske beslutninger, der træffes i kommunen – om end borgerne i 2021 dog samtidig tillægger kommunalbestyrelsen lidt mindre betydning for, om kommunen er god at bo i (jævnfør kapitel 3). I forhold til om borgerne føler sig velinformerede i forhold til kommunalpolitik, er der også væsentlige forskelle over tid. Her kan man se et markant fald fra 2001 til 2013 og derefter en delvis genopretning i 2021 (jævnfør kapitel 4).

- Men på de fleste områder, er der tale om en relativt høj grad af stabilitet hen over perioden. Borgernes følelse af tilknytning til kommunen er på nogenlunde samme niveau i 2021 som i 2001 (jævnfør kapitel 2), og det samme gør sig gældende for deres interesse i kommunalpolitik (jævnfør kapitel 3). Borgerne faktuelle viden om kommunalpolitiske forhold er også generelt på samme niveau som i 2001: Deres viden om ansvarsfordelingen mellem stat og kommuner er lidt højere i 2021, men omvendt er der dog også et fald i andelen af borgere, der kender borgmesterens partitilhørsforhold (jævnfør kapitel 4). Udviklingen i borgernes politiske tillid afhænger lidt af, hvordan vi spørger, men generelt er denne også nogenlunde på samme niveau som i 2001 (jævnfør kapitel 5). Borgernes deltagelse i kommunalvalg har heller ikke ændret sig systematisk igennem perioden, og mange borgere engagerer sig fortsat også demokratisk imellem valgene ved at kontakte politikere samt være aktiv i forskellige grupper, råd og nævn (jævnfør kapitel 6).

2. Der har i nogle tilfælde været forskellige udviklinger i sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner efter strukturreformen i 2007. Udviklingen i de to kommunetyper divergerede blandt andet i forhold til borgernes tilfredshed. På flere indikatorer faldt tilfredsheden i de sammenlagte kommuner, mens den forblev på samme niveau – eller ligefrem steg – i de kommuner, som ikke var blevet sammenlagt (jævnfør kapitel 2). Det samme mønster gjorde sig gældende for borgernes politiske tillid, hvor udviklingen generelt var mere positiv i de ikke-sammenlagte kommuner, end den var i de sammenlagte kommuner (jævnfør kapitel 5). Interessen for lokalpolitik udviklede sig også forskelligt efter strukturreformen. Her var mønstret dog det modsatte, idet interessen steg mere i de sammenlagte kommuner end i de ikke-sammenlagte kommuner (jævnfør kapitel 3).

- Men de nye tal fra 2021 viser, at forskellene mellem sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner ser ud til at være blevet mindre igen. Dette gælder både for tilfredshed, politisk tillid og interesse. Dette mønster kan tyde på, at der måske har været en forbigående reformeffekt: Kommunesammenlægningerne er ikke gået borgernes opmærksomhed forbi, og omvæltningerne har formentlig haft betydning for borgernes tilfredshed, politiske tillid og interesse – men vi er nu tilsyneladende ved at være på så lang afstand af strukturreformen, at denne reformeffekt er ved at aftage. Samtidig er der mange indikatorer, hvor der på intet tidspunkt har været substantielle forskelle mellem de sammenlagte og de ikke-sammenlagte kommuner. Dette gælder eksempelvis borgernes følelse af at være velinformede, som reelt har været helt identisk i sammenlagte og ikke-sammenlagte kommuner i alle årene (jævnfør kapitel 4). På samme vis har udviklingen i de to kommunetyper været helt parallel i forhold til valgdeltagelse. Valgdeltagelsen er ganske vist højere i de sammenlagte kommuner, men forskellen mellem ikke-sammenlagte og sammenlagte kommuner har været konstant igennem hele den undersøgte periode (jævnfør kapitel 6).

3. Der er væsentlige forskelle mellem kommuner af forskellige størrelser. Interessen for kommunalpolitik er substantielt lavere i de store kommuner end i de mindre kommuner (jævnfør kapitel 3), og det generelle vidensniveau er også lidt lavere i de store kommuner (jævnfør kapitel 4). Samtidig er valgdeltagelsen, som er en helt central indikator for det kommunale demokrati, også markant lavere i de store kommuner. I de fire kommunalvalg, som vi har analyseret, er valgdeltagelsen i de helt store kommuner konsekvent 5-8 procentpoint lavere i de største kommuner, end den er i de små kommuner (jævnfør kapitel 6).

- Men forskelle mellem små og store kommuner kan ikke tolkes som en ren effekt af kommunestørrelse. Store og små kommuner er systematisk forskellige på en lang række parametre ud over indbyggertal, blandt andet på den demografiske sammensætning. Når valgdeltagelsen eksempelvis er lavere i større kommuner, kan det således ikke blot tilskrives et større antal indbyggere, det må også tilskrives karakteristika ved indbyggerne, eksempelvis at byerne har mange unge, der traditionelt har en lavere valgdeltagelse. Her er det igen værd at fremhæve, at der ikke er noget i vores analyser, der tyder på, at sammenlægningen til større kommuner i forbindelse med strukturreformen har haft en negativ effekt på valgdeltagelsen. Samtidig er det værd at understrege, at forskellene mellem de små og store kommuner generelt ikke ser ud til at blive større: Den politiske interesse og viden er eksempelvis lavere i de store kommuner end den er i de små, men forskellene er ikke blevet større i løbet af den undersøgte periode. Samtidig er der mange

indikatorer, hvor store og små kommuner har samme niveau. Det gælder blandt andet i forhold til afvejningen mellem demokrati og service, hvor borgere i små og store kommuner generelt har det samme perspektiv, og når man ser på borgernes tilfredshed, ser vi endda en indsnævring, hvor de små og store kommuner ligner hinanden mere i 2021, end de gjorde i 2001 (jævnfør kapitel 2).

Endelig er der to væsentligt tilføjelser til vores samlede konklusion:

For det første er vores indsamling af data i 2021 sket i skyggen af corona-pandemien. Mens foråret og sommeren 2021 var præget af en gradvis tilbagevenden til noget, der ligner en normaltilstand, havde pandemien stadig en væsentlig indflydelse på danskerne hverdag. Som det også blev fremhævet i kapitel 5, viser en del nyere forskning, at blandt andet borgernes tillid til demokratiet er steget i forbindelse med corona-pandemien (Petersen & Roepstorff 2021; Bol et al. 2021; Bækgaard et al. 2020). Pandemien kan derfor også have påvirket resultaterne i vores undersøgelse. Det er oplagt, at borgernes politiske tillid kan være påvirket af pandemien (se kapitel 5), men pandemien kan også meget vel have spillet en rolle i forhold til andre resultater. Lidt på samme vis skete dataindsamlingen i 2009 i skyggen af finanskrisen, hvilket også kan have haft en betydning for besvarelserne indsamlet i dette år. Sådanne store begivenheder er væsentlige at have i baghovedet, når man ser på tallene hen over den 20-årsperiode, som vi har undersøgt. Samtidig er det dog værd at minde om, at borgernes syn på det lokale demokrati som sagt har været ret stabilt hen over denne periode. Det er således en indikation på en vis robusthed i danskernes syn på lokaldemokratiet, at selv store økonomiske og sundhedsmæssige kriser tilsyneladende ikke skubber afgørende til borgernes syn på det kommunale demokrati.

For det andet er det vigtigt at understrege, at vores analyser har fokuseret på kommuneniveauet. Når vi eksempelvis konkluderer, at forskelle i politisk interesse og valgdeltagelse ikke bliver større imellem kommunerne, siger dette resultat i sig selv intet om, hvorvidt der er stigende forskel i politisk interesse eller valgdeltagelse mellem forskellige befolkningsgrupper. Med andre ord: At der ikke er stigende demokratisk ulighed *mellem* kommunerne, udelukker ikke, at der kan være stigende demokratisk ulighed *inden* for kommunerne. Dette har som sagt ikke været fokus for denne rapport, men er naturligvis også relevant i drøftelser om lokaldemokratiets tilstand.

Litteratur

- Anton, C. E., & Lawrence, C. (2016). The relationship between place attachment, the theory of planned behaviour and residents' response to place change. *Journal of Environmental Psychology, 47*, 145–154.
- Bhatti, Y., & Hansen, K. M. (2010). Kommunalreformens betydning for den kommunale valgdeltagelse. *Politik, 13*(3), 6-16.
- Blom-Hansen, J., Houlberg, K., & Serritzlew, S. (2014). Size, Democracy, and the Economic Costs of Running the Political System. *American Journal of Political Science, 58*(4), 790-803.
- Blom-Hansen, J., Houlberg, K., Serritzlew, S., & Treisman, D. (2016). Jurisdiction Size and Local Government Policy Expenditure: Assessing the Effect of Municipal Amalgamation. *American Political Science Review, 110*(4), 812-831.
- Bol, D., Giani M., Blais A., & Loewen, P. J. (2021). The effect of COVID-19 lockdowns on political support: Some good news for democracy?. *European Journal of Political Research, 60*(2), 497-505.
- Bühlmann, M. (2012). Municipal identity: A multilevel analysis of the determinants of individual attachment to municipalities. *Zeitschrift für Vergleichende Politikwissenschaft, 6*(2), 149–175.
- Bækgaard, M. (2010). Skolelukninger i Kommunalreformens skygge? En analyse af Kommunalreformens policy-konsekvenser. *Politik, 13*(3), 28-37.
- Bækgaard, M., Christensen, J., Madsen, J. K., & Mikkelsen, K. S. (2020). Rallying around the flag in times of COVID-19: Societal lockdown and trust in democratic institutions. *Journal of Behavioral Public Administration, 3*(2), 1-12.
- Cope, S., Bailey, M., & Atkinson, R. (1997). Restructuring local government in Hampshire: A case of mistaken community identity. *Public Administration, 75*(1), 49–65.
- Dahl, R. A. (2008). *Democracy and its Critics*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Dahlgaard, J. O., Hansen, J. H., Hansen, K. M., & Bhatti, Y. (2019). Bias in self-reported voting and how it distorts turnout models: disentangling nonresponse bias and overreporting among Danish voters. *Political Analysis, 27*(4), 590-598.
- Carpini, M. X. D., & Keeter, S. (1996). *What Americans know about politics and why it matters*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Denters, B., Goldsmith, M., Ladner, A., Mouritzen, P. E., & Rose, L. E. (2014). *Size and Local Democracy*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Feilberg, S., & Mathiasen, A. H. (2012) *Notat: Kommunernes skolestruktur - Analyse af udviklingen 2004-2011*. København: KORA.

- Frandsen, A. G. (2003). Deltagelse ved kommunalvalg. In: Kjær, U., & Mouritzen, P. E. (eds.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*, pp. 109-126. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Gil de Zúñiga, H., Jung, N., & Valenzuela, S. (2012). Social media use for news and individuals' social capital, civic engagement and political participation. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 17(3), 319-336.
- Hansen, K. M., & Pedersen, R. T. (2014). Campaigns matter: How voters become knowledgeable and efficacious during election campaigns. *Political Communication*, 31(2), 303-324.
- Hansen, K. M. (2018). *Valgdeltagelsen ved kommunal- og regionsvalget 2017. CVAP Working Paper Series 1/2018*. København: Københavns Universitet.
- Hansen, S. W. (2015). The democratic costs of size: How increasing size affects citizen satisfaction with local government. *Political Studies*, 63(2), 373 – 389.
- Hansen, S. W., & Kjaer, U. (2020). Local territorial attachment in times of jurisdictional consolidation. *Political Geography*, 83, 1-11.
- Held, D. (1996). *Models of Democracy*. Cambridge: Polity Press.
- Hjelmar, U., & Hansen, S. W. (2013). *Lokalpolitik og borgere: Resultater fra en borgerundersøgelse om deltagelse, kendskab, holdninger, og ønsker til lokaldemokratiet*. København: KORA.
- Hjelmar, U., & Hansen, S. W. (2015). Når lokalsamfund bliver større: De korte og mere langsigtede konsekvenser for lokaldemokratiet. *Politica*, 47(3), 103-123.
- Hjelmar, U., & Mizrahi-Werner, J. (2017). *Lokaldemokratiet og borgerne: Resultater fra en borgerundersøgelse om interesse, viden, deltagelse, tillid, holdninger og prioriteringer i forhold til lokaldemokratiet*. København: VIVE.
- Houlberg, K. (2003). Kommunalpolitisk deltagelse mellem valgene. In: Kjær, U., & Mouritzen, P. E. (eds.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*, pp.127-146. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Houlberg, K. (2021). Det økonomiske råderum for lokalt politisk lederskab - er kommunerne virkelig så fattige? In: Kjær, U., & Andersen, L. B. (eds.), *Kommunalpolitisk lederskab: Tæt på borgerne i de lokale fællesskaber*, pp. 83-101. København: Hans Reizels Forlag.
- Im, T., Cho, W., Porumbescu, G., & Park, J. (2014). Internet, trust in government, and citizen compliance. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 24(3), 741-763.
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet. (2005). *Strukturreformen – Kort fortalt*. København: Indenrigs- og Sundhedsministeriet.

- Keele, L. (2007). Social Capital and the Dynamics of Trust in Government. *American Journal of Political Science*, 51(2), 241–254.
- Kelley, J., & Zagorski, K. (2004). Economic Change and the Legitimation of Inequality: The Transition from Socialism to the Free Market in Central-East Europe. *Research in Social Stratification and Mobility*, 22, 319–364.
- Kjær, U. (2003). Territorial tilknytning og identitet. In: Kjær, U., & Mouritzen, P. E. (eds.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*, pp. 69–83. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Kjær, U. (2013). *Metodenotat for Demokratiundersøgelsen*. Odense: Syddansk Universitet, Institut for Statskundskab.
- Kjær, U. (2021). Hvis kommunestyrets fortælling skifter fra forskellighed til innovation, ændrer kommunalpolitikernes rolle sig fra repræsentant til idépromotor. In: Kjær, U., & Andersen, L. B. (eds.), *Kommunalpolitisk lederskab: Tæt på borgerne i de lokale fællesskaber*, pp. 11–24. København: Hans Reizels Forlag.
- Kjær, U., & Mouritzen, P. E. (eds.) (2003). *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- KREVI. (2009). *Strukturreformen udfordrer nærdemokratiet: Borgernes lokalpolitiske tillid og selvtillid faldt, da kommunerne voksede*. Aarhus: KREVI.
- Lassen, D., & Serritzlew, S. (2011). Jurisdiction Size and Local Democracy: Evidence on Internal Political Efficacy from Large-scale Municipal Reform. *American Political Science Review*, 105(2), 238–258.
- Levinsen, K. (2003). Kommunalpolitisk tillid. In: Kjær, U., & Mouritzen, P. E. (eds.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*, pp. 147–161. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Lijphart, A. (1997). Unequal participation: Democracy's unresolved dilemma presidential address, American Political Science Association, 1996. *American Political Science Review*, 91(1), 1–14.
- Lim, V. W., Lim, R. L., Tan, Y. R., Soh, A. S. E., Tan, M. X., Othman, N. B., Dickens, S. B., Thein, T.-L., Lwin, M. O., Ong, R. T.-H., Leo, Y.-S., Lee, V. J., & Chen, M. I. C. (2021). Government trust, perceptions of COVID-19 and behaviour change: cohort surveys, Singapore. *Bulletin of the World Health Organization*, 99(2), 92–101.
- Lin, C., & Lockwood, M. (2014). Forms and sources of place attachment: Evidence from two protected areas. *Geoforum*, 53, 74–81.
- Lindholt, M. F., Jørgensen, F., Bor, A., & Bang Petersen, M. (2021). Public acceptance of COVID-19 vaccines: cross-national evidence on levels and individual-level predictors using observational data. *BMJ Open*, 11(6), 1–32.

- Lolle, H. (2003). Tilfredshed med kommunernes opgaveløsning. In: Kjær, U., & Mouritzen, P. E. (eds.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*, pp.177-192. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Miller, W. L., Dickson, M., & Stoker, G. (2000). *Models of local governance: Public Opinion and Political Theory in Britain*. Houndsmills: Palgrave.
- Moeller, J., De Vreese, C., Esser, F., & Kunz, R. (2014). Pathway to political participation: The influence of online and offline news media on internal efficacy and turnout of first-time voters. *American Behavioral Scientist*, 58(5), 689-700.
- Morlan, R. L. (1984). Municipal vs. National election Turnout: Europe and the United States. *Political Science Quarterly*, 99(3), 457-470.
- Mouritzen, P. E. (2011). *Kommunestørrelse og lokalt demokrati - tværsnitsanalyse, 2009, Dansk Data Arkiv Danish Data Archive, 2011. DDA-25252*. København: Rigsarkivet.
- Mouritzen, P. E., & Kjær, U. (2006). *Kommunestørrelse og lokalt demokrati (Danmark), 2001, Dansk Data Arkiv Danish Data Archive, 2006. DDA-16666*. København: Rigsarkivet.
- Olsen, A. L., & Hjorth, F. (2020). *Willingness to Distance in the COVID-19 Pandemic. OSF 633. Working Paper*. København: Københavns Universitet.
- Pedersen, C. S. (2003). Viden om kommunalpolitik. In: Kjær, U., & Mouritzen, P. E. (eds.), *Kommunestørrelse og lokalt demokrati*, pp. 94-108. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Petersen, M. B., & Roepstorff, A. (2021). *Danskernes adfærd og holdning til corona-epidemien*. Aarhus: School of Business and Social Sciences, Aarhus Universitet.
- Rubin, A. (1985). Significance testing with population data. *Social Service Review*, 59(3), 518-520.
- Steiner, R., Kaiser, C., & Eythórsson, G. T. (2016). A comparative analysis of amalgamation reforms in selected European countries. In: Kuhlmann, S., & Bouckaert, G. (eds.), *Local Public Sector Reforms in Times of Crisis*, pp. 23-42. Basingstoke: Springer.
- Strömbäck, J. (2005). In Search of a Standard: Four models of democracy and their normative implications for journalism. *Journalism Studies*, 6(3), 331-345.
- Swyngedouw, E. (2004). Globalisation or 'glocalisation'? Networks, territories and rescaling. *Cambridge Review of International Affairs*, 17(1), 25-48.
- Thau, M., Falk Mikkelsen, M., Hjortskov, M., & Pedersen M. J. (2021). Question order bias revisited: A split-ballot experiment on satisfaction with public services among experienced and professional users. *Public Administration*, 99(1), 189- 204.

- Turper S., & Aarts K. (2017). Political Trust and Sophistication: Taking Measurement Seriously. *Social Indicators Research*, 130(1), 415–434.
- Van Houwelingen, P. (2017). Political participation and municipal population size: A meta-study. *Local Government Studies*, 43(3), 408–428.
- Verba, S., & Norman, H. N. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York City, NY: Harper & Row.
- Whiteley, P., Clarke, H. D., Sanders D., & Stewart, M. (2016). Why Do Voters Lose Trust in Governments? Public Perceptions of Government Honesty and Trustworthiness in Britain 2000–2013. *British Journal of Politics and International Relations*, 18(1), 234–254.
- Zaller, J. (2003). A New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen. *Political Communication*, 20(2), 109–130.
- Økonomi- og Indenrigsministeriet. (2013). *Op af sofaen – anbefalinger til lokaldemokratiet*. København: Økonomi- og Indenrigsministeriet.

Bilag 1 Spørgeskema

- a1 Alt taget i betragtning, hvordan befinder du dig i din nuværende kommune?
Hvor tilfreds er du?
- Meget tilfreds [1]
 - Tilfreds [2]
 - Hverken tilfreds eller utilfreds [3]
 - Utilfreds [4]
 - Meget utilfreds [5]
 - Ved ikke [99]
- a2 I hvilken grad mener du, at beslutninger taget af kommunale myndigheder i din kommune har indflydelse på din hverdag?
- I meget høj grad [1]
 - I høj grad [2]
 - I nogen grad [3]
 - I mindre grad [4]
 - Slet ikke [5]
 - Ved ikke [99]
- a3 Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde, din kommune har håndteret de problemer, som kommunen står over for?
Hvor vil du placere din holdning på en skala fra 0 (meget utilfreds) til 10 (meget tilfreds)?
- 0 - Meget utilfreds [1]
 - 1 [2]
 - 2 [3]
 - 3 [4]
 - 4 [5]
 - 5 [6]
 - 6 [7]
 - 7 [8]
 - 8 [9]
 - 9 [10]
 - 10 - Meget tilfreds [11]
 - Ved ikke [99]
- a4 Hvor interesseret er du i politik?
- Meget interesseret [1]
 - Noget interesseret [2]
 - Kun lidt interesseret [3]
 - Slet ikke interesseret [4]
 - Ved ikke [99]

- a5 Folk kan have forskellig grad af interesse i forskellige politikområder. Hvor interesseret er du i hvert af følgende områder?

	Meget interesseret [1]	Noget interesseret [2]	Kun lidt interesseret [3]	Slet ikke interesseret [4]	Ved ikke [99]
Kommunalpolitik [a5_1]	☐	☐	☐	☐	☐
Landspolitik [a5_2]	☐	☐	☐	☐	☐
Europapolitik [a5_3]	☐	☐	☐	☐	☐
International politik [a5_4]	☐	☐	☐	☐	☐

- a6_intro Nu kommer der nogle få spørgsmål vedrørende forskellige serviceområder.
Mange kender ikke svarene på disse spørgsmål, men alligevel beder vi dig om, at svare så godt du kan – at komme med et kvalificeret bud.
Ansvaret for administration og service er i Danmark fordelt mellem kommuner, regioner og staten.
Nogle gange kan det være svært at sige præcis, hvem der er ansvarlig for hvilke opgaver. Alligevel kommer der nogle få spørgsmål herom.

- a6 Hvem bestemmer størrelsen af folkepensionen?
Er det...?
- Kommunalbestyrelsen [1]
 - Regionsrådet [2]
 - Folketinget [3]
 - Ved ikke [99]
- a7 Hvem er ansvarlig for at behandle byggetilladelser?
Er det...?
- Kommunerne [1]
 - Regionerne [2]
 - Staten [3]
 - Ved ikke [99]
- a8 Hvem er ansvarlig for at sørge for hjemmehjælp og plejehjem til de ældre? Er det...?
- Kommunerne [1]
 - Regionerne [2]
 - Staten [3]
 - Ved ikke [99]
- a9 Hvis du havde mulighed for at bestemme kommuneskattens størrelse i din kommune samt den måde, kommunen bruger pengene på, hvad ville du så foretrække?
- Lavere skat og mindre offentlig service [1]
 - Samme skat og samme offentlige service [2]
 - Højere skat og mere offentlig service [3]
 - Ved ikke [99]
- a10 Forestil dig, at der blev afholdt kommunalvalg i morgen.
Hvor sandsynligt er det, at du vil stemme?
- Ville helt sikkert stemme [1]
 - Ville sandsynligvis stemme [2]
 - Ville sandsynligvis ikke stemme [3]
 - Ville helt sikkert ikke stemme [4]
 - Har ikke stemmeret [5]
 - Ved ikke [99]
- a11 [Filter: a11 stilles kun til respondenter, der har svaret [1] eller [2] i a10]
Hvilket parti eller liste ville du stemme på?
- Socialdemokratiet [1]
 - Radikale Venstre [2]
 - Det Konservative Folkeparti [3]
 - Nye Borgerlige [4]
 - SF [5]
 - Veganerpartiet [6]
 - Liberal Alliance [7]
 - K. Kristendemokraterne [8]
 - O. Dansk Folkeparti [9]
 - S. Slesvigsk Parti [10]
 - V. Venstre [11]
 - Ø. Enhedslisten [12]
 - Å. Alternativet [13]
 - En lokal liste [14]
 - Andet landspolitisk parti [15]
 - Stemmer blankt [97]
 - Ved ikke/Ønsker ikke at svare [99]
- a11_lo- [Filter: a11_lokal_liste stilles kun til respondenter, der har svaret [14] i a11]
kal_liste Hvilken anden lokal liste?
[Felt til fritekst]

a11_and [Filter: a11_and stilles kun til respondenter, der har svaret [15] i a11]
Hvilket anden landspolitisk parti?
[Felt til fritekst]

- a12 [Filter: a12 stilles kun til respondenter, der har svaret [3] i a10]
I tilfælde af, at du alligevel stemte, hvilket parti ville du da stemme på?
- Socialdemokratiet [1]
 - Radikale Venstre [2]
 - Det Konservative Folkeparti [3]
 - Nye Borgerlige [4]
 - SF [5]
 - Veganerpartiet [6]
 - Liberal Alliance [7]
 - K. Kristendemokraterne [8]
 - O. Dansk Folkeparti [9]
 - S. Slesvigsk Parti [10]
 - V. Venstre [11]
 - Ø. Enhedslisten [12]
 - Å. Alternativet [13]
 - En lokal liste [14]
 - Andet landspolitisk parti [15]
 - Stemmer blankt [97]
 - Ved ikke/Ønsker ikke at svare [99]

a12_lo- [Filter: a11_lokal_liste stilles kun til respondenter, der har svaret [14] i A12]
kal_liste Hvilken anden lokal liste?
[Felt til fritekst]

a12_and [Filter: a11_and stilles kun til respondenter, der har svaret [15] i a12]
Hvilket anden landspolitisk parti?
[Felt til fritekst]

a13 Her følger nu en række udsagn.
For hvert udsagn bedes du notere, hvor enig du er i udsagnet.

	Helt enig [1]	Delvis enig [2]	Hverken enig eller uenig [3]	Delvis uenig [4]	Helt uenig [5]	Ved ikke [99]
Kommunalpolitikere i denne kommune interesserer sig ikke ret meget for, hvad borgerne mener [a13_1]	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg kunne gøre et ligeså godt arbejde som medlem af kommunalbestyrelsen, som de fleste andre [a13_2]	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunalpolitikken i min kommune er undertiden så kompliceret, at en person som mig ikke forstår, hvad der foregår [a13_3]	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det lokale demokrati er ikke så vigtigt så længe den offentlige service bevares [a13_4]	☐	☐	☐	☐	☐	☐

- a14 Hvor godt informeret mener du, at du er med hensyn til, hvad der sker kommunalpolitisk i din kommune?
- Meget godt informeret [1]
 - Godt informeret [2]
 - Nogenlunde informeret [3]
 - Kun lidt informeret [4]
 - Slet ikke informeret [5]
 - Ved ikke [99]

- a15_intro Her er nogle få spørgsmål vedrørende kommunalbestyrelsen i din kommune.
Mange kender ikke svarene på disse, men alligevel beder vi dig om, at svare så godt du kan – at komme med et kvalificeret bud.
- a15 Kender du navnet på borgmesteren i din kommune?
- Ja [1]
 - Nej [2]
- a15_navn [Filter: a15_navn stilles kun til respondenter, der har svaret [1] i a15]
Hvad hedder borgmesteren i din kommune?
[Felt til fritekst]
- a16 Hvilket parti tilhører borgmesteren i din kommune?
Evt. kom med et kvalificeret bud.
- Socialdemokratiet [1]
 - Radikale Venstre [2]
 - Det Konservative Folkeparti [3]
 - Nye Borgerlige [4]
 - SF [5]
 - Liberal Alliance [6]
 - K. Kristendemokraterne [7]
 - O. Dansk Folkeparti [8]
 - S. Slesvigsk Parti [9]
 - V. Venstre [10]
 - Ø. Enhedslisten [11]
 - Å. Alternativet [12]
 - En lokal liste [13]
 - Andet landspolitisk parti [14]
 - Ved ikke [15]
- a17 Hvilket parti har for tiden flest medlemmer i kommunalbestyrelsen?
Evt. kom med et kvalificeret bud
- Socialdemokratiet [1]
 - Radikale Venstre [2]
 - Det Konservative Folkeparti [3]
 - Nye Borgerlige [4]
 - SF [5]
 - Liberal Alliance [6]
 - K. Kristendemokraterne [7]
 - O. Dansk Folkeparti [8]
 - S. Slesvigsk Parti [9]
 - V. Venstre [10]
 - Ø. Enhedslisten [11]
 - Å. Alternativet [12]
 - En lokal liste [13]
 - Andet landspolitisk parti [14]
 - Ved ikke [15]
- a18 Forestil dig, at der skal afholdes folketingsvalg i morgen.
Hvor sandsynligt er det, at du ville stemme?
- Ville helt sikkert stemme [1]
 - Ville sandsynligvis stemme [2]
 - Ville sandsynligvis ikke stemme [3]
 - Ville helt sikkert ikke stemme [4]
 - Har ikke stemmeret [5]
 - Ved ikke [99]
- a19 5. Filter: A19 stilles kun til respondenter, der har svaret [1] eller [2] i A18
6. Hvilket parti ville du stemme på?
- Socialdemokratiet [1]
 - Radikale Venstre [2]

- Det Konservative Folkeparti [3]
- Nye Borgerlige [4]
- SF [5]
- Veganerpartiet [6]
- Liberal Alliance [7]
- K. Kristendemokraterne [8]
- O. Dansk Folkeparti [9]
- V. Venstre [10]
- Ø. Enhedslisten [11]
- Å. Alternativet [12]
- Andre partier/partiløse kandidater [13]
- I tvivl om partivalg [95]
- Vil stemme blankt [96]
- Ved ikke/Ønsker ikke at svare [99]

a20

7. Filter: a19 stilles kun til respondenter, der har svaret [1] eller [2] i a18
8. I tilfælde af, at du alligevel stemte, hvilket parti ville du da stemme på?
- Socialdemokratiet [1]
 - Radikale Venstre [2]
 - Det Konservative Folkeparti [3]
 - Nye Borgerlige [4]
 - SF [5]
 - Veganerpartiet [6]
 - Liberal Alliance [7]
 - K. Kristendemokraterne [8]
 - O. Dansk Folkeparti [9]
 - V. Venstre [10]
 - Ø. Enhedslisten [11]
 - Å. Alternativet [12]
 - Andre partier/partiløse kandidater [13]
 - I tvivl om partivalg [95]
 - Vil stemme blankt [96]
 - Ved ikke/Ønsker ikke at svare [99]

a21

Nogle mennesker har meget kontakt og omgang med andre, som bor i deres nabolag. Andre har meget lidt kontakt.

Nu vil vi gerne vide, hvorledes det forholder sig for dig?

Hvor ofte sker det, at du og dine naboer...

	Ofte [1]	Engang imellem [2]	Sjældent [3]	Aldrig [4]	Ved ikke [99]
Snakker med hinanden om problemer i området [a21_1]	☐	☐	☐	☐	☐
Besøger hinanden [a21_2]	☐	☐	☐	☐	☐
Hjælper hinanden med praktiske gøremål [a21_3]	☐	☐	☐	☐	☐
Diskuterer eller skændes om forskellige emner [a21_4]	☐	☐	☐	☐	☐

a22

De danske kommuner har ansvaret for forskellige former for service, heriblandt ældreomsorg, social bistand, børnepasning, udstedelse af tilladelser og bevillinger, tilskud til organisationer og information om kommunal service og politik.

På en skala fra 0 til 10, hvor 0 er "Meget utilfreds", og 10 er "Meget tilfreds", hvor tilfreds er du i almindelighed med disse former for service i din kommune?

- 0 - Meget utilfreds [1]
- 1 [2]
- 2 [3]
- 3 [4]
- 4 [5]
- 5 [6]
- 6 [7]
- 7 [8]

- 8 [9]
- 9 [10]
- 10 - Meget tilfreds [11]
- Ved ikke [99]

a23 Kommunerne stiller også forskellige faciliteter til rådighed. Disse inkluderer blandt andet sports-, fritids- og kulturfaciliteter, parker og grønne områder og veje og vedligeholdelse.

På en skala fra 0 til 10, hvor 0 er "Meget utilfreds", og 10 er "Meget tilfreds", hvor tilfreds er du i almindelighed med disse faciliteter i din kommune?

- 0 - Meget utilfreds [1]
- 1 [2]
- 2 [3]
- 3 [4]
- 4 [5]
- 5 [6]
- 6 [7]
- 7 [8]
- 8 [9]
- 9 [10]
- 10 - Meget tilfreds [11]
- Ved ikke [99]

a24 Hvor meget mener du, at borgmesteren og kommunalpolitikere i din kommune i almindelighed tager hensyn til, hvad borgerne mener, når de træffer deres beslutninger?

- Slet ikke [1]
- Kun lidt [2]
- Noget [3]
- En hel del [4]
- Ved ikke [99]

a25 Hvor ofte mener du, at kommunalpolitikere i din kommune tilsidesætter (deres egne) personlige interesser, når de træffer politiske beslutninger?

- Altid [1]
- For det meste [2]
- Af og til [3]
- Kun sjældent [4]
- Aldrig [5]
- Ved ikke [99]

a26 Nedenfor finder du to påstande (A og B). Angiv venligst hvilken af de to påstande, som efter din opfattelse, beskriver situationen i din kommune bedst?

- De fleste kommunalpolitikere i min kommune er dygtige folk, som almindeligvis ved, hvad de gør. [1]
- De fleste kommunalpolitikere i min kommune ser ikke ud til at vide, hvad de foretager sig. [2]
- Ved ikke [99]

a27 Hvis du ligeledes betragter følgende to påstande (A og B), hvilken af disse beskriver, efter din opfattelse, situationen i din kommune bedst?

- Resultatet af et kommunalvalg har stor betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen. [1]
- Resultatet af et kommunalvalg har kun lille betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen. [2]
- Ved ikke [99]

a28 Nu følger en række påstande vedrørende kommunalpolitikere og kommuner. Du bedes angive i hvilket omfang, du er enig eller uenig i disse påstande.

	Helt enig [1]	Delvis enig [2]	Hverken enig eller uenig [3]	Delvis uenig [4]	Helt uenig [5]	Ved ikke [99]
--	------------------	--------------------	------------------------------	---------------------	-------------------	------------------

Kommunalbestyrelsens arbejde har stor betydning for, om kommunen er god at bo i [a28_1]	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det spiller ingen rolle for kommunens politik, hvilke partier der sidder på magten [a28_2]	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Borgmesteren har på godt og ondt haft stor indflydelse på udviklingen af kommunen [a28_3]	☐	☐	☐	☐	☐	☐

a29 Nu vil vi gerne vide lidt mere om, hvad du personligt anser som det væsentligste for et godt lokalt selvstyre. Hvis du er tvunget til at vælge, hvilken af de følgende to påstande (A og B) passer så bedst til dit eget personlige synspunkt?

- A. For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om kommunen lever op til min opfattelse af, hvad der er det væsentlige for et lokalt demokrati. [1]
- B. For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om, hvordan kommunen håndterer lokale problemer og tilvejebringer den nødvendige service og faciliteter. [2]
- Ved ikke [99]

a30 Nu følger navnene på forskellige institutioner såsom politiet, regeringen og den offentlige administration. Angiv venligst på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er "Slet ingen tillid", og 10 er "Meget stor tillid", hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner.

Markér én svarmulighed for hver institution.

	0: Slet ingen tillid [1]	1 [2]	2 [3]	3 [4]	4 [5]	5 [6]	6 [7]	7 [8]	8 [9]	9 [10]	10: Meget stor tillid [11]	Ved ikke [99]
Kommunalbestyrelsen [a30a_1]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Borgmesteren [a30a_2]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionsrådet [a30a_3]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionsformanden for Regionsrådet [a30_4]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Statsministeren [a30a_5]												
Regeringen [a30a_6]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Angiv venligst på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er "Slet ingen tillid", og 10 er "Meget stor tillid", hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner.

Markér én svarmulighed for hver institution.

	0: Slet ingen tillid [1]	1 [2]	2 [3]	3 [4]	4 [5]	5 [6]	6 [7]	7 [8]	8 [9]	9 [10]	10: Meget stor tillid [11]	Ved ikke [99]
De politiske partier [a30b_6x2]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folketinget [a30b_7]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Domstolene [a30b_8]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den offentlige forvaltning [a30b_9]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politiet [a30b_10]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Angiv venligst på en skala fra 0 til 10, hvor 0 er "Slet ingen tillid", og 10 er "Meget stor tillid", hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner.

Markér én svarmulighed for hver institution.

	0: Slet ingen tillid [1]	1 [2]	2 [3]	3 [4]	4 [5]	5 [6]	6 [7]	7 [8]	8 [9]	9 [10]	10: Meget stor tillid [11]	Ved ikke [99]
Lokalpolitikere [a30c_11]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Regionspolitikere [a30c_12]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Folketingspolitikere [a30c_13]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den Europæiske Union (EU) [a30c_14]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

31 I politik taler man ofte om "venstre" og "højre". Hvor vil du i almindelighed placere dine synspunkter på en sådan skala.

Angiv din position

- 0 Venstre [1]
- 1 [2]
- 2 [3]
- 3 [4]
- 4 [5]
- 5 [6]
- 6 [7]
- 7 [8]
- 8 [9]
- 9 [10]
- 10 Højre [11]

a32 Hvor meget føler du dig tilknyttet til følgende geografiske områder?

Angiv på nedenstående skala, hvor stærk tilknytning du personligt oplever til hvert af områderne.

Hvor tilknyttet er du til...

	0: Slet ingen tilknytning [1]	1 [2]	2 [3]	3 [4]	4 [5]	5 [6]	6 [7]	7 [8]	8 [9]	9 [10]	10: Meget stærk tilknytning [11]	Ved ikke [99]
Bydelen eller landsbyen/ sog- net, hvor du bor [a32_1]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommune du bor i [a32_2]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den region du bor i [a32_3]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den landsdel du bor i [a32_4]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Danmark som helhed [a32_5]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Norden [a32_6]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Europa [a32_7]	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

a33 Vil du i almindelighed sige, at "man kan ikke være for forsigtig, når man har med andre personer at gøre" eller "man kan stole på de fleste mennesker"?

- 0: Man kan ikke være for forsigtig [1]
- 1 [2]
- 2 [3]
- 3 [4]
- 4 [5]

- 5 [6]
 - 6 [7]
 - 7 [8]
 - 8 [9]
 - 9 [10]
 - 10: Man kan stole på de fleste [11]
- a34 Vil du sige, at "folk sørger for det meste kun for dem selv", eller "folk forsøger for det meste at tage hensyn og være hjælpsomme"?
- 0: Folk sørger for det meste kun for dem selv [1]
 - 1 [2]
 - 2 [3]
 - 3 [4]
 - 4 [5]
 - 5 [6]
 - 6 [7]
 - 7 [8]
 - 8 [9]
 - 9 [10]
 - 10: Folk forsøger for det meste at tage hensyn og være hjælpsomme [11]
- a35 Hvor mange personer bor der i din husstand?
[Talfelt: minimum 1, maksimum 20]
- a36 [Filter: a36 stilles kun til respondenter, der ikke har svaret "1" i a35]
Hvordan er fordelingen i jeres husstand?
- Hvor mange er under 6 år? [a36_1]
 - Hvor mange er 6 - 15 år? [a36_2]
 - Hvor mange er 16- 19 år? [a36_3]
 - Hvor mange er 20-66 år? [a36_4]
 - Hvor mange er 67 år eller ældre? [a36_5]
 - Ønsker ikke at svare [a36_98]
 - Ved ikke [a36_99]
- a37 Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde det lokale demokrati fungerer på i din kommune?
- Meget tilfreds [1]
 - Noget tilfreds [2]
 - Ikke særlig tilfreds [3]
 - Slet ikke tilfreds [4]
 - Ønsker ikke at svare [98]
 - Ved ikke [99]
- a38 Har du inden for de seneste to år...
Kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti i kommunen?
- Ja [1]
 - Nej [2]
 - Ved ikke/ønsker ikke at svare [99]
- a39 Har du inden for de seneste to år...
Kontaktet eller været aktiv i en gruppe eller forening om et lokalt spørgsmål?
- Ja [1]
 - Nej [2]
 - Ved ikke/ønsker ikke at svare [99]
- a40 Er du, eller har du været, medlem af en brugerbestyrelse eller et råd i din kommune, såsom bestyrelsen i en daginstitution eller et ældreråd?
- Ja [1]
 - Nej [2]
 - Ved ikke/ønsker ikke at svare [99]

a41 Hvor lang tid bruger du i gennemsnit om dagen på at læse, høre eller se nyheder om politik?

- Under 15 minutter [1]
- Mellem 15 minutter og 30 minutter [2]
- Mellem 30 minutter og 1 time [3]
- Mere end 1 time [4]
- Nægter at svare [5]
- Ved ikke [99]

a42 Hvilke nyhedskilder foretrækker du?

- Abonnementer på aviser og tidsskrifter, inkl. digitale abonnementer
- Nyheder i tv og radio
- Nyheder på internettet, som jeg selv finder, fx på Facebook, blogs m.m.
- Nyheder, som mine venner deler, liker, tweeter m.m.
- Andre nyhedskilder
- Ved ikke

a43 Synes du, at din kommune bruger for få, tilpas eller for mange penge på...

	For få penge [1]	Tilpas [2]	For mange penge [3]	Ved ikke [4]
Folkeskolen [a43_1]	☐	☐	☐	☐
Dagtilbud (børnehaver m.m.) [a43_2]	☐	☐	☐	☐
Ældreområdet [a43_3]	☐	☐	☐	☐
Udsatte børn og unge (anbringelser og forebyggende indsatser, fx støtte i hjemmet) [a43_4]	☐	☐	☐	☐
Udsatte voksne (indsatser for handicappede, hjemløse, misbrugere mv.)? [a43_5]	☐	☐	☐	☐
Beskæftigelsesforanstaltninger [a43_6]	☐	☐	☐	☐
Idræt, kultur og fritid [a43_7]	☐	☐	☐	☐
Vejvæsen [a43_8]	☐	☐	☐	☐
Administration [a43_9]	☐	☐	☐	☐

[Slut på spørgeskema]

Bilag 2 Tabeller for alle indikatorer

Dette bilag indeholder de detaljerede data for alle indikatorer behandlet i kapitlerne 2 til 5

Data anvendt i kapitel 2

Bilagstabel 2.1 Andel, der finder demokrati vigtigere end problemløsning

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	17,9 %	16,6 %	12,5 %	19,1 %
	Ja	14,9 %	12,3 %	12,9 %	15,5 %
Kommunestørrelse	Lille	-	13,0 %	10,2 %	17,0 %
	Middel	-	11,0 %	11,8 %	15,7 %
	Middelstor	-	13,6 %	12,5 %	17,1 %
	Stor	-	15,1 %	14,0 %	16,9 %
Alle kommuner		15,8 %	13,6 %	12,7 %	16,6 %

Anm.: Tabellen viser andele, der vælger svarmulighed A i spørgsmål a29 (bilag 1): "Nu vil vi gerne vide lidt mere om, hvad du personligt anser som det væsentligste for et godt lokalt selvstyre. Hvis du er tvunget til at vælge, hvilken af de følgende to påstande passer så bedst til dit eget personlige synspunkt? A: For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om kommunen lever op til min opfattelse af, hvad der er det væsentlige for et lokalt demokrati. B: For mig er et godt lokalt selvstyre fortrinsvis, et spørgsmål om, hvordan kommunen håndterer lokale problemer og tilvejebringer den nødvendige service og faciliteter."

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.2 Borgernes uenighed i, at det lokale demokrati er ikke vigtigt så længe den offentlige service bevares

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	6,85	7,63	7,38	7,39
	Ja	6,66	7,39	7,06	7,10
Kommunestørrelse	Lille	-	7,49	7,37	7,02
	Middel	-	7,43	7,16	6,91
	Middelstor	-	7,48	7,23	7,32
	Stor	-	7,47	7,07	7,32
Alle kommuner		6,72	7,47	7,16	7,19

Anm.: Tabellen viser svarpersonernes uenighed i udsagnet spørgsmål a13_4 (bilag 1): "Det lokale demokrati er ikke så vigtigt så længe den offentlige service bevares". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større uenighed.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.3 Tilfredshed med kommunens problemløsning

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	6,26	6,08	6,28	6,25
	Ja	6,33	5,53	5,84	5,97
Kommunestørrelse	Lille	-	5,87	6,10	6,00
	Middel	-	5,54	5,87	5,98
	Middelstor	-	5,60	5,86	6,14
	Stor	-	5,78	6,07	6,07
Alle kommuner		6,31	5,69	5,97	6,05

Anm.: Tabellen viser gennemsnitsværdier på en indikator baseret på spørgsmål a3 ("Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde, din kommune har håndteret de problemer, som kommunen står over for?"), spørgsmål a22 ("De danske kommuner har ansvaret for forskellige former for service, heriblandt ældreomsorg, social bistand, børnepasning, udstedelse af tilladelser og bevillinger, tilskud til organisationer og information om kommunal service og politik. Hvor tilfreds er du i almindelighed med disse former for service i din kommune?") og spørgsmål a23 ("Kommunerne stiller også forskellige faciliteter til rådighed. Disse inkluderer blandt andet sports-, fritids- og kulturfaciliteter, parker og grønne områder og veje og vedligeholdelse. Hvor tilfreds er du i almindelighed med disse faciliteter i din kommune?"). Indikatoren er skaleret fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.4 Tilfredshed med kommunens lokaldemokrati

		2001	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	6,50	6,72	7,08
	Ja	6,71	6,01	6,88
Kommunestørrelse	Lille	-	6,49	6,95
	Middel	-	6,16	6,86
	Middelstor	-	5,91	7,00
	Stor	-	6,40	6,96
Alle kommuner		6,64	6,23	6,94

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a37 (bilag 1): "Alt taget i betragtning, hvor tilfreds er du med den måde det lokale demokrati fungerer på i din kommune?". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed.

2009-data er ikke tilgængelige. Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.5 Generel tilfredshed med livet i kommunen

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	7,82	7,73	7,93	7,52
	Ja	7,73	6,77	7,16	7,47
Kommunestørrelse	Lille	-	7,39	7,69	7,47
	Middel	-	6,68	7,09	7,29
	Middelstor	-	6,93	7,18	7,47
	Stor	-	7,26	7,65	7,61
Alle kommuner		7,76	7,06	7,39	7,48

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a1 (bilag 1): "Alt taget i betragtning, hvordan befinder du dig i din nuværende kommune?". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tilfredshed.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.6 Følelse af tilknytning til kommune

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	6,73	6,39	6,51	6,74
	Ja	6,69	6,43	6,22	6,64
Kommunestørrelse	Lille	-	6,50	6,57	6,78
	Middel	-	6,30	6,24	6,48
	Middelstor	-	6,45	6,21	6,72
	Stor	-	6,47	6,35	6,73
Alle kommuner		6,70	6,42	6,31	6,67

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a32_2 (bilag 1): "Hvor meget føler du dig tilknyttet til følgende geografiske områder? Angiv (...), hvor stærk tilknytning du personligt oplever til hvert af områderne. Hvor tilknyttet er du til... Den kommune du bor i". Variablen er skaleret fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer stærkere tilknytning.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.7 Relativ følelse af tilknytning til kommune (i forhold til Danmark)

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	-1,69	-1,73	-1,34	-1,46
	Ja	-2,01	-1,82	-1,95	-1,62
Kommunestørrelse	Lille	-	-1,85	-1,68	-1,46
	Middel	-	-1,91	-1,97	-1,75
	Middelstor	-	-1,83	-1,93	-1,65
	Stor	-	-1,69	-1,57	-1,45
Alle kommuner		-1,91	-1,79	-1,77	-1,58

Anm.: Tabellen viser svarværdien på spørgsmål a32_2 (følelse af tilknytning til bopælskommunen) fratrukket svarværdien på spørgsmål a32_5 (følelse af tilknytning til Danmark som helhed). Variablen er skaleret fra -10 til 10, hvor højere værdier indikerer relativt stærkere tilknytning til kommunen.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Data anvendt i kapitel 3

Bilagstabel 2.8 Borgernes interesse i kommunalpolitik

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	5,22	5,46	5,02	5,51
	Ja	5,23	5,86	5,38	5,55
Kommunestørrelse	Lille	-	5,94	5,52	5,72
	Middel	-	6,03	5,40	5,62
	Middelstor	-	5,74	5,33	5,70
	Stor	-	5,54	5,10	5,36
Alle kommuner		5,22	5,74	5,27	5,54

Anm.: Tabellen viser svar spørgsmål a5_1 (bilag 1): "Folk kan have forskellig grad af interesse i forskellige politik-områder. Hvor interesseret er du i hvert af følgende områder? Kommunalpolitik". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større interesse.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.9 Borgernes relative interesse for kommunalpolitik i forhold til landspolitik

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	-1,53	-1,58	-1,93	-1,34
	Ja	-0,87	-1,03	-1,21	-0,96
Kommunestørrelse	Lille	-	-1,02	-1,32	-0,91
	Middel	-	-0,78	-1,28	-0,94
	Middelstor	-	-1,12	-1,26	-0,95
	Stor	-	-1,51	-1,65	-1,27
Alle kommuner		-1,07	-1,20	-1,43	-1,07

Anm.: Tabellen viser svarværdien på spørgsmål a5_1 (interesse i kommunalpolitik) fratrukket svarværdien på spørgsmål a5_2 (interesse i landspolitik). Variablen er skaleret fra -10 til 10, hvor højere værdier indikerer relativt stærkere tilknytning til kommunen.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.10 Kommunale myndigheders indflydelse på hverdagen

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	5,59	5,82	5,79	6,08
	Ja	5,46	5,90	5,82	6,11
Kommunestørrelse	Lille	-	5,86	5,99	6,02
	Middel	-	5,88	5,87	6,01
	Middelstor	-	5,90	5,83	6,19
	Stor	-	5,87	5,73	6,12
Alle kommuner		5,50	5,88	5,81	6,10

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a2 (bilag 1): "I hvilken grad mener du, at beslutninger taget af kommunale myndigheder i din kommune har indflydelse på din hverdag?". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer højere grad.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.11 Kommunalbestyrelsens betydning for om kommunen er god at bo i

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	7,94	8,10	7,71	7,88
	Ja	8,18	7,98	7,82	7,82
Kommunestørrelse	Lille	-	8,10	7,93	7,98
	Middel	-	8,10	7,85	7,89
	Middelstor	-	7,97	7,73	7,89
	Stor	-	7,97	7,76	7,75
Alle kommuner		8,11	8,02	7,79	7,84

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a28_1 (bilag 1): "Nu følger en række påstande vedrørende kommunalpolitikere og kommuner. Du bedes angive i hvilket omfang, du er enig eller uenig i disse påstande. Kommunalbestyrelsens arbejde har stor betydning for, om kommunen er god at bo i". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større enighed i udsagnet.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.12 Kommunens politik og partiernes magt

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	6,97	6,97	6,80	6,78
	Ja	6,37	6,47	5,98	6,18
Kommunestørrelse	Lille	-	6,68	6,31	6,19
	Middel	-	6,52	6,00	6,28
	Middelstor	-	6,63	6,28	6,41
	Stor	-	6,65	6,32	6,44
Alle kommuner		6,55	6,63	6,23	6,36

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a28_2 (bilag 1): "Nu følger en række påstande vedrørende kommunalpolitikere og kommuner. Du bedes angive i hvilket omfang, du er enig eller uenig i disse påstande. Det spiller ingen rolle for kommunens politik, hvilke partier der sidder på magten i". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier = større uenighed i udsagnet.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.13 Borgmesterens indflydelse på kommunens udvikling

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	7,07	7,25	6,94	7,15
	Ja	7,14	7,01	6,84	7,04
Kommunestørrelse	Lille	-	7,16	6,92	7,06
	Middel	-	7,00	6,90	6,99
	Middelstor	-	7,19	6,85	7,12
	Stor	-	7,05	6,86	7,10
Alle kommuner		7,12	7,09	6,87	7,07

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a28_3 (bilag 1): "Nu følger en række påstande vedrørende kommunalpolitikere og kommuner. Du bedes angive i hvilket omfang, du er enig eller uenig i disse påstande. Borgmesteren har på godt og ondt haft stor indflydelse på udviklingen af kommunen". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større enighed i udsagnet.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af *DST Survey, Danmarks Statistik* for VIVE.

Bilagstabel 2.14 Betydningen af resultatet i et kommunalvalg

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	65,5 %	73,8 %	66,8 %	75,2 %
	Ja	67,4 %	69,9 %	63,0 %	73,5 %
Kommunestørrelse	Lille	-	70,8 %	64,9 %	73,0 %
	Middel	-	70,4 %	61,1 %	72,8 %
	Middelstor	-	69,6 %	62,8 %	75,4 %
	Stor	-	72,2 %	66,8 %	74,2 %
Alle kommuner		66,8 %	71,1 %	64,2 %	74,0 %

Anm.: Tabellen viser andelen, der vælger svarmulighed A i spørgsmål a27 (bilag 1): "Hvis du ligeledes betragter følgende to påstande (A og B), hvilken af disse beskriver, efter din opfattelse, situationen i din kommune bedst? A: Resultatet af et kommunalvalg har stor betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen. B: Resultatet af et kommunalvalg har kun lille betydning for, hvilke politiske beslutninger, der træffes her i kommunen."

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Data anvendt i kapitel 4

Bilagstabel 2.15 Borgernes generelle viden om kommunalpolitiske forhold

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	82,24	89,00	87,61	85,71
	Ja	84,53	90,89	90,94	87,44
Kommunestørrelse	Lille	-	92,70	90,86	88,70
	Middel	-	91,99	91,12	87,87
	Middelstor	-	90,53	90,89	87,18
	Stor	-	88,74	88,43	85,78
Alle kommuner		83,84	90,32	89,93	86,92

Anm.: Tabellen viser de gennemsnitlige andele af svarene, der er korrekte, i svarene på spørgsmål a6 ("Hvem bestemmer størrelsen af folkepensionen?"), spørgsmål a7 ("Hvem er ansvarlig for at behandle byggetilladelser?") og spørgsmål a8 ("Hvem er ansvarlig for at sørge for hjemmehjælp og plejehjem til de ældre?").

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.16 Borgernes kendskab til borgmesterens parti

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	81,8 %	85,7 %	86,8 %	75,4 %
	Ja	81,6 %	84,5 %	83,2 %	74,8 %
Kommunestørrelse	Lille	-	88,5 %	84,2 %	73,8 %
	Middel	-	82,0 %	84,0 %	72,9 %
	Middelstor	-	85,0 %	80,9 %	79,0 %
	Stor	-	85,7 %	86,5 %	74,2 %
Alle kommuner		81,6 %	84,8 %	84,3 %	75,0 %

Anm.: Tabellen viser andele der svarer korrekt på spørgsmål a16 (bilag 1): "Hvilket parti tilhører borgmesteren i din kommune?". Besvarelser fra Læsø Kommune er udelukket fra beregningerne, da borgmesteren skiftede parti i besvarelsesperioden i 2021

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.17 Borgernes oplevede forståelse af kommunalpolitik

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	5,99	6,18	5,86	6,00
	Ja	5,83	5,92	5,61	5,78
Kommunestørrelse	Lille	-	6,50	6,04	6,13
	Middel	-	5,99	5,87	5,86
	Middelstor	-	6,17	5,75	5,80
	Stor	-	5,79	5,45	5,83
Alle kommuner		5,88	6,00	5,68	5,85

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a13_3 (bilag 1): "Kommunalpolitikken i min kommune er undertiden så kompliceret, at en person som mig ikke forstår, hvad der foregår". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større uenighed i udsagnet.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.18 Borgernes oplevelse af at være velinformede i forhold til kommunalpolitik

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	5,63	4,82	4,23	4,73
	Ja	5,76	4,91	4,40	4,81
Kommunestørrelse	Lille	-	5,34	4,80	5,11
	Middel	-	5,08	4,61	4,90
	Middelstor	-	4,91	4,48	4,94
	Stor	-	4,66	4,03	4,56
Alle kommuner		5,72	4,88	4,35	4,79

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a14 (bilag 1): "Hvor godt informeret mener du, at du er med hensyn til, hvad der sker kommunalpolitisk i din kommune?". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer mere velinformeret.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Data anvendt i Kapitel 5

Bilagstabel 2.19 Borgernes tillid til de demokratiske institutioner i 2021

Kommunalbestyrelsen	5,95
Borgmesteren	5,97
Lokalpolitikere	5,73
Folketinget	5,97
Regeringen	5,74
De politiske partier	5,34
Folketingspolitikere	5,59
Den Europæiske Union (EU)	5,21
Den offentlige forvaltning	6,17
Politiet	7,49
Domstolene	7,56

Anm.: Tabellen viser svar på spørgsmål a30 (bilag 1): "Nu følger navnene på forskellige institutioner såsom politiet, regeringen og den offentlige administration. Angiv venligst på skalaen, hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner". Svar er givet på skala fra 0 til 10, høje værdier indikerer højere tillid.

Kilde: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.20 Borgernes generelle tillid til lokaldemokratiske institutioner

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	5,39	5,73	5,63	5,94
	Ja	5,80	5,48	5,40	5,86
Kommunestørrelse	Lille	-	5,66	5,59	5,77
	Middel	-	5,52	5,54	5,90
	Middelstor	-	5,40	5,25	5,89
	Stor	-	5,63	5,53	5,89
Alle kommuner		5,67	5,55	5,47	5,88

Anm.: Tabellen viser værdier for en indikator baseret på spørgsmål a30a_1 ("Angiv venligst på skalaen, hvor stor tillid du har til hver af disse institutioner. Markér én svarmulighed for hver institution. Kommunalbestyrelsen"), spørgsmål a30a_2 ("... Borgmesteren") og spørgsmål a30c_11 ("... Lokalpolitikere"). Indikatoren er skaleret fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tillid.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.21 Borgernes tillid til kommunalpolitikernes kompetencer

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	79,1 %	84,4 %	79,9 %	80,4 %
	Ja	78,5 %	80,1 %	76,1 %	78,8 %
Kommunestørrelse	Lille	-	82,4 %	79,9 %	76,0 %
	Middel	-	78,4 %	77,7 %	78,7 %
	Middelstor	-	77,3 %	72,2 %	78,2 %
	Stor	-	85,1 %	79,4 %	80,9 %
Alle kommuner		78,7 %	81,4 %	77,2 %	79,3 %

Anm.: Tabellen viser andele, der vælger svarmulighed A i spørgsmål a26 (bilag 1): "Nedenfor finder du to påstande (A og B). Angiv venligst hvilken af de to påstande, som efter din opfattelse, beskriver situationen i din kommune bedst? A: De fleste kommunalpolitikere i min kommune er dygtige folk, som almindeligvis ved, hvad de gør. B: De fleste kommunalpolitikere i min kommune ser ikke ud til at vide, hvad de foretager sig."

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilagstabel 2.22 Borgernes tillid til kommunalpolitikernes lydhørhed

		2001	2009	2013	2021
Sammenlagt kommune	Nej	6,72	6,44	6,53	6,47
	Ja	6,94	5,69	5,76	6,39
Kommunestørrelse	Lille	-	6,21	6,34	6,41
	Middel	-	5,81	6,04	6,47
	Middelstor	-	5,76	5,66	6,39
	Stor	-	5,97	6,07	6,40
Alle kommuner		6,88	5,91	5,99	6,41

Anm.: Tabellen viser svar spørgsmål a24 (bilag 1): "Hvor meget mener du, at borgmesteren og kommunalpolitikerne i din kommune i almindelighed tager hensyn til, hvad borgerne mener, når de træffer deres beslutninger?". Variablen er reskaleret til en skala fra 1 til 10, hvor højere værdier indikerer større tillid til lydhørhed.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: 2001: Mouritzen og Kjær (2006); 2009: Mouritzen (2011); 2013: Kjær (2013); 2021: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Data anvendt i kapitel 6

Bilagstabel 2.23 Valgdeltagelse ved kommunalvalgene

		2005	2009	2013	2017
Sammenlagt kommune	Nej	66,1 %	62,4 %	68,7 %	67,9 %
	Ja	71,5 %	67,9 %	74,0 %	72,7 %
Kommunestørrelse	Lille	72,9 %	70,1 %	75,7 %	73,8 %
	Middel	71,9 %	68,2 %	74,2 %	72,6 %
	Middelstor	70,4 %	67,8 %	73,7 %	72,2 %
	Stor	66,7 %	62,3 %	68,9 %	68,5 %
Samlet		69,5 %	65,8 %	71,9 %	70,8 %

Anm.: Tabellen viser valgdeltagelsen ved kommunalvalgene i 2005, 2009, 2013 og 2017.

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (KVRES).

Bilagstabel 2.24 Demokratisk deltagelse mellem valgene (2021-undersøgelse)

		Kontakt en politiker eller parti	Kontaktet eller været aktiv i gruppe	Medlem af brugerbestyrelse eller råd
Kommunestørrelse	Lille	18,9 %	22,9 %	17,5 %
	Middel	18,4 %	23,7 %	17,3 %
	Middelstor	15,8 %	22,6 %	15,9 %
	Stor	11,8 %	20,0 %	15,4 %
Alle kommuner		15,0 %	21,8 %	16,2 %

Anm.: Tabellen viser andelen, der svarer ja til spørgsmål a38 ("Har du inden for de seneste to år... Kontaktet en kommunalpolitiker eller et politisk parti i kommunen?"), spørgsmål a39 ("Har du inden for de seneste to år... Kontaktet eller været aktiv i en gruppe eller forening om et lokalt spørgsmål?") og spørgsmål a40 ("Er du, eller har du været, medlem af en brugerbestyrelse eller et råd i din kommune, såsom bestyrelsen i en daginstitution eller et ældreråd?").

Klassificering af kommunestørrelse er baseret på følgende indbyggertal: Lille: 0-29.999 indbyggere, Middel: 30.000-49.999 indbyggere, Middelstor: 50.000-79.999 indbyggere, Stor: minimum 80.000 indbyggere. Sammenlignelige 2001-, 2009-, og 2013-data er ikke tilgængelige.

Kilde: Data er indsamlet af DST Survey, Danmarks Statistik for VIVE.

Bilag 3 Supplerende tabeller

Bilagstabel 3.1 Karakteristika for undersøgelsens besvarelser og population (2021)

	Besvarelser (n=4.573)	Population (N=4.732.609)
Køn		
Mænd	48,5 %	49,4 %
Kvinder	51,5 %	50,6 %
Alder		
18-26 år	12,2 %	14,1 %
27-40 år	10,4 %	21,4 %
41-55 år	23,9 %	24,4 %
56-70 år	32,0 %	22,4 %
71+ år	21,5 %	17,7 %
Region		
Nordjylland	10,7 %	10,7 %
Midtjylland	17,6 %	22,7 %
Syddanmark	22,0 %	21,0 %
Hovedstaden	32,0 %	31,7 %
Sjælland	17,7 %	14,4 %
Herkomst		
Dansk oprindelse	91,4 %	85,8 %
Indvandrere	7,5 %	12,2 %
Efterkommere	1,1 %	2,0 %
Højeste fuldførte uddannelse		
Grundskole eller uoplyst	20,7 %	26,0 %
Ungdomsuddannelse	43,2 %	40,7 %
Kort videregående uddannelse	5,6 %	4,8 %
Mellemlang videregående uddannelse	17,8 %	15,5 %
Lang videregående uddannelse	12,8 %	13,0 %
Familietype		
Enlige uden børn	25,0 %	32,0 %
Enlige med børn	4,9 %	5,4 %
Par uden børn	44,8 %	33,8 %
Par med børn	25,3 %	28,8 %
Socioøkonomisk Status		
Selvstændig	3,3 %	3,5 %
Lønmodtager på mellemniveau+	24,5 %	22,4 %
Lønmodtager på grundniveau	26,2 %	27,6 %
Studerende	8,6 %	10,6 %
Uden for erhverv	37,5 %	36,0 %

Kilde: Danmarks Statistik.

Kommunedata

Nedenstående bilagstabel 3.2 indeholder kommunedata for landets 98 kommuner. Indbyggertallet for kommunerne er pr. 1. januar 2021. På baggrund af disse indbyggertal har vi placeret 15 kommuner i kategorien *stor*, 24 kommuner er placeret i kategorien *middelstor*, 35 kommuner er placeret i kategorien *middel*, og 24 kommuner placeret i kategorien *lille*.

Tabellen viser ligeledes, hvorvidt den nuværende kommune er en af de 66 kommuner, der blev sammenlagt 1. januar 2007 i forbindelse med strukturreformen (formelt set blev de tidligere kommuner Ærøskøbing Kommune og Marstal Kommune sammenlagt til Ærø Kommune et år før, dvs. 1. januar 2006, men de er klassificeret som en sammenlagt kommune).

Bilagstabel 3.2 Kommunedata

Kommune-nr.	Kommune	Indbyggertal	Klassificering	Sammenlagt ved strukturreformen i 2007
101	København	638.117	Stor	Nej
147	Frederiksberg	103.677	Stor	Nej
155	Dragør	14.569	Lille	Nej
185	Tårnby	42.670	Middel	Nej
165	Albertslund	27.366	Lille	Nej
151	Ballerup	49.310	Middel	Nej
153	Brøndby	35.232	Middel	Nej
157	Gentofte	74.550	Middelstor	Nej
159	Gladsaxe	69.200	Middelstor	Nej
161	Glostrup	23.380	Lille	Nej
163	Herlev	28.913	Lille	Nej
167	Hvidovre	53.451	Middelstor	Nej
169	Høje-Taastrup	51.729	Middelstor	Nej
183	Ishøj	23.131	Lille	Nej
173	Lyngby-Taarbæk	56.614	Middelstor	Nej
175	Rødovre	41.113	Middel	Nej
187	Vallensbæk	16.515	Lille	Nej
201	Allerød	25.893	Lille	Nej
240	Egedal	43.696	Middel	Ja
210	Fredensborg	40.998	Middel	Ja
250	Frederikssund	45.439	Middel	Ja
190	Furesø	41.001	Middel	Ja
270	Gribskov	40.971	Middel	Ja
260	Halsnæs	31.420	Middel	Ja
217	Helsingør	63.000	Middelstor	Nej
219	Hillerød	51.528	Middelstor	Ja
223	Hørsholm	24.917	Lille	Nej
230	Rudersdal	57.024	Middelstor	Ja
400	Bornholm	39.570	Middel	Nej
253	Greve	50.514	Middelstor	Nej
259	Køge	61.475	Middelstor	Ja

Kommune-nr.	Kommune	Indbyggertal	Klassificering	Sammenlagt ved strukture reformen i 2007
350	Lejre	28.173	Lille	Ja
265	Roskilde	88.889	Stor	Ja
269	Solrød	23.441	Lille	Nej
320	Faxe	36.713	Middel	Ja
376	Guldborgsund	60.328	Middelstor	Ja
316	Holbæk	71.913	Middelstor	Ja
326	Kalundborg	48.487	Middel	Ja
360	Lolland	40.539	Middel	Ja
370	Næstved	83.181	Stor	Ja
306	Odsherred	32.923	Middel	Ja
329	Ringsted	34.847	Middel	Nej
330	Slagelse	79.122	Middelstor	Ja
340	Sorø	29.993	Lille	Ja
336	Stevns	23.034	Lille	Ja
390	Vordingborg	45.268	Middel	Ja
420	Assens	40.867	Middel	Ja
430	Faaborg-Midtfyn	51.683	Middelstor	Ja
440	Kerteminde	23.847	Lille	Ja
482	Langeland	12.367	Lille	Ja
410	Middelfart	39.116	Middel	Ja
480	Nordfyns	29.549	Lille	Ja
450	Nyborg	31.933	Middel	Ja
461	Odense	205.509	Stor	Nej
479	Svendborg	58.588	Middelstor	Ja
492	Ærø	5.960	Lille	Ja
530	Billund	26.551	Lille	Ja
561	Esbjerg	115.579	Stor	Ja
563	Fanø	3.456	Lille	Nej
607	Fredericia	51.275	Middelstor	Nej
510	Haderslev	55.376	Middelstor	Ja
621	Kolding	93.161	Stor	Ja
540	Sønderborg	73.831	Middelstor	Ja
550	Tønder	37.050	Middel	Ja
573	Varde	49.628	Middel	Ja
575	Vejen	42.790	Middel	Ja
630	Vejle	116.992	Stor	Ja
580	Aabenraa	58.526	Middelstor	Ja
710	Favrskov	48.381	Middel	Ja
766	Hedensted	46.773	Middel	Ja
615	Horsens	92.229	Stor	Ja
707	Norddjurs	36.943	Middel	Ja
727	Odder	22.979	Lille	Nej
730	Randers	98.190	Stor	Ja
741	Samsø	3.682	Lille	Nej

Kommune-nr.	Kommune	Indbyggertal	Klassificering	Sammenlagt ved strukturreformen i 2007
740	Silkeborg	95.488	Stor	Ja
746	Skanderborg	63.390	Middelstor	Ja
706	Syddjurs	43.168	Middel	Ja
751	Aarhus	352.751	Stor	Nej
657	Herning	89.238	Stor	Ja
661	Holstebro	58.662	Middelstor	Ja
756	Ikast-Brande	41.473	Middel	Ja
665	Lemvig	19.607	Lille	Ja
760	Ringkøbing-Skjern	56.182	Middelstor	Ja
779	Skive	45.425	Middel	Ja
671	Struer	20.808	Lille	Ja
791	Viborg	96.679	Stor	Ja
810	Brønderslev	36.177	Middel	Ja
813	Frederikshavn	59.039	Middelstor	Ja
860	Hjørring	64.155	Middelstor	Ja
849	Jammerbugt	38.175	Middel	Ja
825	Læsø	1.764	Lille	Nej
846	Mariagerfjord	41.536	Middel	Ja
773	Morsø	20.066	Lille	Nej
840	Rebild	30.518	Middel	Ja
787	Thisted	43.160	Middel	Ja
820	Vesthimmerlands	36.362	Middel	Ja
851	Aalborg	219.487	Stor	Ja

Anm.: Indbyggertallet dækker over den 1. i kvartalet, dvs. 1. januar 2021.

Kilde: Indbyggertal: Danmarks Statistik, Statistikbanken (*FOLK1A*). Oplysninger om kommunesammenlægninger: Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2005).

Vægtningsdata

Nedenstående tabeller indeholder populations- og stikprøvedata anvendt i forbindelse med udregning af vægte. Vægtene er konstrueret som en simpel division af andelen i populationen for et givet alders/kommunestørrelse-stratum med andelen i stikprøven for det tilsvarende stratum (jf. afsnit 1.3.3).

Bilagstabel 3.3 2001-populationsdata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	228.005	503.211	585.311	418.376	259.257
30.000-49.999	83.595	161.673	173.600	128.160	77.352
50.000-79.999	69.127	132.411	136.898	96.196	69.667
>80.000	209.772	328.898	241.809	160.062	124.697

Anm.: Voksne borgere i Danmark (N = 4.188.077).

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Bilagstabel 3.4 2001-stikprøvedata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	151	542	637	435	155
30.000-49.999	35	116	98	72	46
50.000-79.999	21	87	93	53	22
>80.000	31	59	56	25	14

Anm.: n= 2.748. Ved manglende oplysninger om alder er vægt sat til 1.

Kilde: Besvarelser fra 2001-survey.

Bilagstabel 3.5 2009-populationsdata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	39.020	80.254	110.726	98.161	52.391
30.000-49.999	126.668	260.420	351.626	306.827	166.788
50.000-79.999	107.486	199.621	270.694	231.291	135.014
>80.000	298.168	479.576	436.669	348.880	193.825

Anm.: Voksne borgere i Danmark (N = 4.294.105).

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken

Bilagstabel 3.6 2009-stikprøvedata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	42	148	288	403	64
30.000-49.999	93	289	512	799	125
50.000-79.999	62	126	288	404	65
>80.000	61	171	180	264	39

Anm.: n= 4.4.23. Ved manglende oplysninger om alder er vægt sat til 1.

Kilde: Besvarelser fra 2009-survey.

Bilagstabel 3.7 2013-populationsdata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	41.946	72.838	111.354	101.789	58.161
30.000-49.999	130.370	225.859	340.618	311.064	178.084
50.000-79.999	122.076	193.279	281.013	250.857	149.994
>80.000	344.207	476.735	449.038	368.539	204.436

Anm.: Voksne borgere i Danmark (N = 4.412.257).

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Bilagstabel 3.8 2013-stikprøvedata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	33	135	249	514	138
30.000-49.999	79	262	501	894	212
50.000-79.999	67	152	269	460	154
>80.000	91	123	147	351	71

Anm.: n= 4.902. Ved manglende oplysninger om alder er vægt sat til 1.

Kilde: Besvarelser fra 2013-survey.

Bilagstabel 3.9 2021-populationsdata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	40.612	68.939	100.787	94.097	73.838
30.000-49.999	118.379	204.336	295.881	290.526	217.140
50.000-79.999	137.884	217.112	301.850	277.454	210.751
>80.000	380.022	513.934	468.975	381.367	261.832

Anm.: Voksne borgere i Danmark (N = 4.655.716).

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken.

Bilagstabel 3.10 2021-stikprøvedata

	Alderskategori:				
	18-26 år	27-40 år	41-55 år	56-70 år	71+ år
Kommunestørrelse:					
<30.000	142	135	272	402	280
30.000-49.999	233	187	456	595	424
50.000-79.999	200	140	320	391	276
>80.000	174	133	205	230	150

Anm.: n= 5.345. Ved manglende oplysninger om alder er vægt sat til 1.

Kilde: Besvarelser fra 2021-survey.

VIVÉ

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD